

Heming Strømholth Bremnes

Aktionsart og Aspekt

En semantisk analyse av vekslinga mellom *-e* og *-en* i nordnorske
fortidspartisipper

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap, høsten 2013

Institutt for språk og litteratur

NTNU

Takk

Heilt først ønsker jeg å rette en særskilt takk til Lars Hellan, som med sin uformelle forelesningsstil og tilsynelatende uuttømmelige kunnskap fikk meg trollbundet av formalsemantikken. En annen som må tilegnes en slik preliminær takk er Stian Hårstad; som svar på et spørsmål fra meg spurte han "Hva er det med dere nordlendinger og hankjønnsformer?", og fikk meg dermed til å fundere over det som har endt opp med å bli temaet for denne masteroppgaven.

Jeg ønsker selvfølgelig også å takke veilederne mine, Kristin Melum Eide og Terje Lohndal, for godt samarbeid og konstruktive tilbakemeldinger, og for å ha holdt ut med mine evinnelige spørsmål i to år.

Videre skal Peter Svenonius, Øystein Vangsnes og Merete Anderssen ved CASTL ha stor takk for å ha vært så behjelpelige da jeg besøkte Universitetet i Tromsø i oppstartsfasen av prosjektet mitt.

Dessuten ønsker jeg å takke Tor A. Åfarli, Ivar Berg, Leiv Inge Aa, Guro Busterud, Brit Mæhlum, Jan Ragnar Hagland, Eli Wold og alle de andre ved det tidligere INL som har hjulpet meg med alt fra praktisk informasjon til svar på spørsmål om relevant litteratur og nyttig faglig diskusjon.

En takk må også rettes til alle som har stilt opp som informanter og tatt seg tid til å svare på spørreskjemaene mine, både i pilotundersøkelsen og i den større hovedundersøkelsen. Takk også til de som har foretatt uformelle akseptabilitetsvurderinger når jeg har hatt behov for det.

Foreldrene mine, Lars A. Bremnes og Tone Strømholt, bør også takkes, førstnevnte hovedsakelig for velmeinende råd, genuin interesse og udelt støtte, og sistnevnte også for hjelp med og diskusjon rundt språket i både denne og mange andre oppgaver. I forbindelse med språkhjelp er det også på sin plass å takke Tina Louise Ringstad Larsen for å ha tatt seg bryet med å lese korrektur på og språkvasker heile denne oppgaven. Alle eventuelle feil og mangler må jeg nok likevel ta ansvar for sjøl.

Til slutt ønsker jeg å takke Tina Louise Ringstad Larsen, Anne Mette Sunde, Ingri Løkholm Ramberg, Troy Broderstad, Håkon Tranvåg, Aleksander Hammer, Bjørn Finnes, Kristine Andersen, Liv Edenburg, Levon Marsland og alle mine andre gode venner for å ha fylt livet mitt med mer enn bare språklig mening i løpet av alle åra mine i Trondheim.

Takk!

Oslo, oktober 2013
Heming Strømholt Bremnes

Innholdsfortegnelse

Takk	i
1 Innledning	1
1.1 Presentasjon av konstruksjonen.....	1
1.1.1 Oppløsning av systemet.....	5
1.2 Oppgavens formål og problemstillinger	6
1.3 Framgangsmåte	7
1.4 Disposisjon av oppgaven.....	8
2 Teoretisk bakgrunn	9
2.1 Semantisk ontologi.....	9
2.1.1 Donald Davidson og hendelsessemantikk	14
2.2 Semantisk dekonstruksjon	15
2.3 Forholdet mellom semantikk og syntaks: den komposisjonelle semantikken	20
2.4 Lingvistisk minimalisme	26
2.4.1 Lingvistiske grensesnitt	29
3. Metode	31
3.1 Vitenskapsteoretisk framgangsmåte	31
3.2 Distinksjonen mellom kompetanse og performanse.....	35
3.3 Korpus versus akseptabilitetsvurderinger.....	39
3.4 Metodologisk kritikk av akseptabilitetsvurderinger	42
3.5 Min undersøkelse	46
4 Resultat	49
4.1 Resultatet av undersøkelsene.....	49
4.1.1 Korpusundersøkelsen	49
4.1.2 Pilotundersøkelsen.....	50
4.1.3 Hovedundersøkelsen.....	52
4.1.4 Oppsummering av resultatet.....	57
4.2 Metodebetraktninger	58
4.3 Implikasjoner for analysen	59
5 Analyse	61
5.1 Verbtyper.....	61
5.1.1 Versus Vendler	61
5.1.2 Leksikalisert mening	69
5.2 Partisipper.....	70
5.3 Argumentstruktur	72

5.4 Den semantiske analysen.....	73
5.5 Semantisk komposisjonalitet og den syntaktiske analysen	75
5.6 Det grammatiske aspektet og hvordan det forårsaker vekslinga	85
5.7 Summa summarum.....	90
6 Konklusjon.....	93
Litteraturliste.....	95
Vedlegg	107
Vedlegg 1: resultatet av korpusundersøkelsen	109
Vedlegg 2: Spørreskjema til pilotundersøkelsen.....	117
Vedlegg 3: Resultatet av pilotundersøkelsen	121
Vedlegg 4: Spørreskjema til hovedundersøkelsen	125
Vedlegg 5: Det fullstendige resultatet av hovedundersøkelsen.....	127
Vedlegg 6: Resultatet av hovedundersøkelsen for målgruppa	143
Vedlegg 7: Resultatet av hovedundersøkelsen etter kategori.....	147
Sammendrag	151

1 Innledning

Som tittelen tilsier, tar denne masteroppgaven for seg to ulike sterke fortidspartisipper i nordnorsk¹, og søker å analysere vekslinga mellom *-e* og *-en* semantisk for å svare på hvorfor ellers identiske konstruksjoner betyr ulike ting som følge av dette ene morfemet. Ettersom jeg ikke regner konstruksjonen for å være allment kjent, blant anna fordi det, så vidt meg bekjent, ikke er skrevet noe om denne vekslinga tidligere, begynner jeg med å presentere konstruksjonen og forklare denne, før jeg legger fram oppgavens formål og framgangsmåte, samt skisserer en disposisjon av oppgaven.

1.1 Presentasjon av konstruksjonen

Larsson (2009:29) skiller mellom tre ulike typer partisipper i de skandinaviske språka: adjektiviske partisipper, fortidspartisipper og perfektumpartisipper. Adjektiviske partisipper er partisipper som typisk lar seg modifisere av gradsadverbialer, og dessuten kan stå i komplementet til verb som *høres _ ut*.²

- (1)
- (a) Det är ganska utplockat i affären (Larsson 2009:15).
 - (b) Han spelar förälskad (op. cit.:16).
 - (c) Han er ganske utmatta
 - (d) Hun høres forvirra ut.
 - (e) Døra er ganske åpen.
 - (f) Vinduet er (*akkurat) åpent.

Fortidspartisippa er de som på svensk og i flere norske dialekter typisk er samsvarsbøyde og tillater partikkelinkorporering, som har verbal argumentstruktur og som dessuten også ofte impliserer en hendelse. Ifølge Larsson er det disse som opptrer i eventive passiver og tilstandspassiver.

- (2)
- (a) Brevet var redan *skriven/skrevet. (Larsson 2009:19)
 - (b) Artikeln var redan skriven/*skrivit. (loc. cit.)
 - (c) De er bortreist/reist bort.
 - (d) Dei er samankomne/komne saman. (NN)
 - (e) Døra er (*ganske) åpna.
 - (f) Vinduet er akkurat åpna.

Den siste typen, perfektumpartisipper, er det som tradisjonelt blir kalt supinumsforma; disse har ikke noen adjektivisk samsvarsbøyning og tillater generelt ikke partikkelinkorporering.

¹ Datamaterialet mitt er i all hovedsak basert på Troms-mål, men vekslinga er attestert også i andre nordnorske målføre.

² Sandøy (1988) klassifiserer sågar noen av disse som adjektiv.

- (3)
- (a) Deltagarna har redan anlänt (Larsson 2009:25)
 - (b) De har reist bort/*bortreist.
 - (c) Dei har kome saman/*samankome (NN).

Legg merke til at sjøl om samsvarsbøying kun er relevant for sterke verb, gjøres de andre kriterier som diskuteres i det følgende også gjeldende for svake verb. Ettersom svake verb ikke er temaet for denne oppgaven, vil de ikke bli diskutert noe videre.

Sandøy (1988:96, 99) kartlegger hvilke samsvarsbøyingssystemer som finnes i de to aktuelle typene partisipper, adjektiviske partisipper og fortidspartisipper, og i denne artikkelen trekker han fram at det i nordnorsk, og dessuten i Østerdalen i Hedmark og enkelte steder på Sørlandet, deriblant Kristiansand, ikke er samsvarsbøying i fortidspartisippa, men at samtlige av dem får det som antakelig opphavelig har vært maskulinforma *-en*, uavhengig av kjønn og tall. For enkelte nordlige varianter av nordnorsk gjelder dette også de adjektiviske partisippa, men stort sett er det her en kontrast mellom nøytrum og ikke-nøytrum (op. cit.:90). Supinumsforma, i alle fall i Midt-Troms-dialekten, er imidlertid *-e*.

Åfarli (2009:168) hevder på si side at det på nordnorsk, i kontrast til dialektene på Vestlandet, ikke finnes samsvarbøying i passivpartisipper og at man bruker supinumsforma i disse konstruksjonene. Som det vil framgå av eksempla under, er dette påviselig ikke tilfelle; det *er* en distinksjon mellom supinumsform og passivform. Også Larsson (2009:423f.) påpeker at både svensk og noen norske dialekter har ei morfologisk distinkt supinumsform; svensk har *-it*, mens noen norske dialekter, som de jeg nevnte over, skiller mellom supinum, altså perfektumpartisipp, *-e* og fortidspartisipp *-en*.

Vekslinga jeg skal se på i denne oppgaven, er altså mellom vanlig supinumsending *-e* og fortidspartisippending *-en* i intransitive verb. Disse to fortidspartisippa opptrer også med hvert sitt hjelpeverb, henholdsvis *ha* og *være*, som illustrert i (4).

- (4)
- (a) Han har sprunget 3000-meter.
 - (b) Han e sprungen på butikken.
 - (c) Rådyret va sprungen før han fikk fram geværet.
 - (d) Æventyrarn har fløgge rundtom i heile verdn.
 - (e) Fuglan e fløggen sørover før vijntern.
 - (f) Kråka e fløggen opp i reiret sett med klokka hannes.

Dette fenomenet synes å være relatert til ei tilsvarende veksling mellom aktiv og passiv ved transitive verb, som påpekt av Svenonius (2010) i etterkant av ScanDiaSynundersøkelsene på Senja i 2006, der passivformene har *-en*, mens aktivformene har *-e*, uavhengig av (det deriverte) subjektets kjønn, jamfør (5).

- (5)
- (a) Feskeran har drogge garn i heile dag.
 - (b) Laksn bei ætter mykkje om og men droggen på lajnn.
 - (c) Garnet va fujllt av fesk da det bei droggen opp.
 - (d) Han har skrevve en tilståelse.
 - (e) Det e skrevven et testamente som gjør han arvelaus.³

At disse oppfører seg likt følger også av Larssons skille mellom fortidspartisipper og perfektumpartisipper. Det som imidlertid ikke gjør det, er eksempler av typen i (3):

- (6)⁴
- (a) Det bei sprunge/%sprungen mykje på den tida.
 - (b) Det bei sprungen/*sprunge tel skoln når man va seint ute.

Disse må derfor forklares på en annen måte enn ved morfologisk markering av distinksjonen mellom fortids- og perfektumpartisipp.

Jeg antar at betydningsforskjellen mellom aktiv og passiv på nordnorsk ikke er ulik den vanlige betydningsforskjellen mellom aktiv og passiv, og jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på denne. Det som imidlertid er viktig å få med seg for å følge resonnementet videre, og som nok ikke kan regnes for allment kjent, er betydningsforskjellen mellom supinumsformene og fortidspartisippa i de aktive intransitive verba. (4a) kan for eksempel parafraseres som "han har utført aktiviteten springing av 3000-meter", (4b) som "han er dratt på butikken på en springende måte"⁵ og (4c) som "rådyret hadde forlatt åstedet på en springende måte før han fikk fram geværet". Jeg vil i fortsettelsen hovedsakelig fokusere på distinksjonen mellom (4a) og (4b), ettersom jeg regner (4c) som en undertype av (4b). (4c) er likevel vanskeligere å analysere komposisjonelt, ettersom den direksjonelle betydninga ikke uttrykkes direkte i strukturen, men snarere er pragmatisk eller konvensjonelt til stede via deiktisk senter.

³ Disse partisippa bryter tilsynelatende med mønsteret skissert i Holmberg (2002:86), Larsson (2009:389) og Åfarli (2009:170), der samsvarsbøyingsformen bare forekommer dersom partisippet står etter objektet, det vil si at verbet enten står etter objektet i VP-en eller at objektet har blitt løfta til subjektposisjonen. Dette er imidlertid bare tilsynelatende; som det framgår av de svenske eksemplene til Holmberg, er det ikke snakk om supinum, men samsvarsbøyning med det formelle subjektet, og ettersom nordnorsk har *-en* i alle former, og altså ikke samsvarsbøyer, men skiller mellom supinum og fortidspartisipp, spiller ikke plasseringa av partisippet noen rolle.

⁴ Dette er et punkt hvor morsmålsbrukere etter mi erfaring ofte har vanskelig for å skille *e-* og *en-* fra hverandre; det er både variasjon mellom språkbrukerne og mellom vurderingene til den enkelte språkbruker. Dette har jeg erfart både i pilotundersøkelsen, se vedlegg 3, og ved andre uformelle akseptabilitetsvurderinger. Jeg har derfor valgt å sette prosenttegn og ikke asterisk. Det er imidlertid en viss preferanse for det ene over det andre i disse sammenhengene, så det er ikke utenkelig at de noe inkonsistente akseptabilitetsvurderingene skyldes at systemet er i oppløysing, og at det opphavelig har vært slik jeg har antydta i eksemplene.

⁵ Det er viktig å merke seg at dette er et svært vanlig uttrykk for "å være en snartur på butikken", og at denne parafraseringa snarere er den bokstavelige betydninga av uttrykket.

Det later dessuten til at det er en del restriksjoner på hvilke verb det er som kan inngå i fortidspartisippkonstruksjonene. Statiske verb og verb som denoterer aktiviteter⁶ synes ikke å kunne inngå i disse konstruksjonene:

- (7)
- (a) *Ho e skrekken.
 - (b) *Han e sovven.
 - (c) *Hodet hannes e hoggen.
 - (d) *Ho e peppen.

Det som imidlertid er interessant, er at dersom disse verba opptrer med en verbpartikkel, noen må være inkorporerte og andre ikke, synes de å kunne få *-en*-ending:

- (8)
- (a) Ho e utskrekken/*skrekken ut.
 - (b) Han e utsovven/*sovven ut.
 - (c) Hodet hannes e avhoggen/hoggen av.
 - (d) Ho e utpeppen/peppen ut.

På grunn av oppgavens omfang vil jeg ikke gå inn på partikkelkonstruksjonene spesifikt i analysen, men jeg meiner det vil framgå av diskusjonen i kapittel 5 hvorfor denne typen verb ikke kan inngå i *-en*-konstruksjoner uten partikkel. Hvorfor noen av partiklene må inkorporeres og andre ikke, vil jeg imidlertid ikke ha anledning til undersøke i denne omgang.

Det er også flere bruksmåter av *-en*-partisippet som jeg ikke vil gå nærmere inn på. Blant anna brukes den også i konstruksjoner med *få* som i (9):

- (9)
- (a) Han fikk hûnd skottn (av irriterte nabo).
 - (b) Han fikk skottn hûnd (*av irriterte nabo).

Den første konstruksjonen er en passiv, og subjektet i denne setninga er benefaktiv/malefaktiv, ettersom dette innebærer at noen andre skyter hunden hans, til fordel eller ulempe for ham. Når jeg refererer til konstruksjoner av typen (9a), vil jeg derfor bruke termen benefaktiv lesning av *få*. Typen i (9b) vil derimot bli referert til som kompletiv, ettersom dette er den aktive tolkninga av *få*, der du har ei slags "få jobben gjort"-betydning. Disse var inntil det siste med i datamaterialet, og de vil derfor bli diskutert i resultatkapitlet, men på grunn av plassbegrensninger i oppgaven var jeg nødt til å utelate dem fra analysen.

-En brukes også i en del stivna uttrykk av typen eksemplifisert i (10):

- (10)
- (a) Han e roen.
Han er på havet (for å fiske).

⁶ Vendlers (1967) aktiviteter. Se 2.4.

- (b) Vi e trøen.
Vi skal til å gå (fordi vi sitter og trør).

Når disse er utelatt, er det fordi disse egentlig ikke er fortidspartisipper, men snarere presenspartisipper med avvikende form, på samme måte som trøndersk *roan* og lignende (Kristin Melum Eide, personlig kommunikasjon). Betydninga, som parafrasert over, ser også ut til å understøtte dette.

Når det gjelder presenspartisipper, avviker bruken av disse på nordnorsk fra normen i norsk sammenheng. Norsk Referansegrammatikk (Faarlund, Lie & Vannebo 1997:472) hevder at presenspartisipper i norsk i dag stort sett bare blir brukt som adjektiv, foruten i konstruksjoner med *bli*, slik som *hun blei gående heilt for seg sjøl*, og derfor ikke er for verbform å regne. Dette later ikke til å stemme for nordnorsk, som har produktive konstruksjoner med *være* + presenspartisipp, i alle fall med bevegelsesverb, som illustrert i (11).

- (11)
- (a) Han va kjøranes tel Tromsø.
 - (b) Dem va syklandes på butikken.
 - (c) Vi e kjøranes.
Vi kjører/Vi kom kjørende. (Om framkomstmåte.)

I utgangspunktet hadde jeg tenkt å se disse konstruksjonene opp mot fortidspartisippa med *-en* ettersom de tilsynelatende har mye til felles; begge opptrer med hjelpeverbet *være*, begge er vanlige med bevegelsesverb og begge later til å denotere framkomstmåte i direksjonelle konstruksjoner. På grunn av plassbegrensninger i oppgaven, vil jeg imidlertid ikke få tid til å diskutere dem i denne omgang, men det vil være interessant å se om de har noe med hverandre gjøre, og i så fall hva, i framtidig forskning.

1.1.1 Oppløysing av systemet

Det som imidlertid er litt problematisk med vekslinga mellom *-e* og *-en*, og som gjør den noe vanskelig, men derfor også viktigere, å studere, er at dette systemet synes å være i oppløysing. Det finnes flere eksempler på at *-en*-partisippa brukes i *ha*-konstruksjoner, og motsatt at *-e*-partisippa brukes i *være*-konstruksjoner. Det siste er imidlertid noe mindre vanlig.

- (12)⁷
- (a) Det har kommen ubemerka inn i språket.
 - (b) Har han kommen enda?
 - (c) Han har skrevven seg på lista.
 - (d) Eg e vokkse opp med å hente vatn.

⁷ Med unntak av (12d) er dette autentiske eksempler registrert i ulike sammenhenger de siste tre åra.

Den vanligste indikasjonen på oppløysinga er at *kommen* i dag stort sett brukes som standardform, som i (12a og b), men eksempler som (12c) er heller ikke uvanlige. Sandøy (1988:99) påpeker at *-en-* som supinumsform også har blitt registrert i Bergen på begynnelsen av forrige århundre, så det er tenkelig at utviklinga vi ser i nordnorsk ikke er unik, men at sammenfall mellom perfektumpartisipp og fortidspartisipp er et mer universelt mønster i norsk. Den naturlige forklaringa på dette kan være standardisering, det vil si at nordnorsk nærmer seg bokmål, ettersom bokmål ikke markerer distinksjonen mellom perfektum- og fortidspartisipp. Dette er imidlertid et sosiolingvistisk spørsmål som derfor må bli avgjort av en undersøkelse av sosiolingvistisk art, og jeg vil av den grunn ikke diskutere årsaken til oppløysinga noe videre. Det viktige er at leseren er klar over at denne oppløysinga finner sted, sia det er nødvendig å ha dette i bakhodet for å tolke datamaterialet. For ytterligere indikasjoner på denne oppløysinga, se resultatkapitlet 4, i hovedsak 4.1.1 om korpusundersøkelsen.

1.2 Oppgavens formål og problemstillinger

Formålet med denne oppgaven er å på bakgrunn av betydningsforskjellen på setningsnivå finne fram til betydninga til de respektive morfema, mer konkret formulert i (13):

- (13) Hva er betydningsforskjellen som uttrykkes i valget mellom *-e* og *-en*, og hvordan kan man representere denne i modellteoretisk semantikk?

Og i forlengelsen av dette:

- (14) Hvordan kombineres betydninga av de respektive morfema med betydninga av de andre ledda i setninga for å få betydninga til heilheta?
(15) Hvilke restriksjoner legger dette på hendelsesstrukturen til verb som inngår i *-en*-konstruksjoner?

Jeg ønsker også å argumentere for at distinksjonen fortidspartisipp/perfektumpartisipp ikke er tilstrekkelig for å forklare datamaterialet mitt. Det er ikke slik at *-en*-partisippa, som Larsson ville kalt fortidspartisipper, kan inngå i tilstandspassiver eller at det ikke er nødvendig at de impliserer en hendelse. Hypotesen min er derfor at *-en* er ei markering av resultativ, altså at hendelsesstrukturen til verba i *-en*-konstruksjoner inneholder en aktivitet som forårsaker en tilstand. Dette innebærer likevel ikke at *-e* markerer ikke-resultativ; jeg vil hevde at *-e* er nøytral, men at dersom noe skal markeres med *-en* må det være resultativt, noe som underbygges av at det ikke er uvanlig i språk at en har éi generell og nøytral form, og éi som er markert (se for eksempel Leech 2006:62).

Med bakgrunn i dette går det an å løfte blikket for dermed kanskje å få generelle innsikter som i (16).

(16)Hva har resultative intransitiver og passiver til felles som gjør at disse formene markeres likt i nordnorsk talemål?

Jeg har som en gjennomgående antagelse at begge disse verbkonstruksjonene er resultative og vil i kapitlene som følger forsøke å argumentere for dette.

Heilt til slutt vil jeg også, dersom det er slik at *-e* er nøytral og dermed har noe overlappende betydning med *-en*, forsøke å forklare *hva* det er som forårsaker vekslinga, altså:

(17)Hva motiverer valget av *-en* over *-e*, gitt at *-e* også kan ha resultativ betydning?

Antagelsen min er at dette har med de ulike aspektuelle egenskapene til hjelpeverba *ha* og *være* å gjøre. Jeg går ut ifra at *ha* koder perfektivt aspekt, og dermed ser heile hendelsen under ett, mens *være* koder resultativt aspekt, og fokuserer på resultatet av hendelsen.

1.3 Framgangsmåte

I all hovedsak består datamaterialet mitt av akseptabilitetsvurderinger innhenta fra informanter i Midt-Troms som svar på et forhåndslagd spørreskjema. I utgangspunktet hadde jeg tenkt å basere meg på korpusdata fra ScanDiaSyn-korpuset (Johannessen et al. 2009) i tillegg til mine egne akseptabilitetsvurderinger, ettersom jeg sjøl har Midt-Troms-dialekten som morsmål. Å gjøre dette viste seg imidlertid å være problematisk, i og med at fenomenet viste seg å være veldig lite attestert i korpuset. Derfor var jeg nødt til å foreta min egen undersøkelse, og den endelige undersøkelsen blei utforma på bakgrunn av en pilotundersøkelse. I tillegg til denne undersøkelsen har jeg brukt mine egne vurderinger og intuisjoner, alltid understøtta av uformelle vurderinger gitt av andre språkbrukere med samme dialekt.

Sia denne oppgaven beskjeftiger seg med generativ grammatikk, er det ikke nok å bare beskrive *hvordan* språket oppfører seg; man er nødt til å forklare *hvorfor* det oppfører seg på den måten det gjør. Brorparten av denne oppgaven går derfor med til å forklare fenomenet, og til å introdusere teorier som kan anvendes til dette formålet, noe som kulminerer i en komposisjonell formalsemantisk analyse.⁸

⁸ Sjøl om formalsemantikk og generativ grammatikk tradisjonelt har vært to ulike retninger innafor lingvistikken, vil jeg anta at formalsemantikk kan være generativ, i og med at den også er komposisjonell. Ei innføring i denne tradisjonen finnes i Heim & Kratzer (1998).

1.4 Disposisjon av oppgaven

Kapittel 2 gir ei innføring i semantisk- og syntaktisk teori, og er ikke i seg selv direkte relevant for den konkrete analysen, men danner snarere et bakteppe for diskusjonene seinere i oppgaven. Etersom dette i all hovedsak er en semantisk oppgave, vil hovedtyngden være på utviklinga av modell-teoretisk-, ny-davidsoniansk- og leksikalsk semantikk, og gjennomgangen av disse temaene vil derfor være grundig og elementær⁹. Den syntaktiske teorien vil ikke bli gjennomgått like dyptgående, men jeg skisserer likevel i korte trekk grunnantagelsene i det minimalistiske programmet, samt de teoretiske nyvinningene jeg benytter meg av som jeg ikke regner for å være allment kjent.¹⁰

I kapittel 3 plasserer jeg meg sjøl i et vitenskapsteoretisk rammeverk, og presenterer deretter de metodene jeg regner for å være mest aktuelle for mitt formål, med sine fordeler og ulemper. I det påfølgende argumenterer jeg for hvorfor akseptabilitetsvurderinger er det beste datamaterialet for å svare på oppgavens problemformuleringer, og går grundigere inn i problematikken knyttet til bruk av denne metoden, før jeg til slutt beskriver den konkrete framgangsmåten jeg har valgt. Kapittel 4 er viet resultatet av undersøkelsen beskrevet i kapittel 3.

Opgavens hoveddel, kapittel 5, begynner med en revisjon av den tradisjonelle verbtypeinndelinga skissert i kapittel 2, og jeg illustrerer hvordan dette nye rammeverket i langt større grad enn det tradisjonelle er i stand til å forklare datamaterialet mitt. Deretter går jeg igjennom ulike aspekter av konstruksjonene der vekslinga forekommer, før jeg med bakgrunn i disse utarbeider en semantisk analyse, først på VP-nivå og deretter komposisjonelt. Med dette som utgangspunkt viser jeg hvordan det grammatiske aspektet kommer inn over verbfrasenivå, og hvordan det hjelpeverbet som synliggjør de ulike aspekta, kan styre endinga det påfølgende verbet skal få ut ifra hendelsesstrukturen. Til slutt oppsummerer jeg analysen og skisserer hvordan den i framtidig forskning kan anvendes til å forklare de konstruksjonene jeg ikke tar for meg her, og forsøker heilt avslutningsvis å vise hvordan denne undersøkelsen kan plasseres i en større kontekst.

Kapittel 6 er ei oppsummering av heile oppgaven, der jeg heilt kort viser hvordan jeg har svart på problemformuleringene i 1.2.

⁹ Leseren bør ha kjennskap til grunnleggende logikk, det vil si kvantifikasjon, logiske operatorer, variabler og annen essensiell logisk terminologi. For ei relevant innføring, se Allwood, Andersson & Dahl (1977).

¹⁰ Jeg forutsetter at leseren har kunnskaper minst tilsvarende Åfarli og Eide (2003).

2 Teoretisk bakgrunn

I dette kapitlet ønsker jeg å plassere meg inn i en filosofisk-teoretisk tradisjon, og å klargjøre for leseren hvilke overbyggende antagelser og forutsetninger som ligger til grunn for den tekniske analysen. Jeg vil derfor ikke fokusere på de tekniske implikasjonene av idegrunnlaget i noen særlig grad, med mindre det er umiddelbart relevant for det som følger.

Jeg vil begynne med å introdusere tankene til Gottlob Frege som moderne formalsemantikk bygger på, før jeg introduserer andre, seinere tenkere og tradisjoner som har konsekvenser for utviklinga av denne. Først og fremst ønsker jeg å belyse hvordan verbet og de hendelsene dette refererer til, håndteres i rammeverket, samt å skissere hvordan man kommer fram til semantiske atomer, de fundamentale og minimale semantiske elementene, gjennom dekonstruksjon. Deretter vil jeg presentere hvordan disse elementene tenkes kombinert gjennom morfosyntaksen i lys av moderne chomskyansk grammatikk, og hvordan denne med fordel kan integreres i semantikken som skisseres, for med dette å ta stilling til lingvistiske grensesnitt og forholdet mellom semantikk og syntaks i derivasjonen av ei setning. Grunnen til at dette forholdet vies spesiell oppmerksomhet, er at kombinasjonen av disse to måtene å studere språk på er ei nyere retning innafor generativ grammatikk, og jeg meiner det er viktige innsikter å hente ved å være bevisst på at det går an å jamføre forståelsen innafor begge disipliner.

2.1 Semantisk ontologi

Frege påsto på slutten av 1800-tallet at språket besto av umetta (unsaturated) og metta (saturated) betydningsdeler (Heim & Kratzer 1998:3). De umetta betydningsdelene kalte han funksjoner, og de metta er argumentet til disse funksjonene (*loc. cit.*). I en språklig sammenheng kan dette oversettes til at betydning består av et predikat, funksjonen, og et subjekt, argumentet. Det er en generell antagelse at dette er det som skal til for å danne ei setning, og for Frege var det altså setninga som var den minste meningsbærende enheta (Dummet 1967:228). Dette blir formulert i det som ofte kalles "Freges prinsipp"¹¹, eller mer generelt komposisjonalitetsprinsippet (*principle of compositionality*): Betydninga til et sammensatt uttrykk er en funksjon av betydningene til delene til uttrykket og måten de er kombinert på (Janssen 2012:19). For Frege er både de metta og de umetta betydningsdelene predikater; forskjellen er at de metta betydningsdelene er monovalente predikater som Frege

¹¹ Hvorvidt dette faktisk kan tilskrives Frege er omstridt. Se 2.3 nedafor.

kalte egennavn (proper names), mens de umetta er n-valente, og følgelig må variablene som er bundet av kvantorene knytta til predikatet fylle tomrommet i dette for å danne ei fullstendig setning (Dummet 1967:228f.).

Et anna viktig bidrag fra Frege var skillet mellom *meinung* (*Sinn*) og referanse (*Bedeutung*)¹². Dette ses kanskje best i lys av det som seinere har blitt kalt Ogdens trekant (etter Ogden & Richards 1923), som beskriver forholdet mellom symbolet, konseptet og referenten til et uttrykk, der symbolet er den lingvistiske enheta, konseptet er den platonske ideen den symboliserer, og referenten er den entiteten i den virkelige verden som betegnes av symbolet og eksemplifiserer konseptet. For Frege er setninga symbolet, meininga konseptet eller tanken, og referansen det forholdet i verden setninga omtaler. Videre argumenterte han for at referansen til ei setning er sannhetsverdien, og ikke tanken eller proposisjonen, slik for eksempel Russell hevder, ettersom referansen til setninga ikke kan endres dersom referansen til delene i setninga ikke gjør det, mens tanken derimot kan forandres (Dummet 1967:233). Motivasjonen hans for dette, var å forklare forskjellen på setninger av typen $a = a$, kantianske analytiske, a priori sannheter, og av typen $a = b$, informative sannheter (Frege 2003:7). Et eksempel kan være setningene i (1):

- (1)
- (a) Midnattssola er midnattssola.
 - (b) Midnattssola er den vanlige sola.

Dette er heilt klart to forskjellige setninger, men referansen er den samme i begge to; både "midnattssola" og "den vanlige sola" refererer til stjerna i sentrum av vårt solsystem. Dette fikk Frege til å anta at sannhetsverdien til ei setning er referansen dens. For at dette skal være korrekt, må sannhetsverdien til ei setning forbli uendra når referansen til de enkelte delene gjør det, og som vi ser i (1) er dette tilfelle (Frege 2003:13). Frege motiverer dette ut ifra Leibniz' lov: "Eadem sunt, quae sibi mutuo substitui possunt, salva veritate."¹³ (loc. cit., Janssen 2012:28), og spør retorisk hva anna enn sannhetsverdien som hører generelt til enhver setning, dersom referansen til delene er relevant, og som består ved denne typen erstatning (Frege 2003:13). Meininga til ei setning består derfor utelukkende av det som er med på å bestemme sannhetsverdien til ei setning; alt anna er fargelegging (*Färbung*) (Dummet 1981:2). Dette fører til at å beskrive meininga til ei setning i moderne semantisk teori, er å spesifisere sannhetsvilkåra dens (Dowty, Wall & Peters 1981:4), og ettersom ei (indikativ)

¹² *Bedeutung* tilsvarer etymologisk egentlig norsk "betydning", men i litteraturen er det vanlig å bruke "referanse" ettersom Frege ikke bruker ordet i si vante form. Hans *Sinn* er dessuten det vi ofte forbinder med betydning, og er derfor oversatt med "meinung" her.

¹³ "De ting er de samme, som kan erstatte hverandre uten å tape sannhet." Min oversettelse etter Lyotard (2011).

setning er en påstand om verden, er det å spesifisere sannhetsvilkåra til setninga å angi hvordan verden måtte ha vært for at setninga skal være sann.

Det å formalisere sannhet blei i tida etterpå sett på som nødvendig dersom man skulle ha en formell meningsteori. Jeg vil ikke gå nærmere inn i debatten, men nøye meg med Tarskis (1944:344) definisjon:

(2) X er sant hvis, og bare hvis, p .

Dette betyr at p er ei setning på et språk i verden som er sann, X er navnet på denne setninga, og at setninga er sann dersom disse to er ekvivalente. Dette kalles korrespondanseteori (Dowty et al. 1981:4). Disse teoriene opererer med et objektsspråk og et metaspråk, der objektsspråket er det språket man lager teorier om, og metaspråket er det språket teorien er på (Larson & Segal 1995:25). Dersom man overfører dette til den formelle definisjonen av sannhet, betyr det at X er setninga på objektsspråket og p er den samme setninga på metaspråket. Slik sett er dette egentlig ikke en definisjon av hva sannhet er; det er bare ei formalisering av den dagligdagse oppfatninga av sannhet, som sier at hver gang noe er språklig, og uformelt, sant, er det også logisk, og formelt, sant. Eksempelvis kan vi si at setninga "det snør" er sann, hvis, og bare hvis, det at "det snør" finnes som et eksisterende saksforhold i verden, altså om setninga er i overensstemmelse med verden.

Når vi nå har etablert at den semantiske verden består av sannhetsverdier, som det påviselig bare finnes to av, sann og falsk (Frege 2003:13), gjenstår det å spesifisere hva resten av denne verdenen består av. Wittgenstein, som videreførte Frege (White 2006:136), hevdet at verden består av objekter som står i saksforhold til hverandre. Disse saksforholda forårsaker kjensgjerninger, og det er totaliteten av disse som utgjør verden (Wittgenstein 1999:11). Uten å ta for meg diskusjonen noe videre, betyr dette at verden består av objekter, med en mindre spesifikk term kalt *entiteter*, som står i forhold til hverandre (Dowty et al. 1981:7), og disse forholda kan uttrykkes i setninger som har en sannhetsverdi. Ergo består den semantiske verdenen av to elementære kategorier: entiteter, e , og sannhetsverdier, t (Partee 1976:55).

Disse relasjonene blei formalisert i det man kaller typeteori, et språk for å formalisere matematikk som blei introdusert av Bertrand Russel først på 1900-tallet, og seinere utvikla av Alonzo Church (Andrews 2001:967f.). I typeteori introduserer man nye prinsipielle funksjoner som ikke finnes i første-ordens-logikk, som bare tillater kvantifikasjon over individer (Carpenter 1997:75), og typeteori kalles derfor ofte også høgere-ordens-logikk (Andrews 2001:967, 969). Prinsippene er som følger:

- (3)
- (a) Variabler av arbitrært høge ordener
 - (b) Kvantifikasjon over alle typer variabler
 - (c) Delmengdeaksiomer
 - (d) Ekstensjonalitetsaksiomer

Church introduserte i tillegg disse trekka (op. cit.:970):

- (4)
- (a) Funksjoner fra en hvilken som helst type objekt til en hvilken som helst annen er tillatt som primitiver.
 - (b) Det er en enkel notasjon for funksjoner, sett og relasjoner definert gjennom språklige uttrykk.

Med dette apparatet er det mulig å bruke de elementære kategoriene e og t som de eneste, og definere alle lingvistiske enheter som funksjoner og relasjoner mellom disse (Partee 1976:55f.). Se 2.3 for videre diskusjon og anvendelse av disse prinsippene.

Freges distinksjon mellom mening og referanse blei videreført og formalisert av Carnap (1956) på slutten av 40-tallet som intensjon (*intension*) og ekstensjon (*extension*). Intensjonen til et begrep er altså noe som tilsvarer det konseptuelle innholdet til begrepet, mens ekstensjonen består av alt som eksemplifiserer dette (Gamut 1991:14). Mer formelt kan vi si at ekstensjonen til et begrep er settet av ting som det er sant for (Putnam 1975:216). To betegner (*designators*) har samme ekstensjon dersom de er (materielt) ekvivalente, det vil si at de er sant om de samme tingene, mens de må være logisk ekvivalente (L-ekvivalente), dersom de skal ha samme intensjon (Carnap 1956:23). Betegnerne er L-ekvivalente hvis, og bare hvis, ekvivalensen deres følger fra de semantiske reglene aleine, altså at ekvivalensen deres er a priori sann (op. cit.:1). For at to betegner a og b skal være L-ekvivalente, må altså b være sann i alle tilfeller der a er det og omvendt. Et illustrerende eksempel på dette er betegnerne "ungkar" og "ugift mann". "Ungkarer" og "ugifte menn" vil kunne være ekvivalente, og altså ha samme ekstensjon, men ikke L-ekvivalente, og ha samme intensjon, fordi "ugifte menn" også inneholder gruppa "skilte menn". "Gaupe" og "lynx lynx" er derimot L-ekvivalente, fordi disse, som synonymer, alltid vil plukke ut de samme individene i et sett.

Alle betegner, det vil si setninger, individer og predikater, har både en intensjon og en ekstensjon. Individer må forstås som det jeg hittil har definert som entiteter, altså det laveste nivået i den semantiske beskrivelsen, relativt til de andre nivåa (Carnap 1956:32). Termene individ og entitet vil bli brukt synonymt i fortsettelsen, på grunn av antagelsen gitt i det foregående om at entiteter er en av de to elementære semantiske kategoriene. Et predikat er en predikasjon om et individ, for eksempel å tilskrive dette individet en egenskap (*property*) (Allwood, Andersson & Dahl 1977:58f.). Carnap skiller mellom egenskaper (*properties*) og klasser (*classes*), der egenskapene er intensjonen til et predikat, mens klassene

er ekstensjonen, altså de tingene predikatet er sant om i et gitt sett (Carnap 1956:19). Egenskaper forstås som synonymt med "egenart", "særpreg" og lignende, altså alt som noen kan finne på å påstå om et hvilket som helst individ, uavhengig av sannhetsverdi, altså om det er sant eller ikke (op. cit.:19f). Han oppretter videre et lignende skille for setninger; ekstensjonen til ei setning er sannhetsverdien dens, mens intensjonen er en proposisjon (op. cit.:26f.). Proposisjonen til ei setning tilsvarer egenskapene til et individ, og er altså ikke et lingvistisk begrep eller en subjektiv, mental størrelse, men et objektivt forhold som kan være enten sant eller usant (op.cit.:27).

Med bakgrunn i dette gjenintroduserte Kripke (1959, 1981) tanken om mulige verdener (possible worlds), som egentlig stammer fra Leibniz (Saeed 2009:115). Etersom betydninga til ei setning er sannhetsvilkåra, altså "hvordan verden måtte ha vært" for at setninga skulle ha vært sann, kan ikke betydninga til ei setning være forutsatt av verden slik som den faktisk forholder seg, men snarere hvordan den kunne eller kan ha vært (Dowty et al. 1981:12). Dette må være tilfelle ettersom mennesket er i stand til å konstruere situasjoner som avviker fra virkeligheta; et opplagt eksempel vil være kontrafaktiver slik som "hvis jeg var rik, ville jeg..." (loc. cit.). Mulige verdener kan likevel virke forvirrende, ettersom begrepet har en slags metafysisk konnotasjon om en verden fullstendig ulik vår egen (Stalnaker 2011:105). Kripke holder likevel fast på begrepet, sjøl om "mulige tilstander" eller "kontrafaktive situasjoner" kunne vært like bra, og samtidig unngått den "filosofiske angsten" (1981:20). Lewis (1968:114f.) poengterer også at denne "mulige verdener"-tankegangen får det til å virke som om du finnes i flere verdener samtidig med enkelte andre egenskaper osv. Til tross for dette skal man ikke forstå teorien slik at noen som ligner deg på alle tenkelige måter er deg, men snarere at dere sameksisterer i deres respektive verdener.

Ved å introdusere denne terminologien blir det enklere å skille intensjoner og ekstensjoner, i og med at man dermed unngår å sammenblande egenskaper, intensjonen, med ting som eksemplifiserer denne egenskapen, ekstensjonen (Stalnaker 2011:105). Lewis (1968:114) formaliserer dette ved å si at kvantifikasjon skjer på tvers av *alle* mulige verdener, og at å plukke ut referenten til et uttrykk består i å relatere denne til en gitt verden på et gitt tidspunkt og så videre (Lewis 2003:115f.).

Dette er i hovedsak en måte å tilfredsstillere logikkens sannhetsvilkår på, og hvorvidt det speiler den mentale virkeligheta som ligger til grunn for språkbruken er heller tvilsomt. For en lengre diskusjon, se kapittel 8 i Dowty (1979).

2.1.1 Donald Davidson og hendelsessemantikk

På 60-tallet påpekte Donald Davidson (2001b) at hendelsene verb refererer til, innehar mange av de samme egenskapene som nomener, og at verb betegner typer av hendelser på samme måte som substantiv betegner typer av ting. Ideen kan spores tilbake Panini, og i seinere tid til Ramsey (1927) og Reichenbach (1947), men det er først med Davidson at teorien om at verb refererer til typer av hendelser, og at verbet i setninga impliserer at en hendelse av den typen verbet denoterer finner sted, blir uttrykt eksplisitt (Parsons 1990:5). Davidsons argumentasjon begynner med det faktum at hendelser kan refereres til med deiktiske pronomener (Davidson 2001b:105); for eksempel kan vi referere til hendelsen "Amundsen fløy til Nordpolen i mai 1926" ved å si at "Det blei gjort", "Det blei gjort av Amundsen", "Det blei gjort i mai 1926" osv., og de to siste setningene impliserer den første (op. cit.:116). Vi kan også legge til arbitrært mange adverbialer for å beskrive denne flygninga, "fra Roma", "i luftskipet Norge" og så videre. Tidligere analyser hadde vært tvungne til å anta at verb var n-valente predikater med mange "standby-posisjoner" som kunne fylles av disse adverbiala, og at vi hver gang disse adverbiala ikke var tilstede, hadde med en elliptisk konstruksjon å gjøre (op. cit.:107f.). Davidson meinte dette var urimelig, ettersom det for det første er vanskelig å avgjøre hvor mange slike "standby-posisjoner" et verbpredikat består av, og for det andre at det ikke alltid er like tydelig hva som er et argument til verbet og hva som er et adjunkt (loc. cit.)¹⁴.

Dette er ikke et problem når det er snakk om nomenfraser, der vi, også logisk, kan legge på uendelig mye ny informasjon ved å legge til relativsetninger og andre modifikatorer (op. cit.:108). Dersom jeg har en bil, kan den være "grønn", "liten", "ha CD-spiller", "romme fem personer" og så videre, og denne nomenfrasen plukker da, i logisk forstand, ut en entitet ved å ta tverrsnittet av setta som inneholder "biler", "grønne ting", "små ting", "ting som har CD-spiller" og "ting som rommer fem personer". Ettersom hendelser later til å ha mange fellestrekk med entiteter, jamfør at man kan referere til dem med deiktiske pronomener, at man kan legge til potensielt uendelig mange beskrivelser og så videre, påpekte Davidson at det ville være formålstjenlig å analysere hendelser som entiteter (loc. cit.). For å videreføre eksemplet fra forrige avsnitt, betyr det at setninga "Amundsen fløy til Nordpolen i mai 1926" plukker ut en konkret hendelse ved å ta tverrsnittet av "flygninger", "ting Amundsen gjorde", "ting som er direksjonalt retta mot Nordpolen" og "ting som skjedde i mai 1926". Dermed er "Amundsen fløy til Nordpolen i mai 1926" ekvivalent med "ei flygning til Nordpolen av Amundsen fant sted i mai 1926".

¹⁴ Det hører med til historia at dette ikke framgår av Davidsons analyse heller.

Dette gjorde Davidson ved å introdusere en hendelsesvariabel inn i den logiske analysen av setninga, og å binde den med en eksistenskvantor:

$$(5) \exists x [\text{fly}(\text{Amundsen}, x) \wedge \text{til}(\text{Nordpolen}, x) \wedge \text{i}(\text{mai } 1926, x)]$$

Denne leses: det finnes en (hendelse) x slik at x er ei flyging gjort av Amundsen og x går til Nordpolen og x skjedde i mai 1926. Dette løyer problemet med n -valente predikater, ettersom den tillater konjunksjon av egenskaper til hendelsen, og man slipper dermed å anta at verb uten adverbialer er ellipser. Dessuten har man, ved å konjugere adverbialene, bevart relasjonen mellom setningene, at noen setninger nødvendiggjør sannhetsverdien av en annen (op. cit.:119); eksempelvis nødvendiggjør (5), (6) og (7) (8).

$$(6) \exists x [\text{fly}(\text{Amundsen}, x) \wedge \text{til}(\text{Nordpolen}, x)]$$

$$(7) \exists x [\text{fly}(\text{Amundsen}, x) \wedge \text{i}(\text{mai } 1926, x)]$$

$$(8) \exists x [\text{fly}(\text{Amundsen}, x)]$$

Det vil si at dersom (5), (6) og (7) er sanne, er også (8) sann. Dersom (5) er sann er dessuten samtlige av de tre andre setningene sanne.

Problemet med denne analysen er at eksistenskvantoren ikke har noen syntaktisk eller morfologisk realisering i setninga, og man er derfor tvungen til å anta at denne kvantifiseringa er underliggende og allmenn og universell for menneskespråk (Parsons 1990:3). Dette kan selvfølgelig ikke etterprøves, og kan derfor synes uvitenskapelig, men ved å anta denne analysen kan man forklare store mengder data man ellers ikke kunne ha forklart, og rammeverket generelt meiner derfor det er rett å anta den (se kapittel 3.1.2 for diskusjon).

2.2 Semantisk dekonstruksjon

Når verbet kan være en kvantifisert entitet uten at det er noen synlig kvantor i setninga, er det naturlig å spørre hva anna som ikke står eksplisitt uttrykt i setninga som må være med i den semantiske representasjonen av den.

Den dekomposisjonelle analysen av betydninga til ord starta, i alle fall, med strukturalismen og Hjelmslev og Jakobson, med paradigmatiske oppsett av typen "dame – mann – barn" / "ku – okse – kalv" osv. (Dowty 1979:38). 1960- og -70-tallets generativ semantikk¹⁵ var kanskje den skolen som tok leksikalsk dekomposisjon til sin ytterste konsekvens, og meinte at alle uttrykk i utgangspunktet besto av et finitt sett semantiske primitiver, som når de blei kombinert utgjorde meninga til ordet; meninga til et gitt

¹⁵ For en generativ semantikk-analyse av norske verb, se Faarlund (1978).

ekstensjonalt predikat var altså tversnittet av andre, mer grunnleggende ekstensjonelle predikater (op. cit.:39). For eksempel analyserte Katz ordet "chair" som:

(9) (Object) (Physical) (Non-living) (Artifact) (Furniture) (Portable) (Something with legs) (something with a back) (something with a seat) (seat for one)

(Katz 1972:40)

Dette er selvfølgelig uhyre komplisert, og dessuten er det ikke alle ord som kan dekonstrueres slik at de plukker ut én, og bare én, type ting, slik tilfellet er med stol (Jackendoff 2002:334). En annen grunn til at dette er problematisk, er at det ikke alltid er like lett å avgjøre hva som faktisk er semantiske primitiver. Dersom vi ser på McCawleys (1968) analyse av "kill"¹⁶ som [CAUSE [BECOME [NOT [ALIVE]]]], er de tre første, i henhold til allmenn oppfatning, klare kandidater til å være semantiske primitiver, men det er ikke like klart om ALIVE er det (Jackendoff 2002:338). Kan ALIVE for eksempel bestå av [BE[LIVING]] eller tilsvarende? Og hva med LIVING? Er dette en primitiv? Som man ser, havner man lett i en evig regress der man må dekonstruere og dekonstruere uten å finne ut noe mer om betydninga til det aktuelle uttrykket. Dette er et generelt problem med semantikk, ettersom den eneste måten å beskrive ord på er med andre ord som man igjen må forklare, og alle argumentene blir dermed sirkulære (Saaed 2009:6). Jackendoff (for eksempel 2002:345ff.) løser dette problemet med å dele inn betydninga til et ord i konseptuell struktur (CS, conceptual structure) og spatial struktur (SpS, spatial structure), der CS inneholder et hierarki bestående av atskilte trekk og funksjoner, det vil si kategoritilhørighet og predikat-argument-struktur og desslike, mens SpS inneholder vår forståelse av den fysiske verden, hva angår form, bevegelse og lignende. Det er bare CS som er relevant for grammatikken til språket, og således speiler denne inndelinga den tradisjonelle inndelinga mellom lingvistisk- og encyklopedisk informasjon.

Også Pustejovsky (1995) opprettholder denne distinksjonen. Han meiner likevel at det vil være mer formålstjenlig for en semantisk teori å se på det komposisjonelle aspektet ved leksikalsk semantikk, i stedet for å leite etter et finitt antall semantiske primitiver (Pustejovsky 1995:58). Han antar fire nivå med leksikalsk representasjon: argumentstruktur, hendelsesstruktur - både hendelsestype og deler internt i hendelsen, qualiastruktur – hva man kan predikere om et leksikalsk element og hvordan man kan gjøre det, og leksikalsk arvrstruktur – hvordan et leksikalsk element er relatert til andre leksikalske element (op. cit.:60).

Som jeg nevnte ovafor, var det blant annet dette Davidson forsøkte å forklare ved å introdusere hendelser som entiteter. Med denne måten å tenke om hendelser på, kan man referere til samme hendelse på flere måter; de ulike argumentene og adjunktene bidrar bare

¹⁶ Se forøvrig Fodor (1970), og hans tre grunner til ikke å avlede "kill" fra "cause to die".

med ekstra informasjon om denne hendelsen, jamfør (5-8) over. Parsons (1990) utvikler denne tankegangen i sin teori om logisk form, og lar både argumenter og adjunkter stå konjugerte til hendelsen (se kapittel 4 og 5); argumenter integreres imidlertid inn i det verbale predikatet via tematiske relasjoner – agent, tema, instrumental etc., mens adjunkter står som sjølstendige predikater (Parsons 1995:648). Problemet med denne analysen fra et komposisjonalsemantisk perspektiv er, som Kratzer (1996:110), og Parsons (1995:650) sjøl for den del, påpeker, at ettersom Parsons teori er en teori om logisk form, tar den ikke hensyn til opphavet til disse logiske formene som en funksjon av betydningene til delene til uttrykket og måten de er kombinert på. Det den imidlertid sier noe om, er motstykket til et verb i logisk form, altså den konseptuelle strukturen; i denne typen ny-davidsonianske teorier er hendelsespredikater predikater med bare ett argument, hendelsesargumentet, og det kan derfor virke som om den ikke har noen konsekvenser for syntaktiske teorier om argumentstruktur (Kratzer 1996:111). Kratzer (loc. cit.) hevder likevel at det er fruktbart å anta i alle fall en viss grad av ny-davidsoniansk argumentassosiasjon (*argument association*) også i syntaksen, for å introdusere det eksterne argumentet. Hun motiverer dette med Marantz' (1984) påstand om at mens interne argumenter får en semantisk rolle fra verbet, får det eksterne argumentet sin rolle fra predikater, her forstått som maksimale projeksjoner (Kratzer 1996:112). Deretter viser hun hvordan en gjennom å introdusere et prinsipp hun kaller hendelsesidentifikasjon (*Event Identification*) (op. cit.:122) og et agentaffiks som står i kjernen til den funksjonelle projeksjonen VoiceP (op. cit.:119ff.)¹⁷, kan konstruere en syntaks som introduserer argumenter på ny-davidsoniansk måte. Kratzer bruker riktignok bare denne metoden for å introdusere eksterne argumenter, men seinere ny-davidsonianske tilnærminger til syntaks (for eksempel Ramchand 2008, Lohndal 2012) bruker dette verktøyet også for å introdusere interne argumenter.

Ei anna klassifisering på subleksikalsk nivå er inndelinga av verb i Aktionsarten eller aspektuelle klasser. Denne formen for klassifikasjon har røtter i Aristoteles' inndeling mellom *kinêsis* (bevegelse eller endring) og *energeia* (ofte oversatt aktualitet, men også aktivitet) i *Metafysikken* (Aristoteles 2006:7f.), som i moderne lingvistikk er bedre kjent som telisk/atelisk-distinksjonen¹⁸ etter Garey (1957) (Filip 2011:1186). Garey definerer teliske verb som verb som uttrykker "an action tending towards a goal – envisaged as being realized

¹⁷ Kratzer grunngir dette med at dette affikset kan være synlig i enkelte språk, samt at dette kan forklare hvorfor serielle verb-konstruksjoner bare kan dele eksterne argumenter, og ikke interne. Sia dette ikke er videre relevant for oppgaven min, henviser jeg interesserte lesere til Kratzer (1996:116-120).

¹⁸ Ordet *telisk* er basert på det greske ordet *télos* som betyr mål eller formål, et uttrykk som kan sees i sammenheng med Aristoteles' teleologiske verdensbilde.

in a perfective tense, but as contingent in an imperfective tense" (Garey 1957:106), i kontrast til ateliske verb som ikke trenger å vente på et mål, "but are realized as soon as they begin" (loc. cit.). Disse såkalte aristoteliske klassene blei aktualisert av flere Oxford-filosofar midt på 1900-tallet; viktigst av disse er Ryles (1949) skille mellom resultative oppnåelser (*resultative achievements*) og ikke-resultative aktiviteter (*irresultative activities*), og Kennys (1963) introduksjon av flere grammatiske og logiske kriterium relevante for denne distinksjonen, samt et skille mellom aktiviteter og tilstander (Dowty 1979:53f.). Inspirert av Ryle var Vendler i "Verbs and Times" (1967 [1957]) den første som forsøkte å skille mellom fire distinktive verbklasser, det han kaller "the most common time schemata implied by the use of English verbs" (Vendler 1967:98f.), på grunnlag av deres restriksjoner på tidsadverbialer, tempus og logisk implikasjon (*logical entailment*) (Dowty 1979:54, Filip 2011:1187), det som i moderne semantisk teori gjerne benevnes dynamitet, varighet og telisitet (Rappaport Hovav 2008:14). Med dette som kriterium får han altså fire verbtyper (etter Filip 2011:1189):

(10)

- (a) Tilstander (*states*): begjære, elske, dominere
- (b) Aktiviteter (*activities*): springe, gå, svømme, dytte (ei vogn)
- (c) Oppnåelser (*achievements*): gjenkjenne, nå, finne, vinne, begynne
- (d) Fullførrelser (*accomplishments*): springe ei mil, male et bilde, vokse opp

Vendler grupperer dessuten aktiviteter og fullførrelser, og tilstander og oppnåelser sammen; både aktiviteter og fullførrelser denoterer tidsrom (*periods of time*), men bare fullførrelser krever at dette er et unikt og bestemt tidsrom (Vendler 1967:106f.). På samme måte denoterer både tilstander og oppnåelser tidspunkt (*time instants*), men bare oppnåelser forekommer på et tidspunkt (op. cit.:103); tilstander gjelder derimot på ethvert tidspunkt innafor det tidsrommet de er sanne innafor (op. cit.:106). Vendler motiverer dette med at aktiviteter og fullførrelser kan opptre i progressiv på engelsk, mens tilstander og oppnåelser ikke har denne egenskapen (Filip 2011:1189). Videre skiller han aktiviteter fra fullførrelser ved å vise til at bare fullførrelser kan modifiseres av tidsadverbialet *på en time*, mens bare aktiviteter kan modifiseres av *i en time* (op. cit.:1189f.).

Terminologien rundt denne typen klassifisering er svært mangfoldig, og den opprinnelig filologiske termen Aktionsarten, som direkte oversatt betyr "hendelsesmåte", introdusert av Agrell (1908), eksisterte lenge parallelt med det lingvistisk-filosofiske begrepet aspektuell/aristotelisk klasse, men har sia 1970-tallet vært forsøkt integrert i hverandre gjennom for eksempel Verkuyl (1972) og Platzack (1979) (Filip 2011:1188). Også verbtype,

hendelsestype, situasjonsaspekt og leksikalsk aspekt¹⁹ blir brukt synonymt for å referere til denne typen, ofte ikke-markerte, temporale relasjoner internt i en VP eller ei setning. I det følgende vil Aktionsarten eller hendelsesstruktur bli brukt til å beskrive denne typen relasjoner, mens verbtyper vil bli brukt i videre forstand, se 5.1.

Det er nødvendig å skille dette fra det som tradisjonelt har blitt oppfatta som aspekt, grammatisk aspekt²⁰, og termen Aktionsarten blei introdusert for nettopp dette formålet i den deskriptive og strukturalistiske indoeuropeiske språkvitenskapen i første halvdel av 1900-tallet (Filip 2011:1187). Den klassiske klassifikasjonen av (grammatisk) aspekt finner vi i Comrie (1976), som definerer aspekt som "different ways of viewing the internal temporal constituency of a situation" (Comrie 1976:3), og skillet mellom perfektivt og imperfektivt aspekt slik:

"Perfectivity indicates the view of a situation as a single whole, without distinction of the various separate phases that make up that situation; while the imperfective pays essential attention to the internal structure of the situation."

(op. cit.:16)

Denne karakteristikken har blitt ytterligere spissa av Smiths (1991) skille mellom synsvinkelaspekt²¹ (*viewpoint aspect*), som svarer til grammatisk aspekt, og situasjonsaspekt (*situation aspect*), som svarer til Aktionsart. Grammatisk aspekt er altså en synsvinkel som bestemmer hvilken del av situasjonen, Aktionsarten, som står i fokus (Smith 1991:5). Ved hjelp av Reichenbachs (1947) hendelsestider (*event time*) og referansetider²² (*reference time*) formaliserer Klein (1994) Comries definisjon av distinksjonen mellom perfektivt og imperfektivt aspekt ved å si at imperfektivt aspekt er referansetid inni hendelsestida, mens perfektivt aspekt er hendelsestid inni referansetida. Denne måten å klassifisere ulike typer aspekt på har vist seg å være svært fruktbar, og flere lignende tilnæringer har blitt introdusert (for eksempel Demirdache & Uribe-Extebarria 2000).

For å oppsummere kan vi si at "[w]hereas aktionsart has to do with the inherent temporal constitution of a situation, independent of deictic time, we will use the term aspect to refer to the way a speaker chooses to present a situation in relation to deictic time" (Platzack

¹⁹ Dette er imidlertid strengt tatt feil bruk av leksikalsk, ettersom Aktionsarten ikke bare beskriver det som er leksikalsk spesifisert av verbet, men snarere summen av alle de leksikalske elementa i en frase eller ei setning (Filip 2012:725).

²⁰ Grammatisk aspekt har sine røtter i slavisk språkvitenskap, der en skiller mellom perfektiv og imperfektiv, en distinksjon gjort av von Miklosich (1864 – 1874).

²¹ Dette er også i tråd med opphavet til aspekt, som er et oversettelseslån av slavisk *vid*, som betyr syn, til latin *aspectus*, "det å se (på)" (Filip 2011:1188).

²² Klein bruker emnetid (*topic time*).

1979:39). Aktionsart er altså den inherente temporale strukturen til hendelsen referert til av et verb, mens aspekt er måten denne temporale strukturen er relatert til tida på taletidspunktet.

2.3 Forholdet mellom semantikk og syntaks: den komposisjonelle semantikken

I det foregående har tanken om komposisjonalitet ligget mer eller mindre implisitt. Frege sjøl uttrykte nok aldri noen direkte komposisjonell tankegang; for ham var setninga det primære nivået. Det var først med Carnap, og påfølgende Church og Montague, og deres tolkning av Frege at dette ble uttrykt eksplisitt (Janssen 2012:34ff.) Carnap (1956:125) påpeker likevel en viktig forskjell mellom seg sjøl og Frege i det at hans egne *intensjoner*, som svarer til Freges meninger, er uavhengige av ekstensjonen, referansen, og dermed også konteksten. Dette tillater, i alle fall med Kripke og Lewis' mulige verdener, at de ulike delene i setninga også har sine egne betydninger, og at totaliteten av disse, samt måten de er kombinert på, faktisk kan utgjøre betydninga til setninga. Dette innebærer eksempelvis at betydninga til setninga "John elsker Mari" er summen av betydninga til "John", betydninga til "elsker" og betydninga til "Mari", gitt reglene for kombinasjonen mellom dem; disse reglene kan tenkes på som utregninga av betydninga.

Davidson, som også tilskriver komposisjonalitetsprinsippet til Frege (Janssen 2012:40), meiner at dersom en teori om språklig mening skal være tilstrekkelig tilfredsstillende, må teorien kunne læres, og dermed være komposisjonell (Lepore & Ludwig 2005:25f). Naturlige språk har et infinitt antall ikke-synonyme uttrykk, spesielt setninger, og sia vi kan lære naturlig språk uten at vi plutselig lærer oss å tolke setninger gjennom umiddelbar oppfattelse, altså uten å følge tolkningsregler, at disse reglene og vokabularet tar ei viss tid å lære og mennesket ikke er udødelig, må språket bestå av et finitt antall semantiske primitiver (op. cit.:28, Davidson 2001b:9). Det samme argumentet har blitt framsatt gjentatte ganger av Chomsky (se for eksempel Chomsky 1965:6). Davidson hevder derfor at det må være mulig for en semantisk teori å redegjøre for hvordan et finitt sett primitiver utgjør betydninga til ikke-primitive uttrykk som setninger (Lepore & Ludwig 2005:28). Denne argumentasjonen har bakgrunn i forståelsen av språk og i produktiviteten til og systematikken i språket. Ettersom språkbrukere forstår setninger de aldri har hørt før, og det eneste setninger har til felles er strukturen og meninga til de ulike konstituentene, er det naturlig å gå ut ifra at det er disse som avgjør meninga til setninga (Szabó 2012:75).

Men det går også an å argumentere for komposisjonaliteten til språket på eksterningvistisk grunn. Vitenskapsteoretisk kan man argumentere for at det å anta at språket er komposisjonelt, slik man har gjort i over et halvt århundre i alle fall, har kunnet forklare en lang rekke språklige fenomener, og det er derfor induktivt riktig å gå ut ifra en slik hypotese (op. cit.:73). Dessuten er det, i vitenskapen, en generell tendens til å dekonstruere verden rundt oss. Dersom vi ser på et gitt fysisk objekt og veit massen til dette objektet, er det ikke mulig for det å ha en annen masse dersom partiklene det består av er av samme type og står i det samme forholdet til hverandre (op. cit.:72). Som vi ser, svarer denne naturvitenskapelige analogien direkte til komposisjonalitetsprinsippet; på samme måte som massen til et fysisk objekt er summen av partiklene som inngår i det og forholdet mellom dem, er meninga til ei setning summen av meninga til setningsledda og den strukturelle relasjonen de har.

En av de første som fullt ut tok konsekvensen av dette var Richard Montague. De filosofene vi hittil har stifta bekjentskap med, beskjefte seg utelukkende med formelle språk, og det var først med Montague at de teoretiske innsiktene og det formelle rammeverket man hadde fått fra denne i hovedsak matematiske filosofien blei brukt på naturlig språk direkte (Janssen 2012:47). De tidligere logikerne hadde måttet oversette naturlig språk til logikk før teoriene de benytta kunne anvendes, fordi de meinte at naturlig språk var for uregjerlig til å formaliseres (Partee 1996:14f.). Montague brøyt med denne tanken i "English as a Formal Language", der han sier "I reject the contention that an important theoretical difference exists between formal and natural languages" (Montague 1974a:188), og påfølgende hevder at også syntaks- og semantikkforskningas mål er en sannhetsteori (loc. cit.). Målet for teorien er derfor å forklare logisk implikasjon, i tråd med tanken om at meninga til ei setning er sannhetsvilkåra dens (Kracht 2012:51). Denne teorien kan, og må, formuleres på en matematisk presis måte (Montague 1974b:222), og derfor må syntaksen og semantikken være algebraer²³ med homomorfiske²⁴ oversettingsregler mellom dem (Partee 1996:15). Dette gjøres ved å definere rekursive syntaktiske regler fra syntaktiske primitiver, og å spesifisere hvordan de ulike kategoriene kan kombineres for å danne større enheter. Oppgaven til semantikken blir derfor å tilskrive ei tolkning til disse minimale enhetene og å spesifisere regler som bestemmer tolkninga til kombinasjonen av dem. Dermed er dette en direkte komposisjonell prosess der syntaksen bygger større syntaktiske enheter med bakgrunn i de tilsvarende semantiske enhetene (Partee 1976:51f.). I "The Proper Treatment of

²³ Algebraer er matematiske systemer som består av en mengde med én eller flere komposisjonsregler som oppfyller visse kriterier.

²⁴ Det vil si at ett syntaktisk element svarer til ett semantisk element og omvendt.

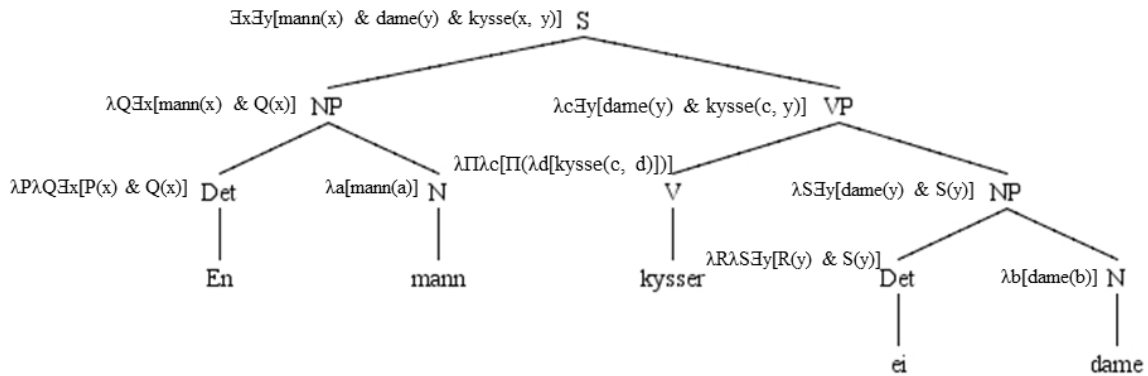
Quantification in Ordinary English"(Montague 1974c)²⁵ definerer Montague kategoriene og reglene til et fragment av engelsk, ut ifra primitivene e og t (op. cit.:249). Det finnes ingen syntaktiske kategorier av typen e , men denne er nødvendig for å, i kombinasjon med t , definere andre kategorier (Partee 1976:55f.). Kvantorene blir dessuten regna som egne enheter som kombineres med en nomenfrase, noe som går imot tradisjonen som fulgte Frege, der kvantoren blir analysert som en del av nomenfrasen (op. cit.:59). Dette var mulig å formalisere ved hjelp av Churchs lambdakalkyle (Kracht 2012:51). Lambdaoperatoren er en abstraksjonsoperator som omdanner et predikat til et abstrakt predikat (Dowty et al. 1981:98f.), det vil si til egenskapen som blir predikert. Eksempelvis vil $\lambda x[\text{springe}(x)]$ være egenskapen "å springe". I sett-teoretisk forstand kan vi si at lambdaoperatoren er en måte å binde alle individene i et gitt sett på, slik at $\lambda x[\text{springe}(x)]$ refererer til alle de individene som har egenskapen "å være springende", det vil si settet med "springende" i. I "mulige verdener"-semantikk vil det si at $\lambda x[\text{springe}(x)]$ refererer til alle individider i alle mulige verdener som "springer". Av åpenbare grunner er en slik operator essensiell for en komposisjonell semantikk, ettersom den tillater oss å binde ubundne variabler i ei setning inntil de blir bundet av en kvantor på setningsnivå. I motsatt fall ville ikke biter av struktur kunne bidra semantisk til den større strukturen.

Montague var, som sagt, opptatt av å formulere matematisk presise teorier om språket. Derfor benytta han seg, i likhet med sine samtidige logikere, men ikke lingvister, av modellteori (op. cit.:10). I modellteoretisk semantikk består metaspråket (jamfør definisjonen i 2.1) av abstrakte matematiske modeller, og man forsøker gjennom disse å beskrive den semantiske verdien til uttrykkene i objektspråket (loc. cit.).

Et eksempel på hvordan man kan derivere ei setning på denne måten er illustrert i Figur 2.1:

²⁵ Ofte kalt PTQ.

Figur 2.1

x, y, a, b, c og d er variabler av typen $\langle e, t \rangle$, altså sett av individer. P, Q, S og R er variabler av typen $\langle \langle s, \langle e, t \rangle \rangle, \langle e, t \rangle \rangle$, altså sett av egenskaper ved individer. Π^{26} er en variabel av typen $\langle \langle s, \langle \langle s, \langle e, t \rangle \rangle, t \rangle, \langle e, t \rangle \rangle$, altså en funksjon fra egenskaper ved individer til sett av individer. Jeg har også valgt å representere *mann* og *dame* med lambda-uttrykk til tross for at Dowty et al. (1981:196) definerer disse som grunnleggende uttrykk, ikke-logiske konstanter. Dette er fordi, som Dowty et al. (loc. cit.) også antar, at *mann* og *dame* betegner egenskapen å være henholdsvis en mann og ei dame, og at det er slik disse lambda-uttrykkene leses, og jeg meiner at man like gjerne kan være konsekvent i notasjonen. Dessuten blir det da tydeligere hvordan *mann* og *dame* integreres i determinativet, som er av typen $\langle \langle s, \langle e, t \rangle \rangle, \langle \langle s, \langle e, t \rangle \rangle, t \rangle \rangle$, altså en funksjon fra egenskaper ved individer til sett av egenskaper ved individer. Merk også at jeg har satt på de syntaktiske kategoriene til nodene, noe verken Montague (1974c) eller Dowty et al. (1981) gjør. Når jeg likevel gjør det, er det for å tydeligere illustrere hvordan semantikken er meint å kombineres med syntaksen, og jeg meiner at sjøl om Dowty et al. (1981) ikke markerer syntaktiske kategorier direkte, er det fullt mulig å gjøre det på denne måten ut ifra deres oversettelsesregler mellom syntaktiske- og semantiske kategorier.

Som figuren viser, integreres de grunnleggende enhetene i hverandre gjennom funksjonsapplikasjon når nodene i treet kombineres med hverandre. Når alle lambda-uttrykka er eliminert i S , har vi ei fullstendig setning, men også før det kan vi snakke om meningsfulle språklige uttrykk. Subjektet påstår at det finnes en x slik at x er en mann og x har en, ennå uspesifisert, egenskap Q . Predikatet påstår at det finnes en y slik at y er ei dame og y har egenskapen å bli kyssa av et, ennå uspesifisert, individ c . For en grundigere gjennomgang henvises leseren til Kapittel 7 i Dowty et al. (1981).

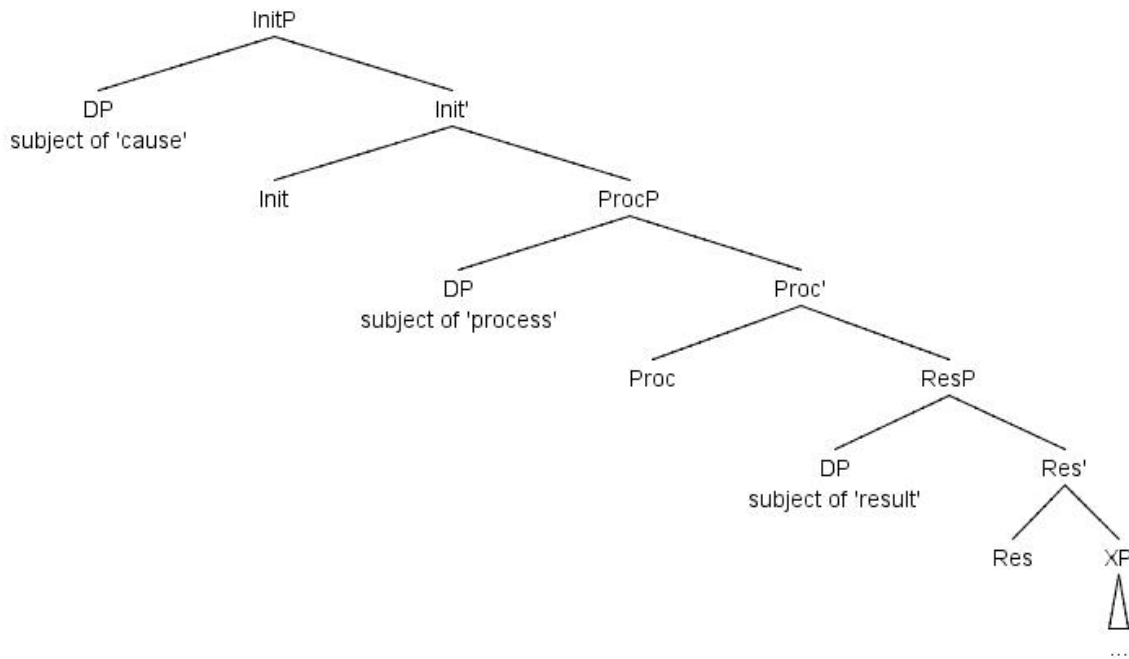
²⁶ Dowty et al. (1981) bruker \mathcal{P} for denne typen variabler.

Ei anna, mer moderne tilnærming til forholdet mellom semantikk og syntaks finner vi hos Ramchand (2008). Hun lager, med utgangspunkt i hendelsesstruktur, en verbalsyntaks som tar hensyn til den semantiske dekonstruksjon av verb, ved å lage en kompleks representasjon av hendelsesstrukturen internt i verbfrasen. Hun begrunner dette med at generaliseringene vi får ved å dele verb inn i klasser, oppviser en grad av systematikk og rekursjon som tilsvarer den vi finner i syntaktisk representasjon, og at et slikt sammenfall indikerer at vi har med samme type prosess å gjøre (Ramchand 2008:38). Med hensyn til Chomskys økonomiske kriterium, se 2.4 under, er det da rimelig å anta at det systematiske, rekursive systemet som underligger naturlig språk ikke trenger å være duplisert i de andre modulene i språket, for eksempel leksikonet, men at semantikken får disse rekursive egenskapene fra syntaksen.

Med bakgrunn i Dowty (1989), som hevder at generaliseringene man får gjennom den tradisjonelle θ -rolle-inndelinga har vist seg å være basert på uavhengige semantiske distinksjoner, samt at hierarkiet denne inndelinga postulerer, ikke gir de korrekte empiriske resultata, påstår Ramchand at også argumentstrukturen til et gitt verb virker å være avhengig av Aktionsart-egenskaper (Ramchand 2008:19). Hun argumenterer derfor for at å påvise primitive semantiske roller må være korrelert med å finne de primitive elementene i hendelsesstrukturen.

Ramchand tar utgangspunkt i tre mulige underhendelser i en hendelsesstruktur, en kausativ underhendelse, en underhendelse for prosessen og en underhendelse som tilsvarer en resultativ tilstand, og disse tilsvarer tre syntaktiske projeksjoner kalt henholdsvis InitP (for *initiator*), ProcP (for *process*) og ResP (for *result*).

Fig 2.2

Funksjonen til InitP er å introdusere den kausative hendelsen og å lisensiere det eksterne argumentet, kalt Initiator (Ramchand 2008:40). Det er mulig å skille mellom ulike former for kausalitet og mellom ulike eksterne argumenter, deriblant aktiv og inaktiv kausalitet, og argumenter som innhar eller mangler egenskaper som intensjonalitet eller agentivitet, men disse må imidlertid forstås som undertyper av kausalitet i vid forstand (op. cit.:23f.). Initiatoren defineres altså utelukkende som en entitet hvis egenskaper eller oppførsel er ansvarlig for at hendelsen begynner å eksistere (op. cit.:24).

I ProcP spesifiseres karakteren til prosessen, og entiteten som gjennomgår den prosessen, kalt Undergoer, blir lisensiert her (op. cit.:40). Det disse argumentene har til felles er at de betegner entiteter som gjennomgår forbigående tilstander (*transitory states*) (op. cit.:28), det være seg gradvis forandring langs en skala eller homogen forandring uten en ordna rekkefølge. Videre er det viktig å skille de entitenene som gjennomgår gradvis forandring fra entiteter som gjennom denne forandringa oppnår en endetilstand, ettersom gradvis forandring må sies å være en distinktiv aspektuell egenskap, som også er logisk adskilt fra det å oppnå et resultat (op. cit.:27). Sjøl om det er en logisk forskjell mellom Undergoere og argumenter som oppnår en endetilstand, er det mulig, og også ganske vanlig, at ett eneste argument innehar begge egenskapene (op. cit.:33).

ResPs oppgave er å spesifisere teloset eller den resultative tilstanden som følger av hendelsen, og å lisensiere den entiteten tilstanden gjelder for, kalt Resultee (op. cit.:40). Disse argumentene er "defined as holders of a *final state*" (op. cit.:32), og gjennomgår altså ikke

bare forandring, men ender opp i en endetilstand spesifisert av hendelsesstrukturen til predikatet.

Dette innebærer at verb, istedenfor å være egne fraser, er sammensetninger som inneholder noen eller alle disse frasene. ProcP vil være kjernen i dynamiske predikater, sia den representerer endring gjennom tid, og alle dynamiske verb vil derfor inneholde en ProcP (Ramchand 2008:40). InitP finnes når verbet uttrykker en kausasjonell eller intensjonell tilstand som fører til prosessen, mens ResP bare finnes når verbet uttrykker en endetilstand (loc. cit.).

2.4 Lingvistisk minimalisme

På begynnelsen av 90-talet påpekte Noam Chomsky at deler av den daværende modellen for syntaktisk analyse var overflødige, og han meinte at det måtte være mulig å redusere antallet grammatiske prinsipper. Chomsky (1993) meinte at man burde ta utgangspunkt i det vi allerede har etablert som essensielle sannheter i den biolingvistiske prinsipp- og parameter-teorien: at setninger er den grunnleggende lingvistiske enheta, at disse er koblinger mellom lyd og mening og at de er potensielt uendelige og sammensatt av fraser. I tillegg må det at forskjellene mellom språk er resultatet av vekselvirkninga mellom prinsipp og parameter, og videre det at setningsledda kan være omplasserte, og altså tilsynelatende bli uttalt i en annen posisjon enn der de blir tolka, være en del av dette utgangspunktet (Boeckx 2006:73). På bakgrunn av dette meinte Chomsky at man burde avgrense teorien til bare å inneholde de delene som tvinger seg fram av tilsynelatende konseptuell nødvendighet (*virtual conceptual necessity*) (Chomsky 1993:2), altså deler som en av hensyn til språket som konsept ikke kan være foruten. Ettersom språkevna er et bindeledd mellom lyd, det sensomotoriske systemet (*sensory-motor system, SM*)²⁷, og mening, det konseptuell-intensjonelle systemet (*conceptual-intentional system, CI*), er grensesnittet mellom dem og grammatikken nødvendige og primære for enhver lingvistisk teori; de kan ikke elimineres (loc. cit.). Alle andre nivå enn grensesnittnivåa kan man derimot unnvære, og dermed må man, om man skal følge økonomiske, minimalistiske prinsipper, kvitte seg med djup- og overflatestruktur (op. cit.:5; Boeckx 2006:74). Disse nivåa speiler ikke noen samhandling mellom de ulike domena av språkkompetansen; de er teori-interne, og derfor ikke tilsynelatende konseptuelt nødvendige, og framtidig forskning må derfor vise om de prinsippa de har ansvaret for enten er

²⁷ I de tidligste skriftene, deriblant Chomsky (1993, 1995a), het det det artikulatorisk-perseptuelle systemet (articulatory-perceptual system).

overflødige, eller kan forklares med enklere representasjoner på grensesnittnivå (Boeckx 2006:74).

Motivasjonen for å endre kursen så radikalt, er å svare på to spørsmål: Hvilke generelle vilkår bør man vente at den menneskelige språkevna skal tilfredsstillende? Og i hvilken grad er språkevna styrt av disse vilkåra, foruten den spesielle strukturen som er utenfor deres rekkevidde? Det første spørsmålet er i tillegg todelt: Hvilke vilkår er påtvunget språkevna gjennom plassen dens i forhold til de andre kognitive systema i hjernen, og hvilke vilkår er forutsatt av uavhengig rimelige allmenne hensyn til det å være konseptuelt naturlig, altså enkelhet, økonomi, symmetri, ikke-redundans og tilsvarende (Chomsky 1995a:1)? Disse ideene blir videreført i Chomsky (2005), der han deler inn vilkåra, eller faktorene, som avgjør utforminga til språket i tre: biologisk utrustning (*genetic endowment*), erfaring (*experience*) og prinsipp som ikke er spesifikke for språkevna ("principles not specific to the faculty of language") (Chomsky 2005:6). Den første faktoren svarer til vilkåra som plasserer språkevna biologisk i individet, inniblant de andre systema i hjernen, og inneholder de komponentene som gjør barn i stand til å tilegne seg språk. Den andre er ikke nevnt i den opphavlige motivasjonen, men faller naturlig inn i prinsipp- og parameter-teorien. Denne forklarer hvordan innputt virker inn på språktilegninga og dermed forårsaker variasjon, sjøl om denne påviselig er relativt liten.²⁸ Dette er ikke unikt for språk, ettersom også andre kognisjonsområder, for eksempel musikalitet og praktiske ferdigheter, vil utvikle seg ulikt avhengig av erfaring (Lenneberg 1967:11). Faktor nummer tre inneholder blant anna de konseptuelt naturlige vilkåra og andre prinsipper for strukturell arkitektur og utviklingshinder som påvirker hjerneutviklinga, organisk form og flere, til dels svært ulike, typer oppførsel. Dessuten inneholder de såkalte "tredjefaktorene" dataanalyseringsprinsipper som kan bli brukt i språktilegning og andre domener. Som man kan se, ligger en hypotese om at språket er et perfekt, optimalt system (Chomsky 1995a:1, 9; Chomsky 2005:10) som opererer etter økonomiske prinsipper ("principles of economy") (Chomsky 1993:2) til grunn for å dele inn språkevna på denne måten.

Grunnlaget for den syntaktiske kalkylen i det minimalistiske programmet er sammenbindingsfunksjonen *Spleis* (*Merge*). Denne etterfølger en annen funksjon, *Selekter* (*Select*), som har som oppgave å plukke ut elementer fra den såkalte numerasjonen. Numerasjonen er et korttidslager som inneholder alle de leksikalske elementa (LI) som skal inngå i setninga i et sett-teoretisk par sammen med en indeks (*i*) som angir hvor mange ganger

²⁸ I alle fall har prinsipp- og parameter-teorien forsøkt å påvise at variasjonen er liten på et gitt abstraksjonsnivå.

det leksikalske elementet skal selekteres (Chomsky 1995a:225). Funksjonen til numerasjonen er å avgrense hvilke elementer som skal inngå i setninga, ettersom man, i alle fall etter generell konsensus, ikke kan legge til eller trekke fra informasjon i setninga i løpet av derivasjonen (Martin & Uriagereka 2000:22, Chomsky 1995a:27)²⁹. I de tidligere modellene var det djupstrukturen som hadde som funksjon å begrense elementene i setninga til det som var tilstede ved derivasjonens begynnelse, men siden denne er avskaffa, er man tvunget til å introdusere numerasjonen. Denne er heller ikke et grensesnittnivå, men en konserveringslov, på lik linje med den eldste konserveringsloven i fysikken som krever at ingenting skal lages eller ødelegges i en kjemisk reaksjon (Martin & Uriagereka 2000:22f.). Operasjonen Seleker er dermed en operasjon som henter ut et leksikalsk element fra numerasjonen, reduserer indeksen til elementet med en, og introduserer det i den syntaktiske derivasjonen (Chomsky 1995a:226). Ettersom grensesnittet mot logisk form (LF) bare kan tolke enkeltstående syntaktiske objekt (SO), og Seleker bare lager sett av de leksikalske objekta, $\{SO_i, SO_j\}$, trenger vi en operasjon som gjør om dette settet til et nytt syntaktisk objekt SO_{ij} . Det er nettopp dette Spleis gjør (op. cit.), og det er denne funksjonen som gjør at språket får en hierarkisk, rekursiv struktur (Chomsky 1995a:11-12).

Trekk (*Features*) er en måte for syntaksen som komputasjonelt system å relatere ulike elementer til hverandre på, og kan sies å være det som driver Spleis- og Flytt (*Move*)-funksjonen (Chomsky 2000:131, 134; Epstein & Seely 2006:122; Platzack 2010:67). Man tenker seg at ethvert syntaktisk eller leksikalsk element, det være seg en morf, et leksem eller en funksjonell kategori, er sammensatt av trekk som er spesifikke for denne typen element (Platzack 2010:65f, Adger 2003:24). Disse trekka kan være enten evaluerte eller ikke-evaluerte, og hvert lingvistisk element inneholder både evaluerte og ikke-evaluerte trekk av ulike typer. De evaluerte trekka er de trekka som elementet sjøl introduserer i syntaksen, for eksempel er alle nomen (syntaktiske) entiteter, enten fysiske eller abstrakte, i kraft av at de har et entitetstrekk (E). Tilsvarende inneholder verb et aksjonstrekk (Ak). De ikke-evaluerte trekka viser til det som mangler i elementet, altså de trekka det er avhengig av at et annet element skal evaluere, slik at det skal kunne fungere som ei fullstendig syntaktisk enhet. Dette skjer ifølge MP gjennom funksjonen Samstem (*Agree*) (Chomsky 2000:101). Samstem skjer gjennom en Sonde-Mål-operasjon (*probe-goal*), der Sonden, som har et ikke-evaluert trekk, søker i c-kommando-rommet sitt etter et Mål som inneholder det same trekket evaluert (Zeijlstra under publikasjon:2). Det er også Samstem-funksjonen som driver Flytt, funksjonen

²⁹ Chomsky kaller dette (økonomiske) prinsippet Full Interpretation (FI): "There can be no superfluous symbols in representation or superfluous steps in derivations" (Chomsky 1995a:27).

som forårsaker omplassering (*displacement*) (Chomsky 2001:4). Flytt er en kombinasjon av Spleis og Samstem, der samstemminga blir oppnådd gjennom å spleise en frase styrt av Målet (men ikke nødvendigvis den maksimale projeksjonen til det) med frasen til Sonden, sånn at Målet blir spesifikatoren i Sondefrasen (Chomsky 2000:101). Flytt blir også kalt Omspleis (*Remerge*) (Epstein & Seely 2006:67), eller Intern Spleis (*Internal Merge*) (Boeckx 2006:79). Dette er fordi man spleiser elementer som allerede er blitt spleisa inn i komputasjonen, og at spleisinga dermed skjer internt i syntaksen.

For å sammenfatte kan man si at den grammatiske kalkylen i det minimalistiske programmet er drevet av svært få prinsipper, der Spleis er det desidert viktigste, ettersom dette er motivert av konseptuell nødvendighet (Chomsky 1995a:226). Spleisinga blir satt i gang av kravet om å evaluere Trekk, og Målet for Samstem må være c-kommandert av Sonden. Dessuten kan LF bare tolke enkeltstående syntaktiske objekt, med alle trekk evaluerte, og det er derfor nødvendig at syntaksen kan lage ett syntaktisk objekt av flere. Spleis kan altså synes å være en "perfekt" funksjon ved språkevna, ettersom den, i lag med Selekt, er kostnadsfri (Chomsky 1995a:226), og således innfrir de økonomiske kriterier til minimalismen. Andre faktorer tilfredsstillende ikke disse. I førstninga hevda Chomsky at enkelte mekanismer, for eksempel Flytt, utelukkende er motivert av empiriske data som tvinger det minimalistiske programmet til å gå ut ifra at ekstrasyntaktiske faktorer, perseptuelle eller semantiske, kan hindre syntaksen i å være et "optimalt system", ettersom omplassering kan virke som ei ufullkommenhet ved språkfunksjonen (Chomsky 2000:101f; 2001:3). Han kalte det derfor ei Siste utveg-løysing (*Last Resort*) (1995a:28, 130). I det siste har han endra oppfatning, og meiner nå at Flytt er minst like økonomisk som Spleis, om ikke mer, ettersom Flytt bare trenger å forholde seg til syntaksen, mens Spleis også må forholde seg både til derivasjonen og til leksikonet, og at begge er tilgjengelige gitt primærfunksjonen Spleis (Chomsky 2013:41).

2.4.1 Lingvistiske grensesnitt

Som nevnt i det foregående ligger altså antagelsen om at syntaksen er ei paring av mening og lyd til grunn for det minimalistiske programmet. Jeg har snakka mye om mening og mye om syntaks, fordi det er det denne avhandlinga skal handle om, og lyden har derfor ikke blitt omtalt. Interesserte lesere henvises til for eksempel Jackendoff (2007:38-43), Elordieta (2007) eller Samuels (2011) for ei innføring i fonologiske grensesnitt.

Når det gjelder forholdet mellom mening og form, semantikk og syntaks, er jeg tilbøyelig til å være enig med Jackendoff i at det generelt har herska en såkalt

syntaktosentrisme (*syntactocentrism*) (Jackendoff 2007:35) i generativ grammatikk, der både lyd og mening blir lest av den syntaktiske strukturen. Jeg meiner at det er mer logisk å ta utgangspunkt i at mening er både innputt og utputt for syntaksen, slik at vi kan sette en bikondisjonal, syntaks \leftrightarrow semantikk, snarere enn en kondisjonal, syntaks \rightarrow semantikk, mellom dem. Dette illustrer at semantiske faktorer spiller inn på bygginga av syntaksen, samtidig som syntaksen bestemmer meninga til komplekse uttrykk gjennom de kombinatoriske reglene.

I det følgende vil jeg gå ut ifra at den syntaktiske kalkylen består av Spleis-funksjonen, som en funksjon som kombinerer to syntaktisk-semantiske elementer, det vil si lager en funksjon mellom dem, enten $\alpha(\beta)$ eller $\beta(\alpha)$, og danner et nytt element γ fra dem. Jeg vil dessuten, i tråd med Åfarli og Eide (2000), likestille Trekk med semantiske typer, og derigjennom anta, som Klein & Sag (1985), at typen til morknuten er bestemt av funksjonen mellom søsterknutene, og det dermed er typene som driver kalkylen framover. Når jeg likevel bare vil forholde meg til forenklede representasjoner av typene, enten som trekk eller som lambda-uttrykk, er dette av hensyn til oppgavens omfang. Innsikten om at syntaktikernes trekk og semantikernes typer essensielt er de samme, er like fullt verdifull. Dette innebærer nemlig at det er den semantiske innputten som driver syntaksen, samtidig som det er syntaksen som danner betydninga til de komplekse uttrykka, i tråd med komposisjonalitysprinsippet og Freges distinksjon mellom metta og umetta betydningsdeler.

3. Metode

Generativister og andre formelle/teoretiske lingvister har lenge blitt kritisert for metodene sine, både på grunn av hva slags data det er man ser på og reliabiliteten til disse dataene. Jeg meiner dette til syvende og sist bunner i henholdsvis uoverenstemmelser med bakgrunn i at ulike teoretiske retninger er uenige om hva som er studieobjektet for språkvitenskapen, og i manglende empirisk støtte for egne påstander. Dessuten later det til at kritikerne forsøker å forklare teoretisk uenighet med metodologiske feil, påstander som ikke holder vann i møte med empirien.

I dette kapitlet vil jeg argumentere for mitt standpunkt til disse påstandene, og vise at kritikken, som av vitenskapelige hensyn nødvendigvis må ønskes velkommen, i siste instans ikke spiller noen rolle for bygginga av lingvistisk teori, og at tradisjonelle uformelle datainnsamlingsmetoder ikke svekker reliabiliteten til lingvistiske data i forhold til formelle kvantitative eksperimenter. Jeg vil begynne med å sette generativ grammatikk inn i en vitenskapsteoretisk og -historisk sammenheng, for deretter å definere hva som er studieobjektet for generativ grammatikk, og forklare hvorfor en del framkommet kritikk ikke har med metode å gjøre i det heile tatt, men med større filosofiske uenigheter om hva språk er. Deretter vil jeg diskutere metodekritikken av akseptabilitetsvurderinger, spesielt spørsmålet om hvem det er som kan være informanter, kravet om kvantitative metoder og hva det er man faktisk testes, før jeg til slutt presenterer min egen undersøkelse og argumenterer for validiteten og reliabiliteten til den.

3.1 Vitenskapsteoretisk framgangsmåte

I 1748 utga David Hume *An Enquiry Concerning Human Understanding*, der han presenterte det som seinere har blitt kalt induksjonsproblemet. Han poengterte at all vår prediksjon om framtida er basert på tidligere hendelser, og at disse prediksjonene ikke kunne forklares a priori, ettersom det ikke alltid er sånn at fortida og framtida stemmer overens; de er derfor ikke tautologier (Hume 2000:27). Dermed blir erfaring den eneste måten å forklare erfaringsbaserte antagelser på, og argumentene må derfor "evidently [be] going in a circle" (Hume 2000:26): en infinitt regress (Popper 1968:42). Popper er enig i Humes resonnement, og konkluderer med at man aldri kan slutte teorier fra observasjonsdata, eller bruke disse dataene til å rasjonelt rettferdiggjøre dem (loc. cit.). Han påpeker likevel at det er mulig at vi tilegner oss kunnskap gjennom en ikke-induktiv prosedyre, noe han meiner Hume aldri tok konsekvensene av fullt ut (op. cit.:47f.). Mennesket er ikke en passiv observatør i naturen, som får regelmessighet presset på seg av gjentakelser i naturen, men en agent som aktivt

prøver å påtvinge naturen regelmessigheter. Du kan ikke utelukkende observere, men går inn i observasjonen med den hensikt å finne ut noe (op. cit.:48f). Når vi studerer et fenomen i verden, har vi allerede en hypotese om hva vi vil finne ut, og hvordan vi går fram for å gjøre det. Ifølge Popper (op. cit.:49) fører ikke dette til sirkelslutninger, ettersom én teoretisk verdensforståelse heile tida foregår en annen, heilt tilbake til en mytisk forståelse av verden, før den til slutt ender i en kantiansk medfødt forståelse av verden rundt oss. Dette er ikke medfødte ideer, noe Popper betviler eksistensen til, men han påpeker at alle arter, også mennesket, har medfødte reaksjoner og responser. Dermed underbygger han Kants påstand om at det menneskelige intellektet ikke henter lovene sine fra naturen, men får naturen til å følge intellektets egne lover (op. cit.:50). Kausaliteten er blant disse psykologiske eller genetiske a priori sannhetene (op. cit.:47): "der Grundsatz der Kausalität und mithin der Naturmechanism in Bestimmung derselben [müßte] durchaus von allen Dingen überhaupt als wirkenden Ursachen gelten."³⁰ (Kant 1800:22). Dermed studerer vi naturen med en allerede eksisterende hypotese om at en hendelse forårsaker en annen; vi deduserer teoriene våre fra allerede eksisterende aksepterte teorier og deres observasjoner: det Popper kaller utgangspunkt (*initial conditions*) (1968:55). Han innrømmer likevel at denne metoden ikke kan brukes til å bevise en teori: "Only the falsity of a theory can be inferred from empirical evidence, and this inference is a purely deductive one" (loc. cit.). Han unnslipper derigjennom induksjonsproblemet, ettersom problemet er å bevise sjølve induksjonen. Dersom vi ikke kan bevise noen ting, men bare kan avkrefte teoriene våre gjennom observasjon, fører denne prøve-og-feile-metoden til ei logisk gyldig, deduktiv slutning (op. cit.:56). Han meinte derfor at alle teorier, dersom de skal være vitenskapelige, må være testbare og kunne falsifiseres (op. cit.:37). Problemet blir dermed å forklare hvorfor det som i utgangspunktet allerede er falsifiserte teorier, overlever i vitenskapen, ettersom det ikke finnes noen enkelt teori som er kompatibel med alle dataene den søker å forklare (Feyerabend 1993:39), altså hva det er som skiller en falsifisert teori og en forkasta teori.

Thomas Kuhn forsøker å forklare dette i si *The Structure of Scientific Revolutions* (1963), der han gir opp den formallogiske forklaringa, og heller prøver å beskrive hvordan vitenskapen og vitenskapelig framskritt fungerer. Han påpeker at vitenskapshistoria består av ulike *paradigmer* (op. cit.:10f.), det vil si en gruppe teorier og en måte å drive vitenskap på, en overenstemmelse innad i forskningsmiljøet om naturlover og vitenskapelige metoder, som til sammen utgjør en forståelse av verden. Innenfor et gitt paradigme bedrives

³⁰ "Kausalitetsprinsippet, og følgelig naturmekanismen i bestemmelsen sjøl, må gjelde gjennomgående for absolutt alle ting som virkende årsaker." (Min oversettelse)

normalvitenskap (loc. cit.), der et vitenskapelig miljø bruker én eller flere tidligere vitenskapelige bragder som et grunnlag for ytterligere forskning og forståelse. Overgangen fra et paradigme til et annet, i et såkalt paradigmeskifte (op. cit.:84f., 89), skjer når den gjeldende teorien ikke er i stand til å forklare verden tilfredsstillende mer, at det blir for mange anomalier, eller at å forklare anomaliene blir for viktig til å beholde den gjeldende teorien. I disse overgangene er vitenskapen i krise, og det er ofte nye forskere på utsida av miljøene som revolusjonerer vitenskapen, og kommer med en ny teori som kan forklare avvikene i den forrige, og ideelt sett også mer.

Ei mer anarkistisk tilnærming til paradigmer og paradigmeskifter finner vi hos Paul Feyerabend (1993). I bunn og grunn er han enig med Kuhn i den paradigmatisk naturen til vitenskap, og også han har ei historisk vinkling, men han meiner at Kuhn ser mønstre som egentlig ikke finnes. Teoretiske tilnærminger blir forlatt lenge før de har fått utspilt sitt potensiale, og det er ingen logikk i hvilke teorier som overlever og hvilke som ikke gjør det; det er for det meste styrt av ekstravitenskapelige faktorer som skjønn eller politikk (op. cit.:16f., 35ff., Feyerabend 1987:304). Han meiner derfor at det er metodologisk og teoretisk pluralisme som driver vitenskapen framover, og som øker vår kunnskap om verden (Feyerabend 1993:14, 38). Samtidig som Feyerabend er enig med Popper i at vi er forutinntatte når vi tar for oss problemer, altså at vi aldri kan være fullstendig avskåret fra den historiske bakgrunnen og de ubeviste prinsippene som forurenser observasjonene våre (op. cit.:51), er han uenig i Poppers metodologiske ensretting; "The right method must not contain any rules that make us choose between theories *on the basis of falsification*. Rather, its rules must enable us to choose between theories which we have already tested *and which are falsified*."(loc. cit., kursiv i originalen).

Dette problemet blir også satt i fokus av Imre Lakatos. Han viderefører paradigmaten til Kuhn, men forsøker å forklare det verken Popper eller Kuhn kan: Hva er det som gjør at én teori erstatter eller blir foretrukket over en annen (Lakatos 1968:163)? Dermed forsøker han å utvikle en metode lik den Feyerabend beskriver. Han påpeker at det aldri finnes kriser i vitenskapen, eller "avgjørende eksperimenter"; vitenskapshistoria kan reduseres til et krav om kontinuerlig vekst (Lakatos 1970:173ff., 178). Dermed blir vitenskapen, for Lakatos, ei slagmark der det han kaller forskningsprogrammer konkurrerer om å bli det dominerende, jamfør Feyerabends pluralisme, mens Kuhn og Popper ser vitenskapen som overganger mellom enkeltteorier eller -paradigmer (op. cit.:175). Forskningsprogrammene vurderes ut ifra hvorvidt serien av teorier som utgjør forskningsprogrammet klarer å utvikle seg, slik at det inkorporerer mer innhold enn

forjengeren sin, og således fører til et teoretisk progressivt problemskifte, samtidig som det produserer "fakta" som ikke er implisert av det foregående programmet: et empirisk progressivt problemskifte (Lakatos 1968:164). Dersom programmet bare kan tilby ei innholdsreducerende nytolkning av problemene programmet søker å forklare, er forskningsparadigmet i et degenererende problemskifte (op. cit.:164f.). Et gitt forskningsprogram er avhengig av å føre til progressive problemskift for å fortsette å være vitenskapelig. Forskningsprogramma består videre av en negativ og en positiv heuristikk, det vil si konsensusen om hvilke felt som skal og ikke skal forskes på (op. cit.:167f.). Den negative heuristikken er programmets kjerne, og denne kan ikke være gjenstand for falsifikasjon. Kjernen består av udiskutable antagelser om verden, hvis mål er å lage hjelpehypoteser som støtter og forsvarer disse antagelsene, og det er mot disse hypotesene en retter modus tollens³¹ (op. cit.:168f.). Den positive heuristikken består altså av de tidligere nevnte hjelpehypotesene, og de utgjør dermed en mer eller mindre konsis definisjon av forskningsobjektet til programmet, og søker å styrke antagelsene i kjernen. Det er altså egentlig gjennom den positive heuristikken at programmet for forskninga oppstår, gjennom ei rekke kompliserte modeller som simulerer virkeligheta, og som det er forskerens oppgave å bygge sin modell i tråd med, mens han ignorerer moteksempler og data (op. cit.:171).³² Den positive heuristikken utvikler seg altså kontinuerlig, uten særlig hensyn til falsifikasjonene; Lakatos poengterer sågar at det virker som at det snarere er verifikasjonene, i betydninga korroborering av overskuddsinnhold i programmet, og ikke falsifikasjonene, som er programmets kontaktpunkt med virkeligheta, sjøl om disse verifikasjonene i realiteten bare er en falsifikasjon av den foregående versjonen av programmet (op. cit.:173). I retrospekt kan vi vurdere et forskningsprogram med hensyn til dets "heuristiske kraft" (*heuristic power*): hvor mange nye fakta det produserte, og i hvilken grad det var i stand til å forklare falsifikasjonene i takt med veksten sin (op. cit.:173f.).

Dette går godt overens med gjeldende generativ grammatikk, det minimalistiske programmet, som Chomsky sjøl har sagt ikke er en teori, men et program som forhåpentligvis vil forårsake framveksten av flere minimalistiske grammatikkmodeller, i tråd med det konseptuelle rammeverket som er satt (Boeckx 2006:84). Dette rammeverket, eller denne kjernen, for å bruke Lakatos' terminologi, blei, som nevnt i 2.4, først framsatt i Chomsky (1993), der han foreslår å eliminere alle aspekta ved teorien utenom de som ikke kan utelates

³¹ Modus tollens er den logiske slutninga en benytter ved falsifisering: $[[P \rightarrow Q] \& \neg Q] \rightarrow \neg P$

³² Lakatos definerer en modell som et sett primære forutsetninger (*initial conditions*), som man veit vil bli erstatta i det programmet utvikler seg videre, og som oftest veit man også cirka hvordan (op. cit.:173).

av tilsynelatende konseptuell nødvendighet (Chomsky 1993:2). Han motiverer dette ut ifra et galileisk vitenskapsideal ("Galilean style in science"), der man antar at naturen bare virker komplisert, og at vitenskapens oppgave er å forklare hvorfor den egentlig er enkel (Boeckx 2006:111f.). Dermed antar man at språket er et perfekt, optimalt system (Chomsky 1995a:1, 9), styrt av generelle økonomiske prinsipper (Chomsky 1993:2). Dette galileiske idealet, distinksjonen mellom kompetanse og performanse³³ (Chomsky 1965:4), språkevna som biologisk fundert og bestående av prinsipper og varierende parametere (Chomsky 1995a:6), og de Saussures (1983:66f.) syn på språk som ei paring av lyd og mening, utgjør altså kjernen til MP. Hjelpesyntesene og modellene blir foreslått i kapittel 4 av *The Minimalist Program* (Chomsky 1995:219 - 394) og videreutvikla i "Minimalist Inquiries: The Framework" (Chomsky 2000). Disse danner den positive heuristikken til MP, er følgelig gjenstand for konstant revisjon, og kan i ytterste konsekvens forkastes dersom andre hjelpesynteser eller modeller viser seg å være mer kompatible med kjernen.

I lys av dette er det tydelig at metodologiske hensyn ikke spiller noen særlig rolle i utarbeidelsen og videreutviklinga av teorien; som Riemer (2009:624) påpeker, kan en teori, eller i dette tilfellet et forskningsprogram, hente dataene sine fra hvor som helst. Samtidig må den vise at den er en teori om noe virkelig; den må kunne forutsi fakta om det fenomenet i verden som den påstår å forklare. Dette går hand i hand med Lakatos, ettersom et forskningsprogram vurderes ut ifra si heuristiske kraft³⁴, og det er derfor svært viktig at det klarer å forklare hvorfor prediksjonene eventuelt ikke stemmer overens med de observasjonene man gjør.

3.2 Distinksjonen mellom kompetanse og performanse

I *Aspects of the Theory of Syntax* etablerer Chomsky (1965) et skille mellom kompetanse og performanse som har vært problematisert heilt sia da. Kompetansen betegner kunnskapen en språkbruker besitter om sitt eige språk, mens performansen er bruken av dette språket i konkrete situasjoner (op. cit.:4). Kompetansen kan sammenlignes med synet til pattedyr, insektnavigasjon og lignende, og de teoriene som forklarer disse best, er teorier som tilskriver organismen et komputasjonssystem og ei slags "regelfølgning"; denne typen teorier har ført til vesentlig innsikt i de mentale komputasjonene som later til å være involverte i denne typen systemer (Chomsky 2005:2). Vi må derfor gå ut ifra at kompetansen er et system av generative prosesser, og en generativ grammatikk må derfor karakterisere den som et

³³ Se neste delkapittel.

³⁴ Riemer bruker termen prediksjonskraft (*predictive power*).

grunnlag for den faktiske språkbruken (Chomsky 1965:4, 9). Kompetansen spiller altså inn på performansen, men sia sistnevnte er prega av interaksjonen mellom flere faktorer, hvorav kompetansen bare er én, kan ikke performansen brukes til å direkte kartlegge den mentale virkeligheta som ligger til grunn for faktisk språkbruk (op. cit.:4). Vi kan dermed sammenligne kompetansen med intelligens; begge to er teoretiske tankemodeller som betegner en relativt autonom faktor, som danner grunnlaget for store mengder menneskelig adferd (Levelt 1972:21).

Seinere delte Chomsky også opp kompetansen i grammatikalsk- og pragmatisk kompetanse (1980:59). Den grammatikalske kompetansen er den kognitive tilstanden som inneholder alle de aspektene ved form og mening samt relasjonen mellom dem, også de underliggende strukturene i den relasjonen, som er tilskrevet de spesifikke undersystemene av menneskesinnet som relaterer form og mening til hverandre. Den pragmatiske kompetansen derimot, er evnen til å bruke denne kunnskapen i lag med det konseptuelle systemet for å oppnå visse utfall eller hensikter (loc. cit.).

Et anna viktig skille er forskjellen på I-språk og E-språk. I-språk, det internaliserte språket, svarer til den grammatikalske kompetansen, og kan ses på som tilstanden til språkevna i et gitt individ, eller et gitt sinn (Chomsky 2005:2), mens E-språk, det eksternaliserte språket, er det vi er vant til å tenke på som språk. For eksempel vil "norsk" og "engelsk" være E-språk (Hornstein 2005:158). E-språk er ikke interessante for lingvistisk teori, ettersom de ikke er objekter i den virkelige verden, men kunstige og arbitrære konstruksjoner (Chomsky 1986:26); det finnes ingen nyttig generell måte å karakterisere "språk" som sosiale størrelser utgjort av tverrsnittet av I-språket til språkbrukere som er i stand til å kommunisere med hverandre på (Hornstein 2005:158). Dersom man derimot velger å studere I-språk, vil lingvistikken bli en del av psykologien, og i siste instans også biologien (Chomsky 1986:27). I analogi med andre biologiske system, kan vi si at den språkspesifikke internaliserte grammatikken, I-språket, er fenotypen av genotypen UG, og at denne blir utvikla i møte med PLD (*Primary Linguistic Data*) (Lightfoot 2005:52). Målet for en lingvistisk teori blir altså å kunne begrense antallet mulige grammatikker, fenotyper, hvilket innebærer å kartlegge prinsippa og parametra (Chomsky 1965:61).

Relasjonen mellom I- og E-språk og kompetanse og performanse er noe uklar i litteraturen, men vi må definere I-språket som en del av kompetansen, ettersom kompetansen også består av pragmatiske faktorer, og E-språket som et produkt av performansen, ettersom alt observerbart språk er E-språk. Termen E-språk brukes også om performansen til flere

individer, og E-språket er derfor også ei generalisering av språkbruken, performansen, til et språksamfunn.

Videre deler Chomsky opp lingvistisk teori i to: deskriptivt- og eksplanatorisk tilfredsstillende teorier (op. cit.:24ff.). En teori er deskriptivt tilfredsstillende om den lager en grammatikk som korrekt beskriver hvilke setninger som er tillatte i et språk og hvilke som ikke er det, og samtidig tilskriver et infinitt setningsspekter en strukturell beskrivelse av hvordan setningene blir forstått av språkbrukeren (op. cit.:4f.). Det vil si at den skal være så tydelig at den ikke er avhengig av bidraget til leseren, men snarere gir en eksplisitt analyse av bidraget hans (loc. cit.). Dersom en lingvistisk teori derimot skal være eksplanatorisk tilfredsstillende, må grammatikken den forutsetter være et prinsipielt deskriptivt tilfredsstillende system, som forklarer hvorfor akkurat denne deskriptive grammatikken er å foretrekke over andre grammatikker som også er i stand til å være deskriptivt tilfredsstillende for det gitte språket (op. cit.:27). Med andre ord er det, ifølge Chomsky, bare dersom man supplerer grammatikken til et språk med en universell grammatikk at man kan gjengi en språkbrukers kompetanse fullstendig (op. cit.:6). Dette innebærer i prinsippet at lingvistisk beskrivelse må støttes på teoriintern grunn, altså med bakgrunn i relasjonen den har til lingvistisk teori: hva som er generelle og universelle kjennetegn ved språket som system og hvilke spesifikke medfødte ferdigheter som må til for at barn skal kunne tilegne seg språk (op. cit.:27).

Bare dersom informantene er det Chomsky kaller en "ideal speaker-listener", som befinner seg i et homogent språksamfunn, kan språket sitt perfekt og er upåvirket av ekstralingvistiske faktorer som minnebegrensninger, distraksjoner, oppmerksomhets- og interesseendring og feil, kan performansen speile kompetansen direkte (op. cit.:3f.). Dette innebærer altså at det i realiteten ikke går an å studere kompetansen beint fram, ettersom disse ideelle informantene ikke fins. Kompetansen, altså den mentale virkeligheta som ligger til grunn for språklig oppførsel, må likevel være studieobjektet for lingvistikken, ettersom

[o]bserved use of language or hypothesized dispositions to respond, habits, and so on, may provide evidence as to the nature of this mental reality, but surely cannot constitute the actual subject matter of linguistics, if this is to be a serious discipline.

(op. cit.:4)

Dette har interessante metodologiske implikasjoner. Ettersom studieobjektet til lingvistikken er kompetansen til en språkbruker, altså språkevna, er språkbruken på mange måter irrelevant. Paradokset ligger i at det bare er gjennom språkbruken vi har tilgang til språkevna, og at vi som lingvister, på samme måte som barn som skal tilegne seg språk, på bakgrunn av

performansedata med interferens fra andre kognitive prosesser og sanseinntrykk, må bestemme det underliggende systemet som spåkbrukeren har mestra og benytter i produksjonen av språk (loc. cit.).

Det er kompetansen som bestemmer grammatikaliteten til ei setning, og følgelig er det denne grammatikaliteten som brukes i bygginga av en grammatikk, den teoretiske modellen av kompetansen (Chomsky 1957:13). Akseptabiliteten, derimot, vil for det første være gradert i større utstrekning enn grammatikaliteten, som har boolske verdier³⁵, og for det andre vil grammatikaliteten bare være én av faktorene som spiller inn på akseptabiliteten til ei setning (Chomsky 1965:10f.). For å følge Riemers oppfordring og kravet om heuristisk kraft, vil det si at de setningene man predikerer at er grammatikalske eller ugrammatikalske, må stemme overens med de setningene som er henholdsvis akseptable eller uakseptable, med mindre man er i stand til å forklare hvilke faktorer som bidrar til uoverensstemmelsen og hvorfor de gjør det. Hvis ikke er dette ei ad hoc abduktiv³⁶ forklaring, hvis eneste funksjon er å beleilig bortforklare en mulig feilprediksjon (Riemer 2009:624). Disse forklaringene bryter dermed Poppers testbarhetskriterium (Popper 1968:37), samtidig som de ikke bidrar med ny kunnskap, og dermed i ytterste konsekvens kan føre til et degenererende problemskifte (Lakatos 1968:164). Chomsky hevder at "any skilled practitioner has at his or her disposal an armory of techniques to help compensate for the errors introduced" (Chomsky 1986:36) som følge av performansen, men innrømmer flere steder at vi har liten eller ingen kunnskap om de psykologiske og nevrologiske mekanismene som forårsaker dem (Riemer 2009:624). Som Poeppel og Embick (2005) poengterer, skyldes dette at nevrovitenskapen og lingvistikken ikke er kompatible; for det første opererer lingvistikken med veldig detaljerte distinksjoner og komputasjoner, som kvantorrekkevidde, referansen til anaforer og lignende, mens nevrovitenskapen befatter seg med språket med mye videre konseptuelle distinksjoner, som syntaks versus leksikon versus fonologi og så videre. For det andre er de enhetene innbefatta med lingvistisk komputasjon og enhetene involvert i nevrovitenskapelig komputasjon uforenelige, ettersom vi per dags dato ikke veit hvordan nevrologiske strukturer kan spesialiseres til en viss type komputasjon, et problem som gjelder for alle kognitive vitenskaper, ikke bare lingvistikk.

³⁵ Boolske data har én av to verdier: sann eller falsk.

³⁶ Ei slutning fra data til mest plausible forklaring, i kontrast til ei deduktiv slutning, som predikerer data fra ei utgangshypotese (Åfarli 2000:61).

3.3 Korpus versus akseptabilitetsvurderinger

Innafor generativ grammatikk har såkalte akseptabilitetsvurderinger vært den primære kilden til lingvistisk kunnskap (Sprouse & Almeida 2012:609). I denne typen undersøkelser spør forskeren informantene direkte om å vurdere om en lingvistisk streng er ei mulig ytring i språket eller ikke, med ei spesifikk tolkning enten implisert eller uttrykt eksplisitt (Schütze 2011:210). Denne metoden innebærer altså at man konstruerer setninger og manipulerer enkeltelement for å se om det påvirker akseptabiliteten til setningene, det vil si språkbrukernes intuisjoner om hvorvidt det er ei grammatikalsk setning eller ikke. Én vanlig måte å gjennomføre denne typen undersøkelse på, er såkalt størrelsesestimering (magnitude estimation), der forskeren gir informantene ei kontrollsetning med en gitt verdi, hvorpå de blir gitt andre setninger som de skal vurdere opp imot og gi en relativ verdi til i forhold til kontrollsetninga (Dąbrowska 2010:7). En annen vanlig måte er å be informantene vurdere setningene på en Likert-skala, for eksempel med verdiene 1 til 5. Informantene får deretter eksempel på ei setning fra hver ende av skalaen, noen ganger også fra midten, så oppgaven deres er i all hovedsak å si hvorvidt de andre setningene i undersøkelsen er mer lik den dårlige eller den gode, eller om den er et sted midt imellom (op. cit.:8).

Dette blir ofte, feilaktig, kalt introspeksjon, en term som stammer fra den tidlige eksperimentelle psykologien på slutten av 1800-tallet, der trente informanter blei spurt om å beskrive hvordan de opplevde ulike fysiske objekter og erfaringer (Schütze 1996:48). Akseptabilitetsvurderinger er imidlertid ikke vurderinger i den dagligdagse forståelsen av ordet, ettersom de ikke kan vurderes opp imot virkeligheta på noen måte, samtidig som de ikke bedømmer språket på samme måte som sosiale vurderinger (op. cit.:52)³⁷. Schütze (loc. cit.) hevder derfor at en kanskje heller burde kalle det en lingvistisk reaksjon, en slags refleks av grammatikken til informantene. Jeg meiner, i tråd med Sollid (2005:97), at dette nok er ei overforenkling, og at det antakelig heller er snakk om reaksjoner basert på informantenes bevisste og ubevisste kunnskap om sin egen dialekt. Vurderingene vil derfor være farga av de normene de meiner dialekten har og den variasjonen de registrerer i språksamfunnet.

I samme ånd påpeker Levelt (1972:22) at dette ikke er primære lingvistiske data; de har en sekundær karakter i det at de er ei metalingvistisk fortolkning av de primære lingvistiske dataene. Levelt betviler derfor om de i det heile tatt kan brukes til å bygge lingvistisk teori, ettersom de ikke forholder seg til primære lingvistiske data. Det er ingen a priori grunn til å anta at intuisjonene ikke blir påvirkta av eksterne faktorer, altså at det kognitive domenet intuisjonene sogner under er lukka (Schütze 1996:9). Etter mitt skjønn er

³⁷ Se Schütze (1996:48ff) for diskusjon.

ikke dette et problem så lenge man klar over denne problematikken, noe man i aller høyeste grad er innafor den generative grammatikken. Man er fullstendig klar over at vurderinga er et produkt av performansen, mens intuisjonen tilhører kompetansen (op. cit.:24). Akseptabilitetsvurderinga er altså performanse, på samme måte som persepsjon og produksjon av tale, og forholdet den har til kompetansen må følgelig være et teoretisk konstrukt. Chomsky (1986:36) innrømmer sjøl at denne typen eksperiment er dårlig utforma, men meiner likevel at den bidrar med verdifull evidens. I praksis nyttes denne evidensen som et direkte bevis for kompetanse, men dette er sjølsagt bare ei provisorisk og unøyaktig arbeidshypotese, og som diskutert tidligere, trenger man derfor teknikker for å eliminere ekstralingvistiske faktorer involvert i performansen, eventuelt eksperimenter som ikke er påvirka av disse faktorene, slik at man kan studere kompetansen direkte. Sia dette per dags dato ikke er tilgjengelig – vi veit ikke hvilke faktorer som spiller inn eller hvordan de eventuelt gjør dataene upålitelige – blir akseptabilitetsvurderinger dermed ei "beste av to onder"-løysing (op. cit.:37).

Dersom man likevel aksepterer den tentative karakteren til metoden, er det flere fordeler med den. For det første kan akseptabilitetsvurderinger brukes til å studere sjeldne fenomener som i liten grad finnes i språklig produksjon, og følgelig i korpus. For det andre, og kanskje viktigste, kan denne metoden bidra med negative data, altså en bevitnelse på at gitte setninger ikke er en del av språket. For det tredje er det, når man observerer tale og autentisk språkbruk, ofte vanskelig å skille forsnakkelser og feil fra akseptable setninger, mens dette går klart fram av informanters vurdering av setningene. For det fjerde gjør akseptabilitetsvurderinger, i alle fall i følge Chomsky og flere med ham, det enklere å studere den mentale virkeligheta som forårsaker språklig oppførsel, ettersom man minimerer de ekstralingvistiske faktorene som kommunikativ funksjon og lignende (Schütze 1996:2). Dessuten er det heilt klart praktiske grunner til å velge akseptabilitetsvurderinger som metode; vurderingene kan innhentes fra få informanter på kort tid, og kan dermed bidra til hurtig teoriutvikling (Schütze 2011:211).

Når det gjelder korpus, kan et korpus defineres som ei samling av språkdata som brukes i lingvistiske undersøkelser (op. cit.:208). Det trenger likevel ikke være data som i utgangspunktet var meint for språkundersøkelser, ettersom korpus ofte kan bestå av skriftspråk fra avisartikler, utdrag fra bøker og andre utgitte kilder, eller muntlig språk i form av materiale fra radio og TV (loc. cit.). Det er mange fordeler også med korpussøk som metode; først og fremst er det ingen måte disse dataene kan ha blitt styrt av forskerens forutinntatte meninger på, ettersom korpuset ofte inneholder ytringer som ikke er påvirka av

at informantene var oppmerksomme på språket sitt. I tillegg kan et korpus gjøre forskeren oppmerksom på konstruksjoner han ellers ikke ville ha oppdaga, sia korpuset kan avsløre at konstruksjoner som er uakseptable når de står aleine, likevel er naturlige i en gitt kontekst. Dessuten er korpus den eneste måten å få informasjon om utdødde språk på (op. cit.:208f.).

Ulempene med denne metoden er at lingvister ofte er opptatt av sjeldne fenomener, som til tross for et stort korpus ikke nødvendigvis er belagt, i alle fall ikke godt nok (op. cit.:209). Eksempelvis gikk jeg igjennom 1941 partisipper i ScanDiaSyn-korpuset³⁸, og blant disse fant jeg bare 90 som kunne ha vekslinga jeg var på jakt etter, hvorav 38 var av "komme". Dette kan være vanskelig å tolke, ettersom man aldri kan vite om mangelen på data i et korpus har med korpuset å gjøre, eller om det er forårsaka av at konstruksjonen ikke er mulig i språket (Schütze 2011:209). Mest graverende er imidlertid mangelen på negative data, altså uakseptable setninger (op. cit.:210f.). Som følge av dette kan ikke korpus brukes til å teste hvorvidt ei setning er akseptabel eller ikke, med mindre forskeren sjøl sitter på morsmålskompetanse og kan foreta ei akseptabilitetsvurdering, og da har man jo egentlig allerede forlatt metoden.

Akseptabilitetsvurderinger blir altså ofte sett på som den beste løysinga på problemet med at det bare er gjennom performansen vi har tilgang til kompetansen; den eliminerer flere av de ekstralingvistiske faktorene enn det produksjonsdata, deriblant innsamla korpus, gjør (op. cit.:211). Mye av kritikken mot bruken av akseptabilitetsvurderinger går på denne kunstige, idealiserte situasjonen (se f. eks. Sampson 2007), og det hevdes at det en finner ut av denne typen undersøkelser ikke betegner språkbruken, som man meiner at teorien bør forklare. Innenfor generative paradigmer rettfærdiggjør man denne idealiseringa med sammenligninger med naturvitenskapen, for eksempel at fysikere ikke observerer den virkelige verden, men kunstige laboratorieforsøk der mesteparten av kompleksiteten i naturen er fjerna (Riemer 2009:621). Likevel må man innse at den kanskje viktigste delen av vitenskapen, også naturvitenskapen, ligger i aidealiseringa (de-idealization), og forklaringa av forholdet mellom prediksjon og teori, og å levere presise forklaringer på hvorfor prediksjonene svikta (op. cit.:627). Dersom man, som Sampson (2007:16) meiner man bør, heller baserer teorien sin på korpusdata, unngår man aidealiseringsproblematikken, men blir straks konfrontert med et langt større problem: Sia korpus ikke inneholder negative data, altså uakseptable setninger, kan de ikke brukes til å teste hvorvidt ei setning er uakseptabel eller

³⁸ Dataene var fra Mefjordvær, Botnhamn, Medby og Stonglandseidet på Senja, samt fra Karlsøy, Kvæfjord og Lavangen i Troms og Myre (Øksnes) og Stamsund i nordre Nordland.

ikke (Schütze 2011:210f.). Dermed kan denne metoden ikke brukes dersom man, i Poppers ånd, skal kunne teste og falsifisere hypotesene sine.

Når man da er hensatt til akseptabilitetsvurderinger som kilde til lingvistisk kunnskap, er det forholdet mellom teori, prediksjon og data som blir essensielt. Sia performansen er den eneste måten å operasjonalisere kompetansen på, det vil si gjøre den testbar, bør det ikke være store avvik mellom det teorien predikerer at er grammatikalske setninger og de som blir funnet akseptable ved informantundersøkelser (Riemer 2009:629). Det er ingen grunn til å anta at kompetansen overhodet finnes, dersom den ikke er i stand til å forklare performansen (loc. cit.). Teorien er altså nødt til å utvikle hjelpehypoteser som eliminerer disse eventuelle uoverensstemmelsene mellom teoriens prediksjoner og akseptabilitet.

Med det sagt, bør man ha i bakhodet at hva det er som er "data" eller "fakta" i en teori ofte vil endre seg i takt med forskningsprogrammet; "theory development often involves reassessments of the basic facts of the domain under investigation" (Riemer 2009:625), og derfor er konflikt mellom teori og "fakta" en del av den kuhnianske normalvitenskapen. Derigjennom blir "[r]equiring a high degree of predictive success, on this view, [...] to enslave theory development to an aprioristic conception of the real which may retard the very explanatory gains otherwise available" (op. cit.:626). Som Grewendorf (2007:378) påpeker, er det oftest slik at teori foregår data, ikke bare fordi man i Poppers forstand ikke kan observere noen ting uten å være forutinntatt, men fordi teorien synliggjør data man ellers ikke ville observert, som for eksempel parasittgap³⁹. Det kan dermed rettferdiggjøres, for ikke å si kreves, at man ignorerer store mengder data, og beholder kjernen i forskningsprogrammet inntil man har etablert hjelpehypotesene man trenger (Feyerabend 1993:113).

3.4 Metodologisk kritikk av akseptabilitetsvurderinger

Den antatte manglende eller tvilsomme validiteten til akseptabilitetsvurderinger er en av grunnene til at en rekke lingvister har kritisert denne metoden⁴⁰. For det første hevdes det at akseptabilitetsvurderinger er lite presise og generaliserbare, ettersom ulike informanter gir setninger ulike vurderinger og at samme informant i tillegg kan gi ei setning ulike vurderinger ved ulike tilfeller, og at denne rapporterte språkbruken dessuten ikke alltid korresponderer med faktisk språkbruk (Featherston 2009a:2). For det andre er disse vurderingene subjektive, og derfor ikke skikka for objektive vitenskapelige studier. Fordi de er subjektive, er det også

³⁹ Parasittgap er setninger der ett tematisert nominalt argument antas å fylle to tomme argumentposisjoner: "Hvilken dans_i danser John __i uten å like __i?" Se for eksempel Engdahl (1983) eller Taraldsen (1981).

⁴⁰ Se for eksempel Labov 1972, 1975 eller 1996.

vanskelig å kvantifisere datamaterialet og å meningsfullt sammenligne dem på tvers av informanter; det er ikke sikkert at alle legger det samme innholdet i ei "akseptabel" eller "god" setning (op. cit.:3). For det tredje er det ikke åpenbart hva ei slik akseptabilitetsvurdering måler; vurderinga er ikke direkte relatert til verken produksjon eller persepsjon, og må betegnes som "metalingvistisk kompetanse", som vel i seg sjøl er en relativt uklar term (loc. cit.).

Dersom akseptabilitetsvurderinger derimot blir foretatt på flere informanter, minimeres denne problematikken, ettersom oppførselen til ei gruppe er relativt stabil, noe også den prominente kritikeren Labov (1972:109) er enig i. Den tilsynelatende idiosynkratiske, og i verste fall tilfeldige, variasjonen viser seg gjerne å være relativt liten, og forsvinner heilt dersom man tar hensyn til gjennomsnittet av vurderingene. Dette løyser også problemet med subjektiviteten, ettersom vurderinga til ei gruppe i verste fall er intersubjektiv, og dermed er i overensstemmelse med vitenskapelige krav, i alle fall innafør samfunnsvitenskapen, sia den da eksisterer utenfor bevisstheten til et enkeltindivid og derfor utgjør reproduerbare fakta om verden (Featherston 2009a:3). Dersom man i tillegg aksepterer at akseptabiliteten er gradert, er det naturlig å gjøre dette med tall, som lett lar seg kvantifisere og dermed kan bearbeides med tradisjonelle statistiske metoder (op. cit.:4). Gjennom dette unngår man også krangel mellom lingvister om hvilke setninger som er uakseptable og ikke, ettersom man tillater at setninger kan være tvilsomme.

Det tredje punktet er vanskeligere å avfeie. Som nevnt tidligere, antar man at akseptabilitetsvurderinga er en slags refleks av kompetansen, og at det derfor er et årsak/virkning-forhold mellom kompetansen og vurderinga (Maynes 2012:447), men man innser også at kompetansen bare er én av faktorene som virker inn på akseptabilitetsvurderinger, på samme måte som med annen språklig aktivitet. Som Labov (1972:104) påpeker, kan man, feilaktig, dra konklusjonen at det er kompetansen som forårsaker akseptabiliteten til ei setning, mens det egentlig er interaksjonen mellom flere faktorer, og i ytterste konsekvens at det ikke er noen enkeltfaktor, for eksempel kompetansen, som er årsaken. Det Labov belyser her, er at vi ikke kjenner heile kausallenka mellom kompetansen og akseptabilitetsvurderinga, og, som diskutert i forrige delkapittel, at man er nødt til å kunne identifisere hvilke setninger som blir vurdert uakseptable eller akseptable på grunn av performansefaktorer, sånn som henholdsvis multiple center-embedding⁴¹ og

⁴¹ Multiple center-embedding er når noe, gjerne ei relativsetning, underordnes midt i setninga: "Mannen som hunden som katta som musa som dama mislikte frykta skydde likte kom gående."

lingvistiske illusjoner⁴². Vi er derfor nødt til å kalibrere metoden gjennom å sammenligne den med data innhenta med andre metoder, såkalt metodetriangulering, og dersom disse dataene ikke er forenelige, må man ta stilling til hvorvidt det er hypotesen man undersøker som skal falsifiseres, eller om det er en hjelpehypotese (Maynes 2012:449, 457f.). Det vil si at dersom akseptabilitetsvurderingene er i overensstemmelse med korpusdata og data fra psykolingvistiske eksperimenter, sånn som eye-tracking, lesetider og lignende, er det god grunn til å tru at metoden er valid. Dersom de derimot skulle vise seg å ikke være det, er det viktig å ha oversikt over hva eksperimentet ikke måler, slik at uoverensstemmelsen forhåpentligvis kan tilskrives at minst ett av eksperimentene påvirkes av ulike ekstralingvistiske faktorer. For akseptabilitetsvurderinger er det slik at dersom man innhenter data fra flere informanter, utelukker man, som nevnt, i stor grad individuell variasjon, og dersom man bruker flere leksikalske former, utelukker man at det er markerte leksikalske elementer som forstyrrer (Featherston 2009a:5). Dessuten måler man heller ikke de faktorene som holdes konstant, sånn som leksikalsk frekvens, ordlengde, sannsynlighet, kontekst, individuelle forskjeller, språkhandlingstype, sosiale variabler osv. (loc. cit.).

Til grunn for denne tankegangen ligger skillet mellom data og fenomen. Bogen & Woodward (1988:305, 317) forklarer data som det observerbare som brukes som bevis for fenomenet, men som typisk ikke kan forklares eller systematiseres av teorien ettersom disse, som diskutert over, ikke forekommer utenfor den kunstige eksperimentsituasjonen, samtidig som interaksjonen mellom dataene er kompleks og uensarta. Fenomenet, på si side, er det man forsøker å forklare med data, men som ikke er observerbart på en vitenskapelig interessant måte. Vi forventer at fenomenet har stabile og gjentakende karakteristikk som kan observeres gjennom mange ulike typer data (op. cit.:306, 317). Fenomenet vi studerer er grammatikalitet, og vi antar at dette kan observeres gjennom språkbruk, og derfor i vid forstand også eksperimentell metalingvistisk performanse som akseptabilitetsvurderinger. En lingvistisk teori må derfor predikere hvorfor ei gitt setning er grammatikalsk, men ikke hvorfor den er akseptabel, ettersom dette hadde krevd en fullstendig performanseteori i tillegg (Maynes 2012:451f.). Dermed blir validiteten til akseptabilitetsvurderinger bestemt ut ifra den heuristiske krafta deres og i hvor stor grad de stemmer overens med andre lingvistiske data. Denne metoden lager altså *ceteris paribus*⁴³-prediksjoner, der vi antar at performansefaktorene er relativt konstante, og at det faktisk utelukkende er grammatikalske faktorer som

⁴² Lingvistiske illusjoner er setninger som synes akseptable fordi de har ei vanlig form, men som, når man tar dem i nærmere øyensyn, viser seg å være meningslause: "Flere folk har vært i Syden enn jeg har".

⁴³ Under ellers like forhold.

manipuleres fra setning til setning. Hvorvidt dette faktisk stemmer må kalibreres gjennom andre datainnsamlingsmetoder og en, ennå ikke tilgjengelig, performanseteori (op. cit.:459).

Sjøl de som antar at validiteten til akseptabilitetsvurderinger er tilfredsstillende, har kritisert måten disse tradisjonelt har blitt utført på. Kritikken går både på hvem eksperimentet utføres på (for eksempel Dąbrowska 2010), og at det er blitt brukt for få, om noen, informanter (for eksempel Gibson & Fedorenko 2013). Faghistorisk har vurderingene ofte blitt foretatt av lingvisten sjøl, og dersom noen informanter andre enn ham er brukt, er det svært få. Fra et kvantitativt perspektiv er dette regelrett kvasivitenskap, ettersom reliabiliteten til dataene da er lik null, ikke bare fordi det er få informanter, men også fordi lingvisten har egeninteresse i resultatene. Nå viser det seg imidlertid i en stor kvantitativ, formell undersøkelse gjort av Sprouse & Almeida (2012), at disse dataene likevel ikke er så upålitelige som kritikerne skal ha det til. Sprouse & Almeida har testa dataene fra ei lærebok i generativ grammatikk, og funnet ut at i 98 % av tilfellene er vurderingene fra læreboka de samme som vurderingene til informantene.⁴⁴ Sia slike store undersøkelser er både tid- og ressurskrevende, taler dette til fordel for "lenestolslingvistene"; dersom prediksjonene fra små eksperimenter stemmer såpass godt, er det ikke nødvendig å foreta større undersøkelser for å videreutvikle teorien. Man må selvfølgelig ta hensyn til at man kan få misvisende data, og store formelle undersøkelser er selvfølgelig mer pålitelige enn de små, men dersom forskjellene ikke er større, kan en med et visst forbehold også stole på mindre undersøkelser. Dette er også fordelaktig, som Culicover & Jackendoff (2010) påpeker, dersom man studerer et språk med få språkbrukere, og et større eksperiment er umulig.

Som Philips (2010:7f.) poengterer, er ikke store formelle undersøkelser løysinga på alle problemer; tydelig akseptable eller uakseptable setninger forblir nettopp dette, og uklare eksempler forblir uklare. Det eneste man oppnår er statistisk reliabilitet, og korroborering av allerede etablerte resultater. Han meiner derfor at det er viktigere å bruke tid på utforminga av undersøkelsen, og at validiteten opprettholdes gjennom å holde de irrelevante faktorene konstante (op. cit.:9). Undersøkelser har vist at flere variabler tilsynelatende ikke utgjør noen forskjell, for eksempel later ikke informantenes sosiale status, yrke og utdanning, alder og kjønn til å spille noen rolle. Det gjør heller ikke leksikalsk frekvens (dersom man ser bort fra ytterpunktene), reaksjonstid eller strukturtype (indikativ eller interrogativ setning og så videre) (Featherston 2009b:3). Det man derimot må være oppmerksom på og forsøke å holde konstant, er om innholdet i setninga er sannsynlig, hvor lange og komplekse setningene og

⁴⁴ Sprouse, Schütze og Almeida (under publikasjon) har gjort det samme med data fra *Linguistic Inquiry*, og her stemte 95 % av vurderingene.

frasene er, abstrakte referanser (for eksempel pronomen), uklar betydning og låg tilgang til den tiltenkte betydninga (loc. cit.). For en grundigere gjennomgang se Cowart 1997, kapittel 3.

3.5 Min undersøkelse

Jeg valgte å foreta en akseptabilitetsvurderingsundersøkelse for å teste hypotesene mine, både på grunn av de nevnte fordelene med denne metoden, men også fordi det ikke finnes noe korpus med tilstrekkelig relevant datamateriale, jamfør mitt nokså mislykka søk i ScanDiaSyn-korpuset. Det at jeg faktisk har fenomenet i min egen dialekt, gjorde at jeg relativt enkelt kunne konstruere setningene, og predikere hvilke setninger som kom til å bli aksepterte og hvilke som ikke kom til å bli det.

Når det gjelder type akseptabilitetsvurdering, bestemte jeg meg for å bruke Likert-skalaer med fem verdier, både sia disse dataene er enklere å kvantifisere enn data fra nonskalare vurderinger, og fordi andre undersøkelser har vist at sjøl ved størrelsesestimering forholder informantene seg til mer eller mindre lineære skalaer uansett (Featherston 2009a:7). Informantene blei instruert til å rangere setningene på denne skalaen, og de fikk eksempler på hver ende av skalaen, samt i midten. Det dårlige eksemplet var likevel ikke fullstendig kaudervelsk, ettersom det, når man opererer med så små distinksjoner som det jeg gjør her, ikke er lønnsomt å gi informantene fullstendig forkastelige setninger, fordi de da kanskje overser de små forskjellene jeg er ute etter (Phillips 2010:10). Jeg tok samme hensyn da jeg introduserte fyllsetninger (fillers), og jeg hadde cirka like mange gode-, dårlige- og midt imellom setninger, som utgjorde om lag halvparten av alle setningene jeg testa. Disse er viktige å ha med for at informantene ikke skal oppdage mønster, og dermed vurdere setninger etter dette mønsteret som ikke nødvendigvis er representativt for deres alminnelige oppførsel (Cowart 1997:51f.). Setningene som skulle teste vekslinga, kontrollerte jeg for leksikalsk avvikende elementer, sannsynligheten til proposisjonen, tvetydighet og strukturell kompleksitet, og jeg testa det samme fenomenet 6 ganger, foruten direksjonalitet/telisitet som blei testa 5 ganger. Phillips (2010:9) hevder at 5 gangers testing av et fenomen er mer enn tilstrekkelig. Ettersom jeg testa 4 fenomener, resultativ lesning, progressiv lesning, direksjonalitet/telisitet, og benefaktiv eller kompletiv lesning av *få*, hadde jeg altså 23 setninger.

Phillips (loc. cit.) viser også til empiri som indikerer at 10 – 20 informanter er tilstrekkelig for å kunne generalisere resultata, og jeg hadde derfor 18 informanter.

Informantene var fra heile Midt-Troms⁴⁵, bortsett fra Bardu og Målselv⁴⁶ på grunn av språkkontaktsituasjonen med Døla-målet, og jeg hadde det som kriterium at de skulle være født og oppvokst i regionen. Andre sosiale faktorer som kjønn, alder, yrke/utdanning og sosioøkonomisk status blei ikke tatt hensyn til, jamfør Philips (2010) og Featherston (2009a) over.

Jeg valgte å lese opp setningene til informantene, for å forhindre at ukjent ortografi skulle påvirke resultatet. Schütze (1996) meiner at man bør ta opp setningene, slik at informantene får mest mulig lik stimuli, men jeg antok at denne situasjonen hadde blitt mindre naturlig enn en lesesituasjon; ettersom jeg sjøl har tilnærma samme dialekt som informantene, antok jeg at det å prate med meg ikke ville oppleves som å bli undersøkt på samme måte som det å måtte sitte og høre på opptak av setninger for så å gi karakter til dem.

Å forklare informantene hva de skal gjøre er kronisk vanskelig, ettersom akseptabel, grammatisk og lignende uttrykk ikke har den lingvistikktekniske betydninga for informantene (Schütze 1996:188). Derfor laga jeg ei forklaring til alle de fem verdiene på skalaen (Se vedlegg 4), som informantene fikk ha framfor seg under undersøkelsen. Etter erfaringer gjort i pilotundersøkelsen, sa jeg til informantene at de ikke måtte henge seg opp i uttale, leksikalske elementer, uttrykksmåte eller lignende, fordi dette forhindra at setninger som ellers var meningsfulle og akseptable i dialekten blei godtatt. Jeg trur, i tråd med Sollid (2005:96), at dette er fordi dialektforskning tradisjonelt blir oppfatta som forskning på dialektal uttale og spesielle dialektuttrykk. Deretter lot jeg informantene få ti fyllsetninger, for at de skulle venne seg til oppgaven.

Denne undersøkelsen bygde på to kartleggingsundersøkelser: én korpusundersøkelse og én pilotundersøkelse med akseptabilitetsvurderinger. Erfaringene fra disse undersøkelsene er redegjort for i neste kapittel, og det vil forhåpentligvis da framgå enda tydeligere hvorfor jeg gjorde en del av de valga jeg gjorde.

⁴⁵ Sørreisa og Lenvik, samt Senjakommunene Torsken, Berg og Tranøy.

⁴⁶ En av informantene var riktignok fra Målselv, men langt utafør sjøl det tradisjonelle dølaområdet, og dølaområdet har i tillegg blitt mindre de siste tiåra. Vedkommende jobba dessuten i Sørreisa.

4 Resultat

I det følgende redegjør jeg for resultatet av undersøkelsen min og bekrefter i grove trekk utgangshypotesene mine, riktignok med enkelte forbehold. Jeg går også igjennom de to kartleggingsundersøkelsene, korpus- og pilotundersøkelsen, sånn at leseren skal ha tilnærma det samme grunnlaget som meg for å tolke resultatene fra den faktiske undersøkelsen. Avslutningsvis tar jeg også for meg enkelte metodebetraktninger som har konsekvenser for hvordan man skal tolke datamaterialet, før jeg til heilt til slutt oppsummerer funna og hvordan jeg tar eller ikke tar hensyn til dem i utarbeidelsen av analysen.

4.1 Resultatet av undersøkelsene

I det som følger, kommer en gjennomgang av resultatet fra de ulike undersøkelsene i kronologisk rekkefølge, fordi jeg, som sagt over, vil presentere resultatene som en prosess fram mot hypotesen min. Både korpus- og pilotundersøkelsen var veldig lite spesifikke, og bar tydelig preg av å være kartleggingsundersøkelser. Fordelen med dette er at jeg fikk testa mange ting på en gang, og arbeidet med teoribygging kunne derfor gå fortere, men resultatene blir noe utydelige og ikke spesielt enkle å presentere. Disse undersøkelsene vil derfor ikke bli gjennomgått i detalj, men heller oppsummert i grove trekk. Det fullstendige resultatet av disse er vedlagt som Vedlegg 1 og 3. Resultatene fra hovedundersøkelsen vil imidlertid bli presentert noe mer detaljert, ettersom det er disse som til syvende og sist er grunnlaget for analysen.

4.1.1 Korpusundersøkelsen

I utgangspunktet hadde jeg tenkt å basere analysen min utelukkende på korpusdata, men datagrunnlaget i ScanDiaSyn-korpuset (Johannessen et al. 2009) var altfor magert til å bygge noen analyse på. Som nevnt i forrige kapittel, gikk jeg gjennom 1941 konstruksjoner som var tagga som partisipper⁴⁷, og bare 90 av dem var av verb som kunne ha denne vekslinga. Av disse var i underkant av halvparten, 38, av *komme*, og de aller fleste av de resterende verba var i *-e*-endingskonstruksjoner; kun 7 av dem sto i *-en*-endingskonstruksjoner, og 6 var apokoperte og kunne derfor ikke brukes.

Det korpuset imidlertid kunne brukes til, var å underbygge hypotesen min om at systemet nok er i oppløsning, ettersom det fantes flere irregulariteter i materialet, både *en-*

⁴⁷ I ettertid har jeg funnet noen andre partisipper som var tagga som noe anna, for eksempel substantiv, ved å søke på lemma. Dette ser ut til å være ei svakhet ved korpuset i si heilhet, ettersom det vanskeliggjør søkinga betraktelig.

ending etter *ha*, spesielt av *komme*, som i (1), *e*-ending etter *være* som i (2), og andre noe standardiserte former som i (3):

- (1)
 - (a) **Lavangen01um:** _ ja næi di va gådd ut di ha **kåmmen** i en ny modæll _ # _ ja e di like bra ? _ _ ja ja ja ja ja _ # _ idiot asså e spote sånn
 - (b) **Lavangen02uk:** ja ja å så hadd o # så ha færtællt o omm att de va dæmm hadde **kåmmen** tæll en går # dær de va # dær de lå bak huse så lå de to dæue sæua
- (2)
 - (a) **Lavangen04gk:** ja eg e åg **vokkse** opp på Tennevålln # Tennevølln så vi sa såmm onnga # å ee vokks opp på et gåsjbruk
 - (b) **Stamsund01um:** så fikk vi tellsennt æi ee grøsserbok # ee e hus ikkje ka o hæt # menn ee på baksia så [e] **skreve** innledning e vet jo ka så smått ka denn hannle åmm
- (3)
 - (a) **Stamsund01um:** vi e # knappt **kåmmet** hallveis

Det dette kan tyde på, er at systemet er på vei ut, og at vi får ett hjelpeverb, antakelig *ha*, i disse konstruksjonene, på samme måte som i skriftspråket. Hvilken form som overlever antar jeg er bestemt av frekvens, hvilket anslagsvis innebærer at de fleste verb får *-e*-ending, mens *komme* får *-en*⁴⁸. Det går an å anta at dette skyldes standardisering, noe spesielt det bokmålsnære *kommet* i (3a) kan tyde på, men dette temaet faller utenfor oppgaven i denne omgang, og vil ikke bli diskutert noe videre.

Jeg brukte også *Vett og Uvett* (Aas & Zappfe 1971) som korpus. Dette er ei samling av nordnorske vandrerhistorier nedskrevet tidlig på 1900-tallet, og jeg tenkte derfor at systemet i alle fall måtte være intakt her. Problemet var like fullt at disse konstruksjonene ikke var spesielt frekvente her heller. Det jeg imidlertid fikk ut av partisippa fra *Vett og Uvett*, var belegg for at inkorporerte verbpartikkelkonstruksjoner har *-en*-ending, jamfør (4).

- (4)
 - (a) Han va'kje før ilajnnkommen. (s. 25)
 - (b) Då va hånn så vél negrevven. (s. 56)
 - (c) Å der e oppskrevven navn. (s. 76)

Denne typen konstruksjoner var ikke belagt i ScanDiaSyn-korpuset⁴⁹, og de ble derfor viktige i utforminga av pilotundersøkelsen.

4.1.2 Pilotundersøkelsen

Formålet med pilotundersøkelsen var hovedsakelig å finne ut hvilke faktorer som spilte inn på valget av perfektumsuffiks, og dette fokuset førte til at presenspartisippa eller *komme* + partisipp-konstruksjoner ikke blei undersøkt i videre detalj. Dette var dessuten en kartleggingsundersøkelse for å teste de midlertidige og delvis intuitivt funderte teoriene jeg

⁴⁸ Med forbehold. Se 4.2.

⁴⁹ Dersom de var det, var de i alle fall ikke tagga som partisipper.

hadde i oppstartsfasen, og de tingene jeg testa, var derfor ikke nødvendigvis relevante for den nåværende analysen. Denne teorien brukte tradisjonelle grammatiske beskrivelser av partisipper som adjektiv og ei sammenligning med Soraces (2000) hjelpeverbsutvelgelsehierarki (*Auxiliary Selection Hierarchy*) som utgangspunkt.

Jeg testa morfologiske kriterier som kjønn (manglende samsvarsbøying) og inkorporering eller ikke-inkorporering av partikler, syntaktiske kriterier som hvorvidt det var forskjell på ekspletiv- og løftingskonstruksjoner, og semantiske kriterier som aspekt (durativiteten til hendelsen, forskjell mellom resultat- og måltilstand), adverbial og adjektivisk modifikasjon av partisippa, agentivitet (*ta og*-konstruksjoner⁵⁰) og telisitet. Som et resultat av dette blei undersøkelsen også veldig lite spissa, og det var vanskelig å få noen klare tendenser utav den. I tillegg var de formelle kriteriene ikke heilt på plass: ikke alle setningene inngikk i et minimalt par, setningene hadde varierende kompleksitet, fenomenene blei ikke testa et bestemt antall ganger og det var ikke et én til én-forhold mellom testsetninger og fyllsetninger.

Pilotundersøkelsen blei foretatt 19. og 20. september 2012. Jeg hadde tre informanter i 60-åra, som alle var fra yttersida av Senja.

Det jeg hovedsakelig fikk ut av pilotundersøkelsen, var en bekreftelse på min allerede eksisterende hypotese om at det ikke var snakk om samsvarsbøying. Videre avkrefta den tanken fra tradisjonell grammatikk om at partisippa oppfører seg som adjektiv, jamfør at de ikke later til å kunne modifieres av adjektiv, men utelukkende av adverb.⁵¹ Det viste seg også at *ta og*-konstruksjonene var dårlige til å teste agentivitet, ettersom disse i liten grad kan opptre i partisippform, og dessuten kolliderer aspektuelt med *-en*-konstruksjonene, i og med at *ta og*-konstruksjonene har inkoaktivt aspekt (Vannebo 2003:174), mens de aktuelle partisippa, jamfør analysekapitlets 5.6, har resultativt aspekt. I tillegg kan det være enkelte pragmatiske faktorer⁵² som spiller inn og forårsaker at konstruksjonene er uakseptable.

⁵⁰ Av typen *Han va tadd og sprungen på butikken*. Vannebo (2003:172f.) viser og argumenterer for at *ta og*-konstruksjoner vektlegger at aktiviteten/handlinga det gjelder, blir til som en konsekvens av ei bevisst beslutning eller en spesifikk intensjon fra subjektets side.

⁵¹ På norsk er det heilt vanlig at adjektiv modifierer adjektiv, jamfør "den kraftig(ere) svette mannen" eller "det voldsomt store huset" for eksempel. Verb kan normalt ikke modifieres av adjektiv, jamfør "*den kraftigere hoppa mannen" eller "*den voldsomt kasta ballen". Hvorvidt de kan modifieres av adverb er imidlertid ikke interessant, ettersom både adjektiv og verb kan det.

⁵² Se Vannebo (2003:175ff.) for en diskusjon av pragmatiske faktorer ved *ta og*-konstruksjoner.

4.1.3 Hovedundersøkelsen

Hovedundersøkelsen blei gjennomført 20. og 21. mars 2013, og informantene var 7 ansatte i lokalavisa *Troms Folkeblad* og 5 og 6 ansatte i forvaltninga i henholdsvis Lenvik og Sørreisa kommuner. For en nærmere beskrivelse se metodekapitlets 3.5.

4.1.3.1 Feil og mangler ved undersøkelsen

Først må jeg rette kritikk mot meg sjøl for at det var ei setning som hadde ramla ut i trykkinga av undersøkelsen, noe jeg ikke oppdaga før etter at jeg hadde testa to informanter. Derfor er det to færre vurderinger av setninga *kjeltringen e sprungen...*, men dette utgjør neppe noe stort avvik i gjennomsnittet.

Når det gjelder utforminga av undersøkelsen, innser jeg at noen av setningene ikke fungerte som intendert, spesielt *få*-setningene om stjeling og påfølgende eierskap⁵³, som begge to blei underkjent. Dette tar jeg sjølkritikk på, og trur at *så no regne eg han som min* hadde gjort den tiltenkte lesninga mer tilgjengelig for informantene, ettersom det kan tenkes at denne lesninga ikke var like tilgjengelig for informantene i den nåværende formen. Grunnene til dette kan være mange, men ei mulig forklaring kan være at informantene er vant til å tenke at stjeling ikke kan endre eiendomsforhold; sykkelen, i dette tilfellet, vil fremdeles tilhøre vedkommende du stjal den fra sjøl om du har stjålet den. Dersom jeg hadde hatt med at det var mi eiga oppfatning at sykkelen var blitt min som følge av stjelinga, sånn som i revisjonsforslaget *så no regne eg han som min*, hadde informantene lettere akseptert det som et forhold i verden, ettersom folk kan meine seg berettiga til ting de ikke har rett på, slik som eiendom til tyvegods.

Videre blei begge *få*-setningene med forhindring som følge av stjelinga⁵⁴ godkjente, kanskje fordi begge stillingene øyensynlig kan ha passiv lesning, og det derfor ikke er noe kontradiktorisk i konstruksjonen: resultatsetninga tydeliggjør bare den passive lesninga. Det samme gjelder for den resultatative lesninga av *ha*, der *kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no* fikk cirka like god, og i det totale gjennomsnittet også bedre, score enn den samme setninga med *være*. Dette er også fordi det ikke blir en motsigende konstruksjon; ettersom *ha*-konstruksjonen ikke spesifiserer ei resultatativ lesning, bidrar den andre setninga med et resultat som ikke er inkompatibelt med *ha*-konstruksjonen.

⁵³ 20. *Eg fikk stolln sykkeln utn at når så det, så no e han min.* / 21. *Eg fikk sykkeln stolln utn at når så det, så no e han min.*

⁵⁴ 18. *Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.* / 19. *Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk til deg.*

Et anna problem av mer leksikalsk art, er at *fare* tilsynelatende er leksikalsk spesifisert som et progressivt resultat-verb, og at resultatet av *fare*, uavhengig av ending, spesifiserer at man er på den plassen man har dratt til, i alle fall i direksjonell betydning. Dersom denne tilstanden er avslutta, bruker man *vorre* (enten *på ferie* eller *på jordomseiling*). Dette innebærer at de minimale para som inneholder *fare* i denne betydninga, 5. og 6. samt 11. og 12. nedafor, får noe dårligere vurderinger enn de andre minimale para som i utgangspunktet tester det samme.

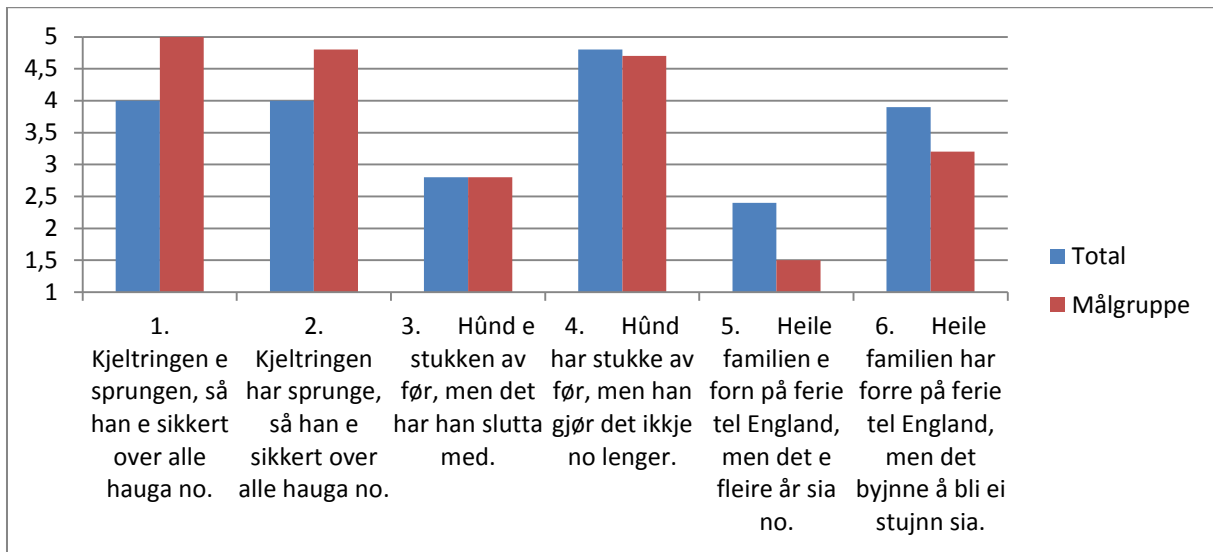
I tillegg lot det til at det var frekvens, altså hvor vanlig uttrykksmåten eller den denoterte situasjonen er, eller dialektikonisk status, altså om konstruksjonene blei oppfatta som så typiske for dialekten at de kan regnes for å være en form for dialektikon, som avgjorde scoren til en del av setningene. Når testsetningene da ikke var verken typisk dialektale, eller skildra en spesielt prototypisk situasjon, for eksempel eiendomsforhold etter ei stjelehending, er det tydelig at dette spiller negativt inn på vurderinga av dem, relativt til de vanlige eller utprega dialektale setningene. Jeg burde kanskje derfor heller hatt utelukkende mer standardnære setninger, eventuelt prøvd å lage mer dialektale testsetninger, slik at testsetningene ikke blei satt i et dårlig lys av fyllsetningene. Se 4.2 for ytterligere diskusjon.

4.1.3.2 Resultatet av de ulike variablene

I det følgende illustrerer jeg resultatet av undersøkelsen i diagramform. Disse diagramma viser det gjennomsnittlige Likert-skala-resultatet av alle testsetningene, og de minimale para står ved sida av hverandre. I tillegg har jeg skilt ut det jeg kaller ei målgruppe fra det totale gjennomsnittet; denne består av de informantene som, etter mi vurdering, virka å ha systemet relativt godt inne, det vil si at svara deres i de fleste tilfeller sammenfaller med mine egne intuisjoner og prediksjoner, og at svara dessuten så ut til å være i alle fall noenlunde konsistente. Hovedformålet med å skille ut denne gruppa, er å tydeliggjøre resultatene fra undersøkelsen, og å eliminere de svara som av ulike grunner ikke er representative, for eksempel at vurderingene på grunn av en informants (manglende) metalingvistiske kompetanse blir tilnærma vilkårlige. Jeg meiner at dette kan rettferdiggjøres i dette tilfellet, ettersom fenomenet jeg studerer, påviselig er i oppløysing, se 1.1 og 4.1.1, og at mange informanter kanskje ikke har så klare intuisjoner om setningene, på grunn av at de ikke fullt ut behersker systemet. Jeg har likevel tatt med det totale gjennomsnittet, slik at det skal bli tydelig for leseren at det i de aller fleste tilfeller kun er snakk om nyanseforskjeller, og at vedkommende derigjennom skjønner motivasjonen for denne delinga.

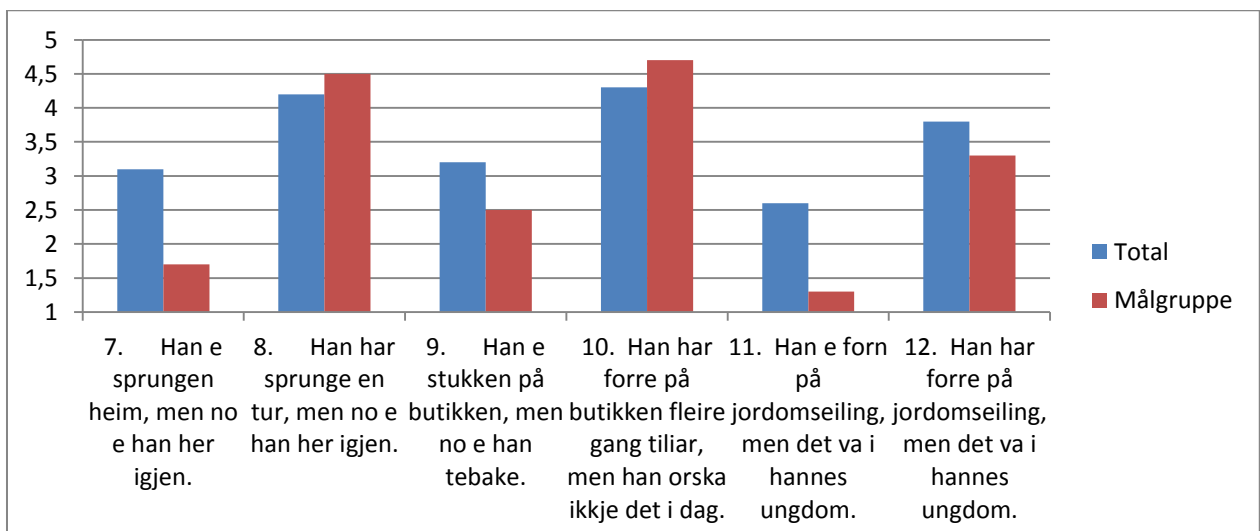
Leseren henvises til vedlegg 5, 6 og 7 for det fullstendige resultatet.

Diagram 1: Resultativ lesning

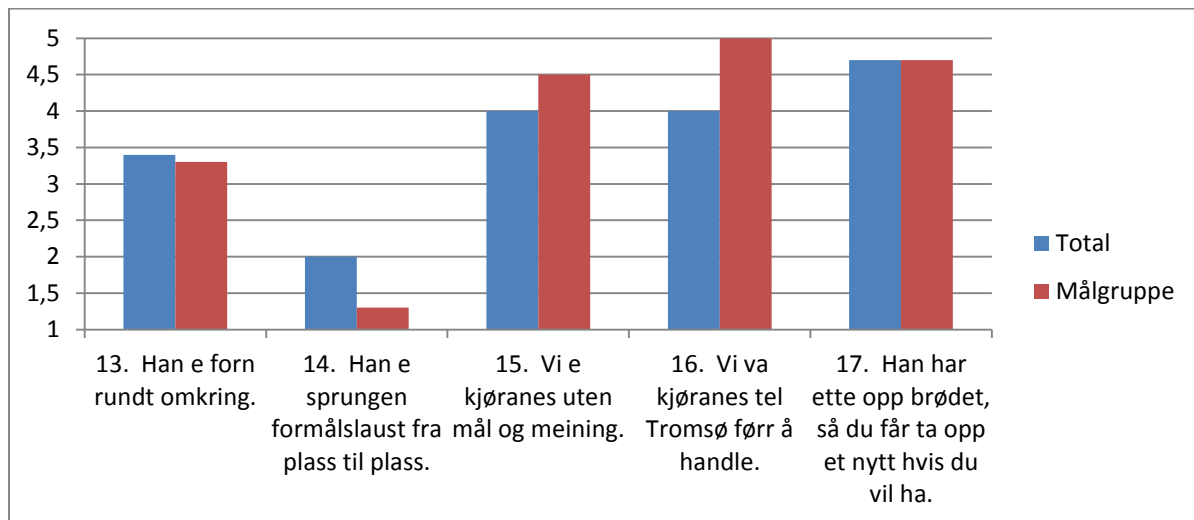
Som jeg var inne på i 4.1.3.1, trur jeg at grunnen til at det ikke er større forskjell mellom vurderinga av setning 1. og 2., er at det ikke er noe motsigende i å ha et resultat av ei *ha*-handling; det er bare ikke nødvendiggjort av konstruksjonen, se 5.6. Når vi da ser på forskjellen mellom 3. og 4. og 5. og 6., ser vi at *-en*-konstruksjonene stort sett avvises, hypotetisk sett på grunn av at de direkte avviser at resultattilstanden for handlinga, respektive at hunden er stukket av eller at heile familien er på ferie, gjelder på taletidspunktet, og derfor er kontradiksjoner, mens dette ikke er noe problem i de samme konstruksjonene med *ha + -e*-ending. Dette gjør det nærliggende å anta at hypotesen om at *-en*-partisippa er inherent resultative, det vil si alltid impliserer at den resultative tilstanden som følger av verbhandlinga vedvarer på taletidspunktet, stemmer.

Diagram 2: Progressiv lesning

Disse progressive setningene er av samme type som de to siste setningspara i resultativ-delen, og tendensen er like klar her. Setningene med *være* + *-en*-ending får mye lavere score enn de tilsvarende med *ha* + *-e*-ending, og jeg antar, som nevnt, at dette har med å gjøre at den resultative tilstanden til partisippa må holde på taletidspunktet, altså være vedvarende, for at konstruksjonen skal være akseptabel, i tråd med utgangshypotesen.

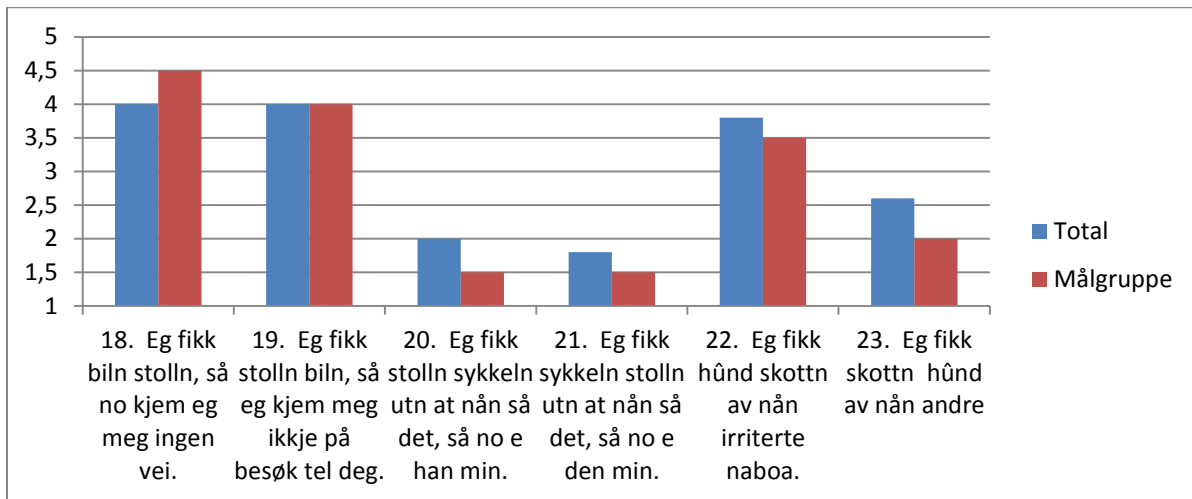
Diagram 3: Direksjonalitet / telisitet

Av disse resultatata blir hypotesen om at partisippa krever et telos for å være akseptable, tilsynelatende avkrefta, i og med at flere av setningene mangler et tydelig telos, men likevel blir aksepterte. Jeg vil imidlertid hevde at dette har med hva som blir oppfatta som et telos å gjøre, og ikke at dette ikke kreves. *Han e sprungen formålslaust fra plass til plass* får så vidt over 2 i det totale gjennomsnittet, og 1,5 i målgruppa, noe som indikerer at dette ikke er et godt nok sluttunkt. *Rundt omkring* aksepteres i noe større grad, 3,4, kanskje fordi dette avgrensar området der "faringa" fant sted. *Uten mål og meining* funker tydeligvis med presenspartisipper, kanskje av samme grunn som *rundt omkring*, men kanskje også fordi det i den ikke-avslutta prosessen å *være kjøranes uten mål og meining* impliseres at man vil ende opp med å ha kjørt en plass.

Setning 16. og 17. var med som kontrollsetninger henholdsvis for at presenspartisippa kunne opptre med telos og for at også *-e*-endingskonstruksjoner kan ha et sluttunkt. Dette siste er også viktig for analysen, ettersom det, på grunn av den gode vurderinga til setninga, illustrerer at telisitet bare er et nødvendig kriterium for *-en*-endingskonstruksjonene, og ikke et tilstrekkelig-; konstruksjonen må være telisk for å ha *-en*-ending, men det må ikke være en *-en*-endingskonstruksjon dersom den er telisk.

Diagram 4: Benefaktiv eller kompletiv lesning av få

Dette er den kategorien som har minst tydelig resultat, antakelig på grunn av at setningene, som diskutert i 4.1.3.1, er dårlig konstruerte. 18. og 19. får begge om lag samme resultat, kanskje fordi den ordstillinga man må ha for å ha benefaktiv lesning verb + objekt, også tillater passiv lesning, og at denne bare blir tydeliggjort av setninga som er meint å stå i kontrast til den benefaktive lesninga. Noe tilsvarende kan sies om 20. og 21., der begge blir underkjente på grunn av at utfyllingssetninga som skulle tydeliggjøre benefaktiv lesning, antakelig gjorde at konteksten blei utilgjengelig for informantene, se 4.1.3.1 over. Dermed sitter vi igjen med 22. og 23. som de eneste setningene som belyser hva som skal til for å få benefaktiv- eller kompletiv lesning av få-konstruksjonene. Disse bekrefter imidlertid hypotesen min om at rekkefølgen verb + objekt mest naturlig har benefaktiv lesning, ettersom denne ordstillinga i liten grad godtas med en agentiv PP, noe som ville vært naturlig dersom de hadde ei passiv lesning, understøtta av at objekt + verb-konstruksjonen i større grad aksepteres med denne lesninga.

Det vi altså, med forbehold, kan trekke ut av resultatet fra denne gruppa, er at passiv lesning er tilgjengelig både dersom verbet kommer før objektet og omvendt, men at det dersom verbet kommer først, er mest naturlig med benefaktiv lesning. Det vi imidlertid ikke kan si noe om, er hvorvidt den benefaktive lesninga er tilgjengelig dersom objektet kommer først. Mi vurdering er likevel at den ikke er det, noe som også er konsensusen i litteraturen (Taraldsen 2010:284). Kort oppsummert kan vi, på samme måte som med telisitet, si at verb + objekt er et nødvendig kriterium for benefaktiv lesning av *få*-konstruksjoner, men det er ikke tilstrekkelig.

4.1.3.3 Mine prediksjoner

Jevnt over kan man si at prediksjonene mine stemte, ettersom de setningene jeg antok kom til å være gode, fikk bedre score enn de jeg antok kom til å være dårlige, jamfør forrige delkapittel. Få av dem fikk reine femmere, men dette er konsekvent for de fleste setningene. Noen av setningspara får riktignok ganske lav score, der den jeg predikerte skulle være god, fikk under 4 i gjennomsnitt, men jeg synes likevel at tendensen er relativt klar. Derfor vil jeg argumentere for at analysen stemmer til en viss grad, ettersom det er rimelig å anta at det er de andre faktorene i setninga, for eksempel valg av leksikalsk element, som svekker akseptabiliteten til begge setningene i setningspara like mye. På grunn av dette samt problema med relativ vurdering opp mot dialektikon, altså setninger eller formuleringer som oppfattes som arketyperiske for dialekten, trur jeg at det er relevant å se setningspara sammenligna med hverandre, og ikke med heilheta, fordi de minimale paras relative vurdering til hverandre sier mest om fenomenet isolert. Se også 4.2 for diskusjon.

4.1.4 Oppsummering av resultatet

Samla kan vi oppsummere at det i vekslinga mellom *-e* og *-en* ikke er snakk om samsvarbøying, jamfør pilotundersøkelsen og Svenonius (2010). Det som virker å være koda i *-en*-partisippa er ei resultativ lesning, der resultatet er en tilstand forårsaka av aktiviteten verbet denoterer. Disse resultattilstandene må dessuten holde ved referansetidspunktet, det være seg taletidspunktet eller et punkt i fortida dersom setninga står i fortid, og dermed være vedvarende, og de utgjør sluttpunktet for verbhandlinga. Det som også framgår av resultata er at ingen av disse kriteria framtvinger *-en*-ending, men disse kriteria er nødvendige for å ha ei slik ending. Alt som uttrykkes med ei *-en*-ending kan altså også uttrykkes i en *ha + -e*-konstruksjon, men, som det kom fram i korpus- og pilotundersøkelsen, er *-e*-ending ikke tilgjengelig i passiv⁵⁵. Med andre ord er det bare de intransitive verba som har veksling der *-en*-endinga er valgfri i en resultativ kontekst, noe som også er naturlig ettersom passivene per definisjon er resultative på et eller anna vis. For vidare diskusjon, se analysekapitlets 5.2 om partisipper.

Videre blei hypotesen om at systemet er i oppløysing bekrefta i og med korpusundersøkelsen, noe som også kan være med på å forklare de ikke spesielt tydelige resultata i sjølve undersøkelsen.

⁵⁵ Med enkelte unntak som ikke blei testa i hovedundersøkelsen. Se 1.1 og analysekapitlets 5.2.

4.2 Metodebetraktninger

Det første som slo meg da jeg foretok undersøkelsen, var at vurderingene til folk generelt sett var relativt ustabile; nærmest identiske konstruksjoner kunne få svært ulike vurderinger hos en enkelt informant. Et illustrerende eksempel er at M60-Mål gir *Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med 5*, mens *Han e sprungen heim, men no e han her igjen 1*, sjøl om han ellers virker å ha systemet ganske godt inne. Jeg trur kanskje grunnen til dette er at distinksjonene er så små, og at *ha+en* er såpass vanlig, at dersom informantene ikke merker seg at hjelpeverbet er *være*, har de vanskelig for å skjelne mellom de to betydningene, på tross av at de ellers later til å ha relativt stabile vurderinger i samsvar med systemet jeg har skissert. Dessuten trur jeg at *-en*-endingene føles utprega dialektale for informantene, og at de derfor har enklere for å akseptere disse setningene, uavhengig av konstruksjon, jamfør at *kommen* for de fleste er den umarkerte partisippforma av *komme*, noe som også framgår av resultatet fra korpusundersøkelsen.

Det virker altså som om informantenes kriterier for å gi setningene god score, har å gjøre med hvor vanlige de er, eller hvor "dialektale" de høres ut, snarere enn hvor akseptable konstruksjonene som brukes er. De aller fleste ga full score til ei setning som *No kjem han med han*, ei nærmest ikonisk nordnorsk setning. En av informantene ville sågar gi setninga 10⁵⁶ fordi han syntes den var så bra. Likeens kan vi se at ei setning som *Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur* jevnt over får full score, til tross for at verbet er bøydd feil. Jeg trur ikke dette har med at det er vanskelig å høre forskjellen på trykksvak e og a å gjøre, ettersom flere av informantene spurte om jeg sa "utpeise" eller "utpeisa", og likevel ga setninga 4 eller 5. Ei setning som, i teorien, skal være fullstendig grammatisk, som *Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e den min*, får derimot dårlig score, antakelig fordi den ikke er spesielt vanlig og dessuten kanskje skisserer et scenario eller ei betydning som ikke er spesielt tilgjengelig for informantene, se 4.1.3.1 over.

Cornips og Poletto (2005:947, fn. 11) påpeker at dette er et generelt problem med informanter i dialektsyntaks, ettersom informantene kan ha idealisert dialekten sin for å forsøke å bevare den, og således egentlig ikke prater dialekten lenger, men sitt eget språk. Dette kan føre til at de lager sine egne forklaringer på hvorfor noe er akseptabelt og noe anna ikke, og gjennom å forsøke å holde seg til denne forklaringa gjennom undersøkelsen, uavhengig av den faktiske intuisjonen, kan deres svar få datamaterialet til å være misvisende.

⁵⁶ Husk at skalaen bare gikk fra 1 til 5.

Videre erfarte jeg at ikke alle informantene tok oppgaven like seriøst, og at enkelte lot til å bare si et tall for å bli ferdig fortrest mulig, til tross for at de hadde sagt ja til å være med. De aller fleste tenkte seg greit om på de første ti-tjue setningene, men etter hvert var tilbakemeldingene relativt direkte, og derfor kanskje lite gjennomtenkte. Dette kan selvfølgelig ha å gjøre med at informantene blei mer og mer vant til oppgaven, men jeg erfarte at de som tenkte seg om lenger heile undersøkelsen i all hovedsak hadde vurderinger mer i samsvar med prediksjonene mine. Jeg veit egentlig ikke hva jeg kunne ha gjort for å unngå dette, ettersom det må være en balansegang mellom å ha nok setninger til at informantene forstår oppgaven og få nok til at de ikke blir lei, men det er selvfølgelig mulig at undersøkelsen i denne omgang var for lang.

Det at vurderingene er såpass ustabile gjør det egentlig vanskelig å konkludere med noe bastant ut ifra gjennomsnitt, til tross for at det er flere informanter, jamfør metodekapitlets 3.4 over. Ideelt sett burde jeg kanskje hatt i alle fall dobbelt så mange informanter for at gjennomsnittet skulle blitt mer stabilt, men omfanget på en masteroppgave gir begrensede muligheter for storskala undersøkelser, både hva tid og sideantall en må vie til det angår. Forhåpentligvis kan man i alle fall lese noe utav datamaterialet likevel.

4.3 Implikasjoner for analysen

Med generaliseringene i 4.2 som bakteppe, kommer det fram at mine egne intuisjoner, og de jeg har innhenta uformelt blant kjentfolk, stemmer relativt godt overens med resultatet fra undersøkelsen, og jeg meiner derfor at analysen jeg har utarbeida med utgangspunkt i min egen intuisjon, kan generaliseres til å gjelde generelt for fenomenet.

Som nevnt i 1.1, vil *få*-konstruksjonene ikke bli diskutert noe videre i analysekapitlet på grunn av plassbegrensning i oppgaven. Når jeg likevel har tatt det med i resultatkapitlet, er dette fordi jeg meiner at det er relevant for den metodologiske diskusjonen, samt fordi resultatene da enklere kan brukes i framtidig forskning.

5 Analyse

I dette kapitlet vil jeg demonstrere hvordan gjeldende leksikalsk- og komposisjonell modellteoretisk semantikk kan forklare vekslinga mellom *-e-* og *-en-*ending i nordnorsk. Jeg begynner med å gå igjennom de ulike leksikalske og morfologiske delene av konstruksjonene, verbtyper, partisipper og argumentstruktur, før jeg gir en fullstendig semantisk analyse, først av heile konstruksjonen og deretter komposisjonelt. I forlenginga av den semantiske analysen forsøker jeg også å skissere en mulig syntaktisk representasjon på VP-nivå, som komplementerer den semantiske komposisjonen. Til slutt skisserer jeg en mindre formell analyse av det jeg meiner utløser vekslinga, nemlig grammatisk aspekt. Som jeg skal tydeliggjøre mot slutten av kapitlet, er det det grammatiske aspektet, synliggjort av hjelpeverba *være* og *bli*, som trigger den fonetiske realiseringa av *-e* eller *-en* ved hjelp av kontekstkrav, ettersom *-en-*morfemet også er tilgjengelig i *-e-*konstruksjoner, men ikke omvendt.

5.1 Verbtyper

Diskusjonen av verbtyper er todelt, og begynner med en revisjon av Vendler-klassene, der jeg hevder at Vendlers inndeling er ei sammenblanding av ulike uavhengige leksikalske faktorer, og at den derfor ikke er spesielt formålstjenlig. Videre foreslår jeg et alternativ til Vendlers inndeling som er mer komposisjonell og gjennom dette også har større forklaringspotensiale. I den andre delen tar jeg for meg et anna aspekt av verbtyper som Vendler ikke tar for seg, nemlig hvilken betydning som er leksikalisert ved det enkelte verb, det vil si om det er måten eller resultatet som er leksikalisert, jamfør Levin og Rappaport Hovavs (1991, 2006) hypotese om at de leksikalske trekka *måte* og *resultat* er komplementære, og derfor aldri opptrer samtidig.

5.1.1 Versus Vendler

Vendlers klassiske inndeling fra "Verbs and Times" (Vendler 1967), som beskrevet i 2.2, er per dags dato den rådende, til tross for at flere andre har lagt fram alternativer, noe som resulterer i at denne inndelinga blir tatt for gitt, og at de fleste semantikere per i dag forsøker å få alle verb til å passe inn i Vendlers fire klasser (Rappaport Hovav 2008:14). Det problematiske med denne inndelinga er, som Vendler (1967:97) sjøl også ser ut til å være klar over, at den klassifiserer verbfraser og ikke verb, ettersom egenskapene Vendler bruker i klassifikasjonen sin er *dynamitet*, *varighet* og *telisitet*. Disse er ikke nødvendigvis definerte på det leksikalske nivået, men er snarere et resultat av den aspektuelle komposisjonen i

verbfrasen (Rappaport Hovav 2008:15). Dersom man da foretar en dekomposisjon av verb, noe for eksempel Dowty (1979) gjør, viser det seg at de ikke utgjør noen ensarta Vendler-klasse.

Sjøl ikke dersom en godtar at en klassifiserer verbfraser, er det noen grunn til å anta at akkurat disse spesifikke klassene er skrevet i stein, noe en kan se av de utallige revisjonene av klassene. Croft (2012:44) lager ei liste over alle tillegg som har vært foreslått for at teorien skal bli mer eksplanatorisk adekvat:

- (1)
 - (a) Fire typer tilstander: inherente tilstander (*inherent states*), tilegna permanente tilstander (*acquired permanent states*), forbigående tilstander (*transatory states*) og punkttilstander (*point states*), hvorav den siste kan sees som en undertype av forbigående tilstander.
 - (b) To typer aktiviteter: målretta aktiviteter (*directed activities*) og ikke-målretta aktiviteter (*undirected activities*)
 - (c) Fullførrelser
 - (d) To typer oppnåelser: Reversible oppnåelser (*reversible achievements*) og irreversible oppnåelser (*irreversible achievements*).
 - (e) Sykliske oppnåelser (*cyclic achievements*) / semelfaktiver
 - (f) Tilløpsoppnåelser (*runup achievements*), som betegner fullførrelser som ikke er inkrementelle.

Når det viser seg at det er dette som må til for at inndeling skal være kompatibel med datamaterialet, er inndeling plutselig ikke like elegant mer. Den er heller ikke systematisk, og det framgår derfor ikke naturlig hvorvidt dette er ei uttømmende liste, eller om vi må forvente å måtte dele den opp enda mer etter som aspektlitteraturen finner fram til stadig finere distinksjoner (op. cit.:45). Dersom en skal fortsette på denne måten, ender en opp med å gi arbitrære navn til alle logisk tenkelige kombinasjoner av to eller flere aspektuelle egenskaper, med en veldig lite forklarende og generaliserende teori som resultat. Jeg meiner derfor at det er bedre å anta at egenskapene er, til en viss grad, uavhengige av hverandre, og av den grunn kan kombineres vilkårlig, med encyklopedisk kunnskap som eneste restriksjon.

Dette systemet er mer i tråd med komposisjonalitetsprinsippet, ettersom en med et slikt system kan forklare forskjellene mellom verb med og uten objekt, med objekt i ubestemt og bestemt flertall og så videre, i og med at det da blir tydelig at verbet i seg sjøl ikke koder denne meninga, men at det er aspektuelle egenskaper ved nomenet som avgjør hendelsestypen. Som nevnt over, er dynamitet, varighet og telisitet kriteriene Vendler brukte i si inndeling, men som vi ser av Crofts mer detaljerte inndeling, har også andre faktorer, for eksempel inkrementalitet eller om noe er permanent, innvirkning på hvilken hendelsestype en gitt VP har. Ethvert verb har altså et leksikalisert innhold som gir det et *aspektuelt potensiale* som bestemmer hvilke aspektuelle fortolkninger eller konseptualiseringer det aktuelle verbet kan inngå i (Croft 2012:37), og dermed tillater det å inngå i enkelte konstruksjoner, men

forhindrer det fra å inngå i andre. Spørsmålet blir da hva forholdet mellom det inherente aspektuelle potensialet til verbet og den aspektuelle klassen til VP-en det inngår i er.

Rappaport Hovav (2008:16) hevder at det er en overordna distinksjon mellom dynamiske og statiske verb, altså mellom verb som innebærer forandring og verb som ikke gjør det. Det er dessuten ytterligere en distinksjon mellom de dynamiske verbene; sjøl om alle dynamiske verb involverer forandring, er det en forskjell mellom verb som impliserer skalar forandring, sånn som *varme* og *stige*, og verb som impliserer nonskalar forandring, for eksempel *trene* og *flire* (op. cit.:17). Nonskalar forandring er som oftest kompleks forandring snarere enn forandring av ett enkelt attributt. Et eksempel på dette er *valse*, en aktivitet som innebærer gjentakelse av tre skritt (man *valser* ikke dersom man bare tar tre skritt, og langt mindre ett), og *valse*, og andre verb som beskriver kompleks menneskelig aktivitet, beskriver derfor en homogen hendelse med forandring uten en ordna rekkefølge (op. cit.:18). Skalare verb på sin side, betegner forandring på en leksikalisert skala som har et ordna sett verdier for ett bestemt attributt, og den skalare forandringa involverer forandring i ei bestemt retning på denne skalaen. Det finnes tre typer skalaer som er anerkjent i litteraturen: egenskapsskalaer, som innebærer forandring av egenskaper som varme, lengde, lys og lignende; retningsskalaer, som innebærer forandring som følge av bevegelse; og omfangsskalaer, som innebærer den typen forandring vi forbinder med inkrementelle tema (*incremental themes*) (op. cit.:17). Disse skalaene kan dessuten være topunkts- eller flerpunktsskalaer, avhengig av om forandringa kan være bare delvis eller om den må være fullstendig (op. cit.:26).

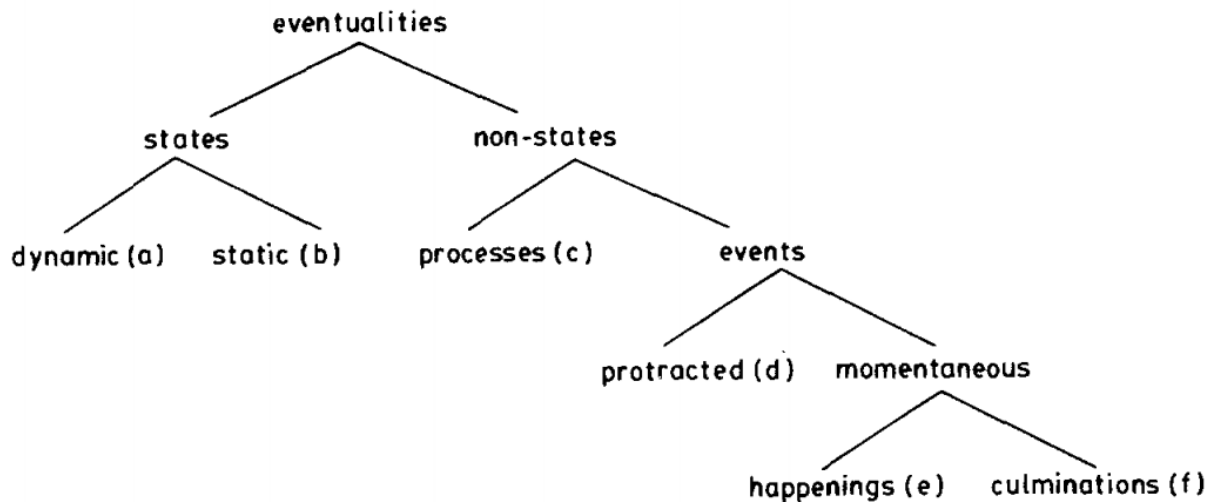
Sjøl om dette stemmer, er det likevel ikke klart hvorfor et gitt verb kan inngå i flere konstruksjoner og hvilke det i så fall kan inngå i, eller hvilke konstruksjoner som i det heile tatt er tilgjengelige. Det er for eksempel grunn til å anta at det, på språklig grunnlag, er mer naturlig å slå sammen kategoriene oppnåelse og fullførelse i én kategori: hendelse (Filip 1999:15f., Mourelatos 1978:417, Kenny 1963), og heller tillate underkategorier for å fange opp de relevante forskjellene internt i kategoriene. Som Mourelatos (1978:417) påpeker, finnes det sjelden, om ikke aldri, oppnåelser uten nært tilsvarende fullførelser; du kan for eksempel aldri ha "skrevet et brev"(oppnåelse) uten å ha "ferdigstilt et brev"(fullførelse).

Bach (1981, 1986) trekker paralleller mellom den nominale distinksjonen mellom tellbare og utellbare substantiver, og de aspektuelle distinksjonene til verbtyper (Bach 1986:5). Med et mereologisk⁵⁷ del-heilhet-utgangspunkt, meiner han at aktiviteter står til hendelser på samme måte som utellbare substantiver står til tellbare (Filip 1999:38). Dersom

⁵⁷ Mens setteori dreier seg om forholdet mellom sett, beskjeftiger mereologien seg med forholdet mellom entitetene og forholdet deres til heilheta.

dette stemmer, er det spesielt gunstig for grunnantagelsen i ny-davidsoniansk semantikk, der man går ut ifra at verb refererer til typer av hendelser på samme måte som nomener refererer til typer av ting.

Figur 5.1

Som vi ser, skiller Bach mellom to typer tilstander, dynamiske og statiske, og mellom to typer ikke-tilstander, prosesser og hendelser. Hendelsene blir videre delt inn i to, forlenga (*protracted*) og øyeblikkelige (*momentaneous*), og sistnevnte rommer både begivenheter (*happenings*) og kulminasjoner (*culminations*). For å konkretisere disse, kan vi vise til verb(fraser) som, typisk, inngår i de ulike kategoriene:

(2)

- (a) Dynamiske tilstander: sitte, stå, ligge
- (b) Statiske tilstander: eie x, elske x, ligne x, være (full)/(i Trondheim)
- (c) Prosesser: gå, dytte
- (d) Forlenga hendelser: bygge x, gå til x
- (e) Begivenheter: Gjenkjenne, merke, blinke (en gang)
- (f) Kulminasjoner: dø, nå (toppen)

Dette systemet er i pakt med kriteriene opplista ovenfor, og inkorporerer gjennom den hierarkiske strukturen inndelingene i Crofts liste uten å miste generaliseringsevnen. Den gjenopptar det fundamentale skillet mellom tilstander og ikke-tilstander som har utallige konsekvenser for naturlig språk, og som var avgjørende i tradisjonell deskriptiv grammatikk, noe som er ei klar forbedring fra Vendlers inndeling og Crofts avledning av denne (Filip 1999:40). Ved å følge Mourelatos (1978) og slå sammen oppnåelser og fullførrelser til hendelser, favner Bachs teori relasjonen mellom fullførrelser og oppnåelser: at begge deler involverer en form for resultat eller endetilstand (Mourelatos 1978:417), en egenskap som skiller dem fra både aktiviteter og tilstander. I slaviske språk markeres skillet mellom

aktiviteter og tilstander på den ene sida og fullførelser og oppnåelser på den andre, med imperfektiv/perfektiv verbmorfologi (op. cit.:418), noe som heilt tydelig indikerer at de bør grupperes i lag. Som jeg skal argumentere for nedafor, tyder også systemet i de nordnorske verbpartisippa på at denne inndelinga er riktig.

Det er likevel ikke kun disse generaliseringene som gjør Bachs teori tiltrekkende; han deler, som sagt, opp hendelser med utgangspunkt i hvordan de ulike delene står i relasjon til hverandre og til heilheta. Han påpeker at ved hans hendelser, Vendlers oppnåelser og fullførelser, er det ingen av delene som utgjør en hendelse av samme type, mens enhver prosess eller tilstand kan deles opp i flere hendelser av samme type (Bach 1981:70); dersom du baker ei kake, er det ingen av de ulike delene av kakebakinga, som for eksempel sammenrøringa av ingrediensene, hellinga av deigen i forma eller steikinga av kaka, som i seg sjøl er kakebaking⁵⁸, mens dersom du ror en båt i en time, vil hvert av de seks timinutta med båtroing være like mye ei båtroing som heile timen. Likeens er det sånn at to separate hendelser ikke kan slå sammen til en hendelse av samme type, mens prosesser og tilstander har denne egenskapen (loc. cit.); dersom du leser ei bok to ganger, om så rett etter hverandre, er det fremdeles to separate hendelser, mens dersom du sover to ganger en time middagskvil, vil disse to kunne utgjøre en middagskvil på to timer. Bach konkluderer ut fra dette at hendelser er anti-inndelelige og ikke-additive, mens prosesser mangler disse egenskapene (loc. cit.).

Fra dette kan man som nevnt trekke paralleller til tellelige og utellelige nomen dersom vi deler nominale- og verbale uttrykk inn i to hovedklasser, avhengig av hvordan denotasjonene deres (respektive individer og hendelser) står i relasjon til hver enkelt del (Filip 1999:41). Med utellelige nomener og prosesser og tilstander er det, som nevnt i avsnittet over, slik at enhver del av noe som er *P* også er *P* (loc. cit.); en hver del av et stykke kjøtt er et stykke kjøtt, og en hver del av en springeprosess er en springeprosess.⁵⁹ La oss kalle utellelige nomener, tilstander og prosesser kumulative (atelske) og tellelige nomener og hendelser kvantisert (teliske). Disse to typene kan da formaliseres på følgende vis (etter Filip 1999:52):

⁵⁸ Jamfør at de ikke kan refereres til med termen *kakebaking*.

⁵⁹ Dersom man deler opp utellelige nomener eller prosesser i det uendelige, vil det vel etter hvert slutte å være det samme nomenet eller den samme prosessen. Vann er for eksempel ikke bare ett vannmolekyl, og langt mindre bare to hydrogenatomer, og, som jeg påpekte tidligere, er ikke tre, eller ett, skritt av en vals en vals. Slike problemer har imidlertid ikke lingvistisk relevans, ettersom de er avhengige av henholdsvis teorier om fysisk materie og sosial konvensjon, og det er liten grunn til å tru at en slik vitenskapelig eller kulturell tankegang skulle ha innflytelse på naturlig språk (Filip 1999:44). Dette vil derfor ikke bli diskutert videre her, men interesserte henvises til Filip (1999:42 - 45).

(3) Et predikat P er kumulativt hvis⁶⁰

$$\forall x, y [[P(x) \wedge P(y) \rightarrow P(x \oplus y)] \wedge \text{kardinalitet}(P) \geq 2]$$

Hver gang P gjelder for x og y, gjelder det også for summen av x og y, gitt at den gjelder for minst to distinkte entiteter.

(4) Et predikat P er kvantisert hvis

$$\forall x, y [P(x) \wedge P(y) \rightarrow \neg y \subset x]$$

Hver gang P gjelder for x og y, kan ikke y være en sann del av x.

Dersom vi eksemplifiserer ser vi at dette stemmer; kjøttdeig (P) kan bestå av to deler kjøttdeig (x) og (y), og en springehendelse (P) kan bestå av to andre springinger (x) og (y). Motsatt ser vi at en hund (P) ikke er det samme som en hale (x) og en snute (y), fordi dette er to andre distinkte entiteter, og å *springe til butikken* er ikke det samme som ei springing (x) og en tilstand av tilstedeværelse på butikken (y), sjøl om det er disse to den hendelsen består av. For å oppsummere, kan vi si at:

(5)

(a) Hvis α er et plural-, masse-, tilstands- eller prosesspredikat, er $[\alpha]$ kumulativt.

(b) Hvis α er et pluralpredikat, kan entitetene i $[\alpha]$ på en unik måte bli delt inn i atomer som alle tilhører ekstensjonen til α .

(c) Hvis α er et singulært tellelig nomen- eller et hendelsespredikat, er alle entitetene i $[\alpha]$ atomer, og derfor kvantiserte.

(Filip 1999:52)

Når vi da har definert hvilke typer verb som finnes og hvilke komposisjoner de kan inngå i, er spørsmålet hvordan den leksikalske informasjonen koda i hvert enkelt verb interagerer med de andre elementa i verbfrasen, sånn at det blir tilhørende en av klassene skissert over. Filip (2008:229) viser at V-nivået i germanske språk, i alle fall ved uavleda verb, er inherent atelisk; det finnes altså ikke leksikalske verb som i seg selv er markerte for telisitet. Det virker heller ikke som om det i germanske språk er noe én-til-én forhold mellom ei morfologisk avledning og telisitet (jamfør for eksempel Kratzer 2004); sjøl om verb som er avleda, for eksempel med et prefiks, ofte opptrer i teliske konstruksjoner, er dette ikke konsekvent⁶¹ (Kratzer 2004:404f.).

Filip (2008:252) hevder videre at brorparten av alle monomorfiske verb, både i germanske og slaviske språk, samt i mange andre naturlige språk, er inherent ateliske, noe man kan se av den imperfekte normalmarkeringa i slaviske språk. På tross av at de er

⁶⁰ \oplus er en binær summeringsoperasjon, og er en funksjon fra $U \times U$ til U ; den er idempotent ($\forall x[x \oplus x = x]$), kommutativ ($\forall x, y [x \oplus y = y \oplus x]$) og assosiativ ($\forall x, y, z [x \oplus (y \oplus z) = (x \oplus y) \oplus z]$) (Filip 1999:47). For enhver x og y er altså $x \oplus y$ den minste entiteten som inkluderer dem. Funksjonen til denne operasjonen er å lage en ny pluralentitet av x og y som er av samme ontologiske type som x og y i seg sjøl (op. cit.:48). Link (1983:307) sier at dette kanskje i utgangspunktet virker urimelig, men at naturlig språk likevel synes å fungere på denne måten.

⁶¹ Vi kan ta prefikset *av-* på norsk som eksempel; *avbryte* er telisk, ettersom sjølve avbrytinga er avslutta i perfektum, og det som holder er en tilstand der man er avbrutt, jamfør at setninger som "Jon har avbrutt Mari, og det gjør han fortsatt" er ugrammatikalske. *Avstå* er derimot atelisk, ettersom avståinga ikke er avslutta i perfektum, noe vi kan se av setninger av typen "Jeg har avstått fra alkohol heile livet, og jeg gjør det fortsatt."

leksikaliserte som ateliske, kan i realiteten ethvert atelisk monomorfisk verb inngå i en kompleks verbfrasekonstruksjon for å danne et telisk predikat (loc. cit.), så lenge det kan assosieres med en skala og nå på endepunktet på den (Filip 2008:229), jamfør Rappaport Hovavs system, skissert over. Rappaport Hovav (2008:22f.) påpeker imidlertid at verb som er leksikalsk assosierte med en skala ikke kan spesifiseres av skalaer som ikke er relaterte til den leksikalske skalaen, men utelukkende med ytterligere spesifikasjoner av denne, for eksempel endepunktet til skalaen.

For at en gitt verbfrase Φ skal være telisk, må den assosieres med et kvantisert inkrementelt tema⁶². Dette kan illustreres på følgende måte (etter Filip 2012:738):

- (6) $\Phi = \lambda e \exists x [\alpha(e) \wedge \delta(x) \wedge \text{inkrementelt tema}(e, x)]$
 Φ er kvantisert/kumulativt hvis δ er kvantisert/kumulativt.

Ettersom identifikasjonen av et inkrementelt argument er avhengig av semantiske og pragmatiske faktorer samt kunnskap om verden, er det flere typer inkrementelle argumenter, og derav tilsvarende korrespondanser mellom deres delstruktur og strukturen til den gitte hendelsen (Filip 2004:98). Vi kan skille mellom fire typer:

- (7)
- (a) Det temporale forløpet til en hendelse.
 - (b) Delene av en strukturert kvantitet i denotasjonen til det inkrementelle temaet, det være seg subjektet eller objektet.
 - (c) Plasseringene til entiteten som beveger seg på en strukturert veg (*path*) i det spatiale eller et metafor-basert domene.
 - (d) Gradene på egenskapsskalaen assosiert med en av deltakerne i hendelsen.

(loc. cit.)

Dersom vi overfører denne tankegangen til de nordnorske partisippa, ser vi tydelig at *-en*-partisippa danner en relativt ensarta klasse med hensyn til kvantisering og kumulativitet, mens *-e*-partisippa ikke gjør det. *-En*-partisippa må opptre med kvantiserte argumenter, og de aller fleste intransitive verbene som har denne vekslinga, er bevegelsesverb, og dermed assosiert med en spatial skala som i (7c), jamfør (8).

- (8)
- (a) Ho va sprungen på butikken/??på butikka.
 - (b) ??Han e sprungen formålslaust fra plass til plass.

⁶² Dette er bare et nødvendig, og ikke et tilstrekkelig, kriterium for telisitet, ettersom det finnes eksempler der inkrementelle tema er kvantiserte, uten at VP-en er telisk, jamfør eksempler som "Per vaska vinduet, men det blei ikke reint." og "Kari bar boka rundt i ei uke/*på ei uke". Filip (2008:234) poengterer derfor at telisitet i germanske språk (åpenbart) ikke er et resultat av syntaktiske eller morfologiske faktorer, men snarere et samspill mellom de semantiske og pragmatiske egenskapene til det aktuelle verbet og skalaen som blir introdusert av det direkte objektet.

Det er også tydelig at bevegelsesverb må være assosiert med denne skalaen dersom de skal ha *-en*-ending, ettersom de ikke lar seg modifisere av andre skalaer, mens *-e*-partisippa gjør det.

(9) Han *e sprungen/har sprunge seg slitn.

Dette gjelder også for passivene. Dersom de skal modifiseres av en resultativ XP, er denne nødt til å være knytta til samme skala, ofte en egenskapsskala som i (7d):

(10)

- (a) Ælgen bei skottn i hel/*i live.
- (b) Arket bei revven sujnn/??blått.

Det som imidlertid er problematisk med passivene, kontra intransitivene, er at det ikke alltid er like tydelig at de er teliske, det vil si, har kvantiserte argumenter, jamfør (11).

(11) Turgåera blir ofte skottn med et uhell under jakta.

Dette kan synes problematisk, men det er tydelig at dersom denne setninga skal være sann, er det nødt til å være minst ett tilfelle der en turgåer har blitt utsatt for ei skytehandling med det resultat at han har endt opp i en skutt tilstand, og at du således har oppnådd endepunktet på skalaen assosiert med verbet *skytte*. Ei anna forklaring, skjønt ei noe vilkårlig og ad hoc ei, kan være å anta at dette er ei generalisering, der *-en*-forma har blitt generalisert som universell passivmarkering, sjøl om den i utgangspunktet bare betegna de teliske passivene, gitt at disse er i flertall. Dette er ikke utenkelig, ettersom *-en* vel i utgangspunktet må sies å være ei generalisering fra hankjønn og hunkjønn til alle kjønn i et opphavelig system med samsvarsbøying. Dette, i tillegg til generaliseringa vi ser av verbet *komme*, som får *-en*-uavhengig av hjelpeverb, jamfør korpusundersøkelsen, kan underbygge denne teorien, sjøl om den er langt fra ideell. I verste fall kan vi bli nødt til å forkaste teorien om at telisitet er et nødvendig kriterium for å ha *-en*, og dermed bli tvunget til å anta at det at disse konstruksjonene i de aller fleste tilfellene er teliske, har å gjøre med sammenfall og ikke sammenheng.

Det som imidlertid synes å være en udiskutabel sannhet om konstruksjonene med *-en*, er at hendelsene i seg sjøl må være kvantiserte i Bachs forstand, altså anti-inndelelige og ikke-additive; det går ikke an å dele inn "sprungen på butikken" i mindre deler, fordi hendelsen består av både en springehendelse og en "på butikken"-tilstand. For å følge formaliseringa over, kan vi si at når predikatet "sprungen på butikken" anvendes på springehendelsen og "på butikken"-tilstanden, er ikke springehendelsen en sann del av "på butikken"-tilstanden, og predikatet er derfor kvantisert. Dette forklarer dermed de problematiske passivene også, i og

med at predikatet i seg sjøl er kvantisert, og at dersom det forekommer flere ganger, sånn som i (11), er det snakk om flere separate hendelser, på grunn av et generisk subjekt tilknyttet ofte, jamfør diskusjonen over.

Jeg hevder derfor at *-en*-partisippa tilsvarer/er ei leksikalisering av Bachs hendelsesnode i hierarkiet, og at den derfor må brukes ved kvantiserte hendelser.⁶³ En kan sågar si at i enkelte tilfeller, sånn som for eksempel passivene, er det *-en*-endelsen i seg sjøl som bidrar med kvantiseringa, ettersom det ikke finnes inherent kvantiserte verb i germanske språk (Filip 2008:229).

5.1.2 Leksikalisert meining

I denne delen tar jeg utgangspunkt i antagelsen fra Levin og Rappaport Hovav (1991), videreutvikla i Levin og Rappaport Hovav (2006, 2013) og Rappaport Hovav og Levin (2010), om at verb utelukkende kan leksikalisere en måte eller et resultat; det er ikke mulig å leksikalisere begge delene.⁶⁴ Dette motiverer de blant anna med at måteverb som oftest kan kombineres med en XP som uttrykker et resultat, mens resultatverb oftest opptrer med måtesadverbialer (Levin & Rappaport Hovav 2006:1):

- (12)
- (a) Han reingjorde bordet med ei tue.
 - (b) Han vaska bordet reint.

I enkelte språk, for eksempel de romanske, er dette kravet enda sterkere, noe som resulterer i at måteverb ikke kan utfylles av en resultatfrase (Rappaport Hovav & Levin 2010:35). For eksempel kan man ikke ha et telisk mål ved bevegelsesmåteverb (*manner of motion verbs*), og man er nødt til å benytte seg av et resultatverb, modifisert av måteverb:

- (13) Il est entré dans la pièce en courant.
Han er entra inn.i DEF rom PREP springende.
Han sprang inn i rommet.

Bevegelsesverb er også det domenet som er best utforska med hensyn til denne typen veksling, heilt siden Talmy (1975) på syttitallet illustrerte at verb som *stige* og *krysse* leksikaliserer ei retning (*path*), mens verb som *jogge* eller *skli* leksikaliserer bevegelsesmåte. Levin og Rappaport Hovav (2006:1f.) generaliserer dette til å gjelde alle verb, og hevder at retning, og derigjennom mål, er resultatet til bevegelsesverb, ettersom bevegelse i ei retning,

⁶³ Som nevnt i resultatkapitlets 4.1.3.2, er dette bare et nødvendig og ikke et tilstrekkelig kriterium for å ha *-en*.

⁶⁴ For argumenter mot dette synet, se Beavers og Koontz-Garboden (2011).

på samme måte som tilstandsendringer, kan regnes som skalare endringer, og disse utgjør grunnlaget for resultater (også Rappaport Hovav 2008 og Filip 2004, 2008 og 2012).

Hvilke verb som er det ene eller det andre, avgjøres i all hovedsak typologisk ved å se på bruken til det gitte verbet, og gjennom dette finne et slags "minste felles multiplum". Dersom et verb i enkelte tilfeller opptrer med implikasjonen om både en måte og et resultat, men i andre tilfeller bare impliserer resultatet, er man nødt til å gå ut ifra at måteimplikasjonen bare er kontekstuell, og har med vår forståelse av verden å gjøre, og ikke det leksikaliserte innholdet til det aktuelle verbet.⁶⁵ I tvilstilfeller kan det også være nyttig å se på den null-avleda substantiveringa til det gitte verbet (Levin & Rappaport Hovav 2013:54, 56, 67). *Et stikk* er for eksempel resultatet du får av at noen stikker deg, ikke en måte å oppnå dette resultatet på. *Stikke* later derfor til å være et resultativt verb.

Dersom dette stemmer, har det interessante konsekvenser for en syntaks som antar at verbfrasen er inndelt i en igangsetterfrase, en prosessfrase og en resultatfrase, jamfør Ramchand-systemet i 2.3, ettersom en da må gå ut ifra at måteverb basegenereres i prosessfrasen, mens resultatverb spleises inn i syntaksen i resultatfrasen. Ta for eksempel et verb som *springe*, som jeg vil gå ut ifra er et måteverb, både fordi det uttrykker bevegelsesmåte og fordi *et sprang* beskriver en måte å bevege seg på, i hopp eller byks, og ikke et resultat. Dette må derfor, som jeg skal vise nedafor, bli basegenerert i prosessfrasen. Et verb som *bite* derimot, må være et resultatverb, ettersom du kan bli bitt av vidt forskjellige agenter som biter på like forskjellige måter, jamfør forskjellen på å bli bitt av en hund og å bli bitt av en klegg. Så sjøl om ei prototypisk bitehandling kanskje blir utført gjennom å føre kjevne sammen, kan dette tilskrives vår kunnskap om verden, snarere enn den leksikaliserte betydninga til *bite*. Dette verbet må derfor basegenereres i resultatfrasen.

5.2 Partisipper

Embick (2004) hevder at det finnes tre typer partisipper: statiske, eventive og resultative. De statiske partisippa skiller seg fra de to andre ved å ikke implisere en handling, men utelukkende kreve en tilstand (op. cit.:355f.). De resultative partisippa, som tradisjonelt blir karakterisert som adjektiviske i lag med de statiske, krever imidlertid en tilstand som er forårsaka av en tidligere hendelse (op. cit.:356), mens de eventive partisippa krever en hendelse.⁶⁶

⁶⁵ Levin og Rappaport Hovav (2013) diskuterer dette for de engelske verba *cut* (54ff.) og *climb* (58ff.), og viser hvordan disse tilsynelatende moteksemplene også passer inn i systemet.

⁶⁶ For en gjennomgang av kriteriene for å karakteriseres som det eine eller det andre, se Embick (2004).

Ut ifra den foregående diskusjonen meiner jeg at det er rimelig å anta at *-en*-partisippa kan karakteriseres som resultative. Problemet med dette er at det tilsynelatende bryter med det rådende synet på hva som uttrykkes av en passiv, altså at det uttrykker den samme proposisjonen som sin aktive motpart uten å eksplisitt uttrykke det eksterne argumentet (Åfarli 1992; Åfarli & Eide 2003; Baker, Johnson & Roberts 1989). Det er imidlertid grunn til å spørre seg om disse to er gjensidig utelukkende; er det slik at dersom en agent er implisert, kan det ikke være snakk om en resultattilstand som følge av denne hendelsen? Eller er det slik at dette er tilleggsinformasjon som ikke spiller inn på valget av *-en* eller *-e*? Se på de følgende eksemplene, 1.1s (6), her gjentatt som (14):

(14)

- (a) Det bei sprunge/?sprungen mykje på den tida.
- (b) Det bei sprungen/*sprunge tel skoln når man va seint ute.

Det disse eksemplene viser, er at der det er snakk om et resultat, får man *-en*, mens man ikke får det når det ikke er noe resultat. Dette tyder på at hvorvidt det er snakk om agentivitet, og tilhørende eventivitet, ikke spiller noen rolle for valget av passivpartisipp på nordnorsk⁶⁷; dersom en passiv er resultativ, bøyes den resultativt, og omvendt dersom den ikke er det.

Dette underbygges ytterligere av at Chierchia (2004) analyserer uakkusativer og passiver på samme måte; han hevder at begge deler innebærer en underliggende kausativ struktur, der ei handling forårsaker ei anna. For Chierchia kan ei setning som "båten sank" parafraiseres omtrent som "båten senka seg sjøl", sjøl om dette ikke er heilt riktig, ettersom man da naturlig tillegger båten en menneskelig intensjon om å synke seg sjøl. Det er imidlertid slik at det er en egenskap eller tilstand ved båten som forårsaka at den sank (Chierchia 2004:37). Grunnen til at uakkusativer ikke kan modifieres av intensjonelle eller agentive adverbialer, slik passiver kan, er altså at det kausative elementet i uakkusativer ikke er en agent, men en egenskap eller tilstand. Det å forårsake noe krever for Chierchia ikke noen agent, og CAUSE-operatoren forholder seg nøytral til hvilken egenskap det er som forårsaker noe, det være seg ei villet handlinga eller en tilstand. Pustejovsky (1995:189) illustrerer dette med at det er ei senkehandling som forårsaker en sunket tilstand, og viser dermed hvordan Chierchias egenskaper eller tilstander forårsaker den resultative tilstanden. Dette innebærer imidlertid at både passiver, uakkusativer og vanlige kausativer har samme underliggende struktur, noe som underbygger hypotesen om at *-en*-partisippa er resultative.

⁶⁷ Dette er for øvrig i strid med Embicks (2003) antagelse om at dersom en form er avvikende, er det den statiske. Oppgavens omfang forhindrer meg imidlertid fra å gå nærmere inn på dette, og dette må eventuelt være gjenstand for framtidig forskning.

5.3 Argumentstruktur

Ettersom *-en*-partisippa øyensynlig ikke kan opptre med mer enn ett nominalt argument, er det en grunn til å spørre seg hvilke(n) funksjon(er) dette argumentet må fylle semantisk, og hvilke konsekvenser dette vil ha for syntaksen. Ettersom vi har to hendelser – en aktivitet som forårsaker en tilstand – er det naturlig å tenke seg at dette ene nominale argumentet står i en eller annen relasjon til begge to.

Ramchand-systemet åpner for at ett og samme nominale argument kan ha en slags sammensatt semantisk rolle, for eksempel *init-proc* eller *proc-init* (2008:55), til tross for at dette bryter med θ -kriteriet (Chomsky 1981) og det tematiske unikhets-kriteriet (*thematic uniqueness criterion*) (Carlson 1984). Derfor virker det som om Ramchand forsøker å kalle dette én (sammensatt) tematisk rolle istedenfor å godta at det faktisk er snakk om to separate roller. På grunn av oppgavens omfang er det ikke plass til å argumentere for eller, aller helst, imot θ -kriteriet og dets slektninger, så jeg vil derfor bare anta at ett argument kan ha flere semantiske roller, i tråd med for eksempel Jackendoff (1990:39ff.).⁶⁸ Om disse virkelig regnes som separate roller eller om de til sammen utgjør én sammensatt tematisk rolle, slik Ramchand implisitt hevder, vil jeg ikke ta stilling til her, ettersom dette ikke er videre relevant for å få fram de empiriske poenga.

Med dette verktøyet er det da mulig å tilskrive to θ -roller til det nominale argumentet, og dette kan derfor være både temaet for hendelsen og temaet for tilstanden, og således være det Ramchand kaller en *proc-res*. For uakkusative verb, som *knekke*, og passiver er dette tilstrekkelig, men det holder imidlertid ikke for uergativer, slik som *springe*, ettersom vi da mister parallellen mellom resultativkonstruksjonen med *-en* og aktiviteten med *-e*, som vil være en *init-proc* ifølge Ramchand (2008:72). Jeg vil derfor hevde, i tråd med Ramchand (op. cit.:79) at det ene nominale argumentet fyller alle funksjoner, og dermed er både agent og tema for hendelsen, samtidig som den er tema for tilstanden, en Ramchandsk *init-proc-res*.

Så er det jo grunn til å spørre seg om hvorfor det i *-en*-konstruksjonene er slik at nettopp ett argument må fylle alle de tematiske rollene. Jeg tror at dette har å gjøre med relasjonen mellom subjektet og den predikerte tilstanden som følge av den kopula-lignende statusen *være* og *bli* har, også når de opptrer som hjelpeverb⁶⁹⁷⁰. Det virker intuitivt slik at de

⁶⁸ Legg merke til at jeg bare tillater at ett argument kan ha flere tematiske roller; dette berører overhodet ikke den andre delen av θ -kriteriet som sier at "en θ -rolle tildeles ett og bare ett argument" (Chomsky 1981:36).

⁶⁹ Falk (1984:499) hevder at det på syntaktisk grunnlag, i alle fall på engelsk, bare eksisterer ett *være*, og ikke tre utgaver: ett hovedverb, ett passivt hjelpeverb og ett progressivt hjelpeverb. Dersom det skulle være tre, hvilke av de tre benytter man seg av i ei setning som *Pat is a liberal democrat, running for mayor, and expected to win?*

⁷⁰ Chierchia (2004:47) påpeker at det også for italiensk er slik at *essere*, norsk *være*, påvirkes av det han kaller *subject affectedness*, altså om subjektet blir påvirket eller ikke.

krever at det som står i spesifikatorposisjonen deres, også er subjektet for den proposisjonen de er meint å uttrykke, altså væren eller bliven i en tilstand. Når vi da har to argumenter i strukturen, vil det være manglende samsvar mellom spesifikatoren i ResP, som er temaet for tilstanden, og spesifikatoren til hjelpeverbet, som følge av at det ikke er subjektet, agenten for hendelsen, som det blir predikert noe om. Grunnen til dette er at temaet for tilstanden ikke kan flytte forbi agenten for hendelsen på grunn av prinsippet om relativisert minimalitet (se for eksempel Rizzi 1990 eller Åfarli & Eide 2003:248ff.), ettersom agenten for hendelsen er høyere oppe i strukturen. Det blir derfor en uoverensstemmelse mellom det hjelpeverbet predikerer og den det blir predikert om, noe som fører til at derivasjonen krasjer, og setninga blir ugrammatisksk/utolkbar.

5.4 Den semantiske analysen

Som det framgår av den foregående diskusjonen, er det to essensielle ting som må fanges av den semantiske analysen:

1. Den semantiske analysen må vise hvordan *-en*-partisippa består av to distinkte hendelser, en aktivitet og en tilstand.
2. Den må dessuten redegjøre for at ett enkelt argument innehar alle de semantiske rollene.

På grunn av at denne oppgaven dreier seg om verbsemantikk, vier jeg ikke noen plass til å diskutere semantikken til nominal- og preposisjonsfraser, og disse vil derfor bare bli framstilt veldig forenkla.

Jeg velger å ta utgangspunkt i Kratzers (2005) analyse av resultativkonstruksjoner bestående av et verb og en adjektivlignende XP, av typen "drikke tekanna tom" og så videre. Jeg meiner at diskusjonen fram til nå har gjort det klart at hvorvidt en *-en*-konstruksjon er kvantisert gjennom en XP som definerer endepunktet på skalaen eller er kvantisert i seg sjøl, ikke spiller noen rolle for eksistensen til den resultative tilstanden til slutt, noe som jo også er Embicks (2004) poeng. Kratzer (2005:198) analyserer dette som følger:⁷¹

(15) $\lambda e \exists s$ [action(e) & drink(e) & state(s) & empty(the teapot)(s) & CAUSE(s)(e)]

Dette betyr at "å drikke tekanna tom" er en egenskap ved aktiviteter som er sann om enhver aktivitet som er ei drikking og som også er en fullført hendelse som forårsaker at tekanna er tom. Dersom vi overfører dette til for eksempel "Han e sprungen på butikken", får vi følgende analyse.

⁷¹ Jeg velger Kratzers notasjon med s som en variabel for tilstander, sjøl om det vel neppe er snakk om at den er av en annen type enn andre hendelsesargumenter.

(16) $\lambda e \exists s [\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{state}(s) \ \& \ \text{p\aa}. \text{butikken}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Dette er altså en egenskap ved aktiviteter som er sann om enhver aktivitet som er ei springing og som også er en fullført hendelse som forårsaker at han er på butikken.

Denne analysen tilfredsstillter det første kriteriet jeg satte for analysen, men har ikke samme forklaringspotensiale for det andre. Det er en mulighet å anta, som Kratzer gjør, at agenten blir introdusert over VP-nivået via et affiks i VoiceP, à la Kratzer (1996), slik at agenten får sitt eget adjunkt i den semantiske notasjonen. Dette forklarer likevel ikke hvordan *han* er temaet til både aktiviteten og tilstanden, henholdsvis undergoer og resultat, samtidig som han er agenten, eller igangsetteren, jamfør forrige delkapittel. Jeg tror derfor at det mest formålstjenlige ville være å ende opp med en notasjon i stil med Parsons (1990) (se for øvrig Schein 1993, Pietroski 2005 eller Lohndal 2012), der alle argumentene introduseres som adjunkter i notasjonen. Dermed får vi følgende notasjon.

(17) $\lambda e \exists s [\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{agent}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{tema}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{state}(s) \ \& \ \text{p\aa}. \text{butikken}(s) \ \& \ \text{tema}(s)(\text{han}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Dette er en egenskap ved aktiviteter som er sann om enhver aktivitet som er ei springing der han er agent og tema, og som også er en fullført hendelse som forårsaker en tilstedeværelse på butikken som han er temaet for.

For å unngå rot i terminologien velger jeg imidlertid å oversette dette til Ramchands rolleterminologi, og (17) blir da seende slik ut:

(18) $\lambda e \exists s [\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{initiator}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{state}(s) \ \& \ \text{p\aa}. \text{butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(s)(\text{han}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

En slik analyse favner begge kriteriene jeg satte, og bør da også kunne generaliseres videre til flere eksempler, hvorav jeg velger å konsentrere meg om de følgende:

- (19)
- (a) Han e sprungen på butikken.
 - (b) Han har sprunge 3000-meter.
 - (c) Katta bei bettn.
 - (d) Hünd har bette katta.

Kontrasten mellom (19a) og (19b), er at det ikke er snakk om noe resultat i sistnevnte. Dermed må tilstanden fjernes, og derigjennom også kausaliteten. Legg merke til at *han* både er initiator og undergoer også i (19b), men at vi også har en path, nemlig *3000-meter*, jamfør Ramchand (2008:92):

(20) $\lambda e [\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{initiator}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{path}(e)(3000\text{-meter})]$

Dette er en egenskap ved aktiviteter som er sann om enhver aktivitet som er ei springing der han er initiator og undergoer og 3000-meter er path.

Passiven burde, ut ifra det jeg hittil har sagt, kunne analyseres på samme måte som den aktive konstruksjonen med *-en-*, med unntak av at verken *katta*, eller noen andre, er initiator.

(21) $\lambda e \exists s [\text{action}(e) \ \& \ \text{bite}(e) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{katta}) \ \& \ \text{state}(s) \ \& \ \text{bitt}(s) \ \& \ \text{resultee}(s)(\text{katta}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Dette er en egenskap ved aktiviteter som er sann om enhver aktivitet som er ei biting der katta er undergoer og som også er en fullført hendelse som forårsaker en bitt tilstand som katta er resultee for.

Den aktive setninga bør da representeres likeens, med unntak av at *hûnd* må bli introdusert som initiator for bitinga, jamfør diskusjonen over.

(22) $\lambda e \exists s [\text{action}(e) \ \& \ \text{bite}(e) \ \& \ \text{initiator}(e)(\text{hûnd}) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{katta}) \ \& \ \text{state}(s) \ \& \ \text{bitt}(s) \ \& \ \text{resultee}(s)(\text{katta}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Dette er en egenskap ved aktiviteter som er sann om enhver aktivitet som er ei biting der hûnd er initiator og katta er undergoer og som også er en fullført hendelse som forårsaker en bitt tilstand som katta er resultee for.

5.5 Semantisk komposisjonaltitet og den syntaktiske analysen

Spørsmålet blir nå hvordan en skal gå fram komposisjonelt for å oppnå disse semantiske notasjonene. Ideelt burde forskjellene mellom setningene kunne uttrykkes utelukkende fra de leksikalske oppslagene, samt om spesifikatorposisjonene er argumentposisjoner eller ikke.

Jeg vil følge Lohndal (2012:144f., Ramchand 2008:24), og bruke hendelsesidentifikasjon (*Event Identification*) fra Kratzer (1996) som verktøy til å introdusere alle argumentene, istedenfor bare agenten, slik Kratzer sjøl foreslår. Hendelsesidentifikasjon defineres på følgende måte (Kratzer 1996:122):

- (23)
- (a) $f \ g \rightarrow h$
 - (b) $f = \lambda x \lambda e [f(x)(e)]$
 - (c) $g = \lambda e [g(e)]$
 - (d) $h = \lambda x \lambda e [f(x)(e) \wedge g(e)]$

Hendelsesidentifikasjon tar altså to funksjoner f og g som input, og får en funksjon h som output. Dette tillater oss å lenke sammen de ulike sannhetsvilkåra for en aktuell hendelse, i og med at den identifiserer at egenskaper ved to hendelser er egenskaper ved den samme hendelsen. Heilt konkret betyr dette at når et verb settes inn i en frase der spesifikatoren er en

argumentposisjon, integreres det en argumentrelasjon i den logiske forma til det aktuelle verbet. Dette kombineres deretter med et nominalt ledd og spesifiserer gjennom funksjonsapplikasjon at nominalet står i denne argumentrelasjonen til det aktuelle verbet.

Kratzer (2005:200) foreslår at resultativer dannes ved hjelp av et kausativt affiks, med den tolkbare egenskapen [CAUSE] og et kvantifisert hendelsesargument for tilstanden, noe som later til å passe svært godt overens med det vi veit om *-en-partisippa*:

$$(24) T[\text{cause}] = \lambda P \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ P(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]^{72}$$

Dette er altså en egenskap ved hendelser som er sann om fullførte hendelser som forårsaker en tilstand som har egenskapen P. Det er dessuten ønskelig at dette skal være tilleggsinformasjon til konstruksjonene med *-e*, som formodentlig har det samme innholdet som *-en* minus kvantiseringa. Ettersom *-e* også kan betegne tilstander, slik som *sove* og lignende, er det tydelig at den må ha to varianter: en aksjonell og en statisk.

$$(25) \quad \begin{array}{l} \text{(a)} \ \lambda Q \lambda e [\text{action}(e) \ \& \ Q(e)] \\ \text{(b)} \ \lambda Q \lambda e [\text{state}(e) \ \& \ Q(e)] \end{array}$$

Disse leses henholdsvis "Dette er en egenskap ved aktiviteter som er sann om aktiviteter som har egenskapen Q", og "Dette er en egenskap ved tilstander som er sann om tilstander som har egenskapen Q".⁷³

I det følgende vil jeg illustrere hvordan disse oppslaga kombineres for å forme det jeg i forrige delkapittel hevda var den korrekte semantiske representasjonen til setningene i (19), og jeg skal, som sist, begynne med (19a). Jeg vil først sette sammen ResP, før jeg legger på ProcP og til slutt InitP.

Jeg antar at *-en*-morfemet basegenereres i Res, som fra leksikonet inneholder et resultat-morfem, jamfør diksjonen om Ramchand-systemet i 2.3. Disse forenes via hendelsesidentifikasjon:

$$(26) \quad \begin{array}{l} \text{(a)} \ \lambda x \lambda s [\text{resultee}(x)(s)] \ \lambda P \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ P(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)] \\ \text{(b)} \ \lambda P \lambda x \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ P(s) \ \& \ \text{resultee}(x)(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)] \end{array}$$

⁷² Det er tydelig at Kratzer meiner at event(e) skal være en variabel, tilsvarende P eller Q, som i løpet av derivasjonen skal byttes ut med action(e), men det er ikke like tydelig hvordan dette foregår. I det følgende vil jeg anta at dette skjer gjennom hendelsesidentifikasjon når *-en-partisippet* spleises med *-e-partisippet* i Proc.

⁷³ Det er mulig at oppslag (25b) kun gjelder for Bachs dynamiske tilstander, slik som *sove*, *stå* og lignende, og ikke de statiske tilstandene, slik som *frykte*, *elske*, og så videre, sia Ramchand (2008:55) hevder at statiske predikasjoner utelukkende består av en InitP, og derfor ikke har en ProcP, der det er naturlig at disse morfemene basegenereres, jamfør nedafor. En anna mulighet er at (25b) også kan basegenereres i InitP for å uttrykke statiske tilstander. Ettersom dette ikke er relevant for datamaterialet som analyseres her, velger jeg å ikke ta stilling til dette.

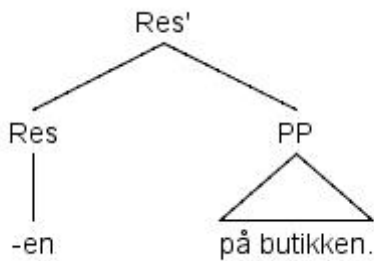
Figur 5.2

Påfølgende spleises Res med komplimentet i ResP, PP-en *på butikken*, slik at Res' blir seende ut som (27c). Derivasjonen kommer til uttrykk i (27a og b), og er utelukkende et resultat av funksjonsapplikasjon:

- (27)
- (a) $\lambda P\lambda x\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ P(s) \ \& \ \text{resultee}(x)(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)](\lambda s'[\text{på.butikken}(s')])$
 - (b) $\lambda x\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \lambda s'[\text{på butikken}(s')](s) \ \& \ \text{resultee}(x)(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$
 - (c) $\lambda x\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(x)(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

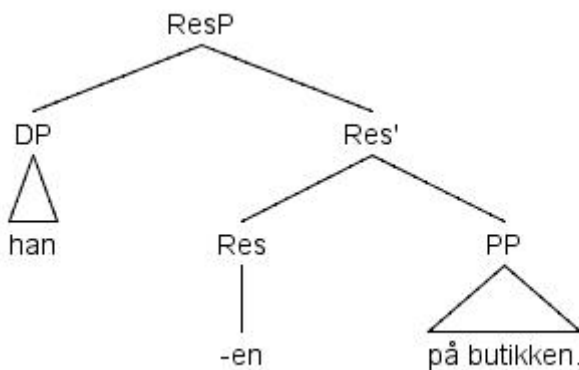
Figur 5.3

Spesifikatorposisjonen til ResP er argumentposisjonen til resultee-morfemet i kjernen, og kommer inn i derivasjonen gjennom funksjonsapplikasjon som i (28).

- (28)
- (a) $\lambda x\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(x)(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)](\text{han})$
 - (b) $\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Figur 5.4

Proc har fra leksikonet et undergoer-morfem som når kombinert med *-e*-morfemet, denne gangen i aksjonell variant, får følgende resultat gjennom hendelsesidentifikasjon:

(29)

- (a) $\lambda x \lambda e [\text{undergoer}(x)(e)] \lambda Q \lambda e [\text{action}(e) \ \& \ Q(e)]$
- (b) $\lambda Q \lambda x \lambda e [\text{action}(e) \ \& \ Q(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)]$

Figur 5.5

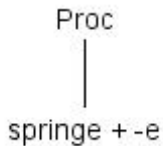

Vi må videre gå ut fra at springe, i kraft å være et måteverb, må basegenereres i Proc. Dette får følgende resultat:

(30)

- (a) $\lambda Q \lambda x \lambda e [\text{action}(e) \ \& \ Q(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)] (\lambda e' [\text{springe}(e')])$
- (b) $\lambda x \lambda e [\text{action}(e) \ \& \ \lambda e' [\text{springe}(e')](e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)]$
- (c) $\lambda e [\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)]$

Figur 5.6

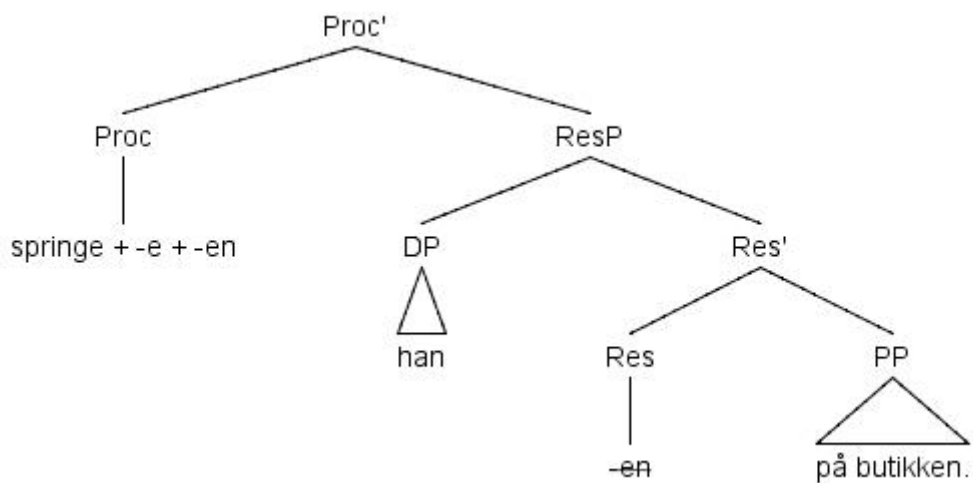

-En-morfemet kjerneflytter deretter til Proc, og når Proc da kombineres med ResP for å danne Proc', produserer hendelsesidentifikasjon denne strukturen:

(31)

- (a) $\lambda x \lambda e [\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)] \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$
- (b) $\lambda x \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

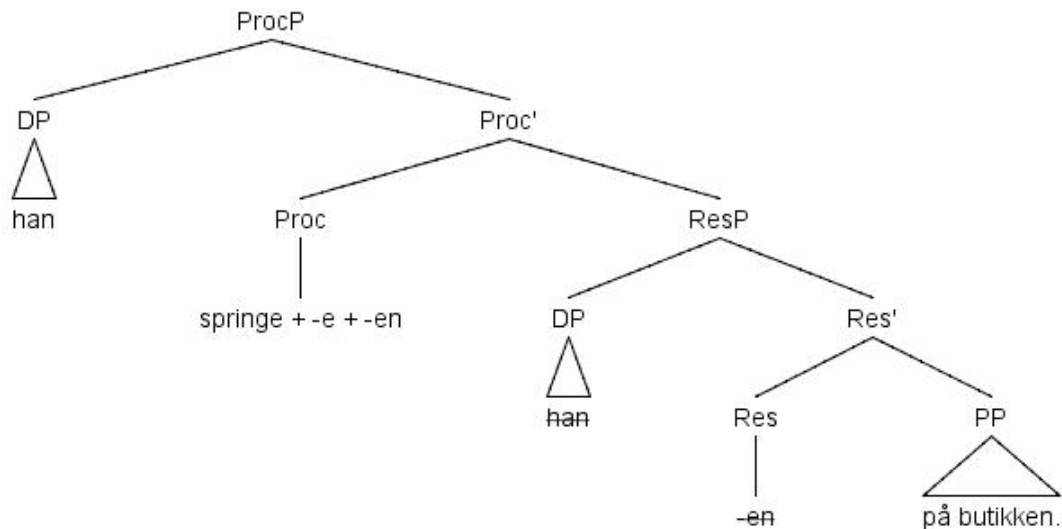
Figur 5.7

SpecProcP er en undergoerposisjon, og innehar derfor en undergoerrelasjon. *Han* flytter fra SpecResP og hit, og vi får da dette resultatet på ProcP-nivå:

- (32)
- (a) $\lambda x \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \text{undergoer}(x)(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)](\text{han})$
 - (b) $\lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \text{undergoer}(\text{han})(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

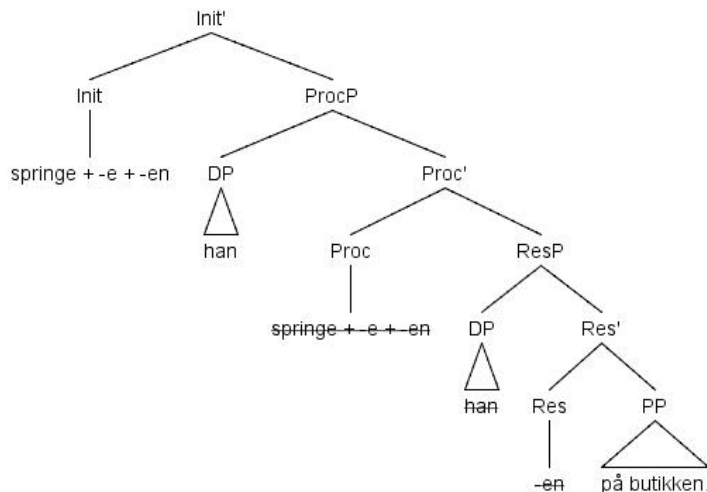
Figur 5.8

Verbet flytter deretter videre til Init og blir kombinert med initiatorrelasjonen som finnes der ved hendelsesidentifikasjon.

- (33)
- (a) $\lambda x \lambda e [\text{initiator}(x)(e)] \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \text{undergoer}(\text{han})(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$
 - (b) $\lambda x \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{initiator}(x)(e) \ \& \ \text{undergoer}(\text{han})(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Figur 5.9

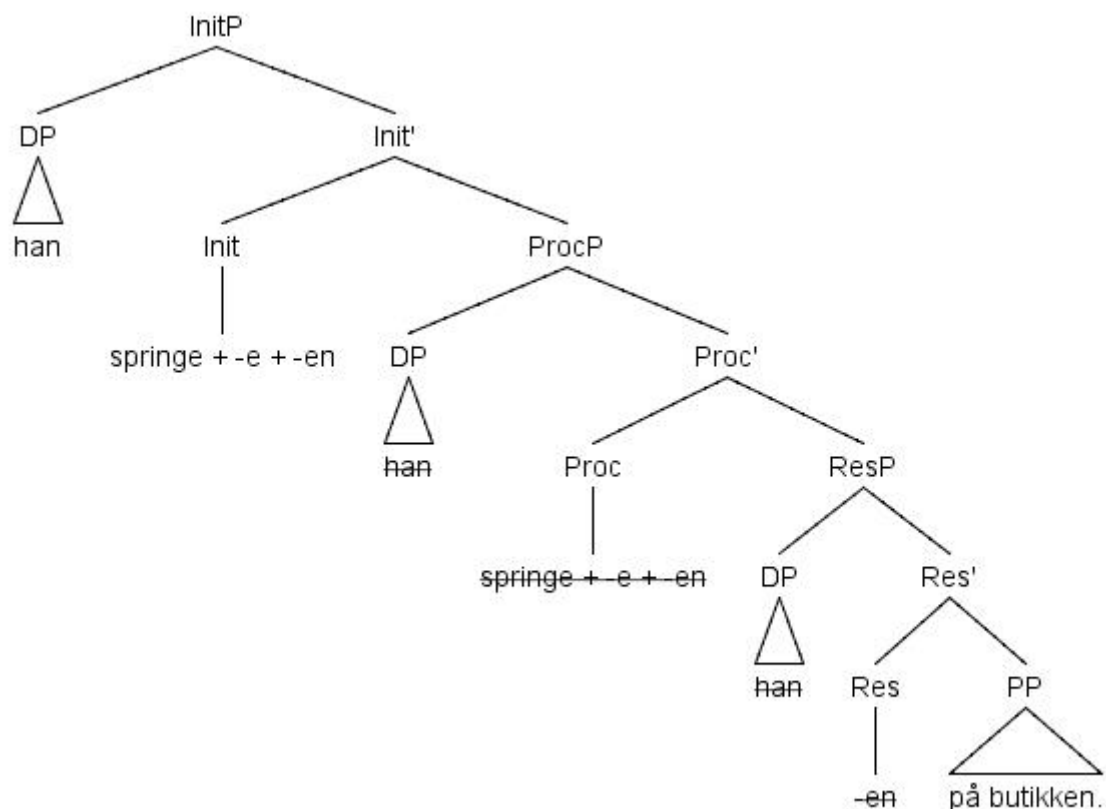

Han flytter videre til SpecInitP for å tilfredsstille initiatorrelasjonen, og vi får dermed resultatet i (34) på InitP-nivå.

- (34)
- (a) $\lambda x \lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{initiator}(x)(e) \ \& \ \text{undergoer}(\text{han})(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)](\text{han})$
 - (b) $\lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{initiator}(\text{han})(e) \ \& \ \text{undergoer}(\text{han})(e) \ \& \ \text{på butikken}(s) \ \& \ \text{resultee}(\text{han})(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Heile VP-en blir da sende ut som følger (forenkla etter Tungseth 2008:58):

Figur 5.10

Det som er interessant, er at denne konstruksjonen og tolkninga også er tilgjengelig med *ha* som hjelpeverb og *-e*-ending. Det som skiller *ha*-konstruksjonen fra *være*-konstruksjonen er imidlertid at *ha*-konstruksjonen også kan ha den lokative lesninga av setninga, altså at springinga foregikk på butikken, og ikke bare den direksjonelle. I dette tilfellet fungerer PP-en *på butikken* som et adjunkt til InitP og ikke som komplementet til ResP, og ResP finnes heller ikke i strukturen (Tungseth 2008:60), ettersom det ikke er snakk om noe resultat (se Tungseth 2005, 2008 for en mer dyptgående diskusjon). Dette forklarer også hvorfor denne lesninga ikke er tilgjengelig med *være*, ettersom det krever et resultat, jamfør diskusjonen over. Se dessuten 5.6 for ytterligere forklaring.

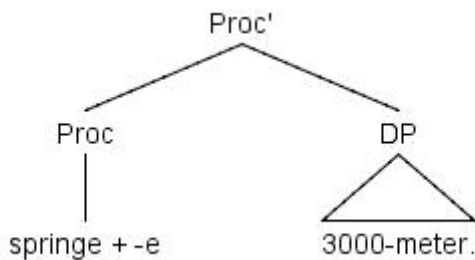
(19b) skiller seg fra (19a), i og med at den ikke har noen resultatfrase; det oppstår ikke noe resultat som følge av springinga, anna enn det faktum at *han* faktisk har utført aktiviteten å *springe 3000-meter*, og at dette derfor vil være sant for all ettertid. Vi har derfor ikke noe *-en*-suffiks i det heile tatt ettersom derivasjonen starter i ProcP med at *-e*-morfemet settes inn i Proc, der *undergoer*-morfemet står. Når disse har blitt forent gjennom hendelsesidentifikasjon, settes hovedverbet inn og (35)⁷⁴ blir resultatet av funksjonsapplikasjon:

- (35)
- (a) $\lambda Q\lambda e[\text{action}(e) \ \& \ Q(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)] \ (\lambda x[\text{springe}(x)])$
 - (b) $\lambda e[\text{action}(e) \ \& \ \lambda x[\text{springe}(x)](e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)]$
 - (c) $\lambda e[\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(e)]$

Deretter spleises Proc med komplementet sitt, i dette tilfellet det nominale leddet *3000-meter*, og oppnår sin path-rolle i setninga gjennom hendelsesidentifikasjon, og danner dermed Proc':

- (36)
- (a) $\lambda e[\text{path}(e)(3000\text{-meter})] \ \lambda e[\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e)]$
 - (b) $\lambda e[\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{path}(e)(3000\text{-meter})]$

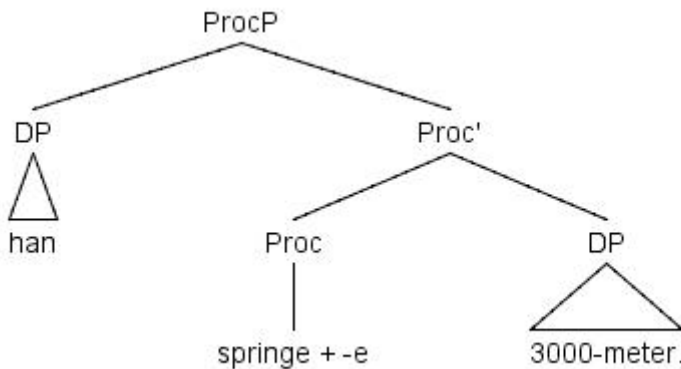
Figur 5.11

Påfølgende danner *han* *undergoer* for hendelsen, slik at vi får dette resultatet på ProcP-nivå:

- (37) $\lambda e[\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{path}(e)(3000\text{-meter})]$

Figur 5.12

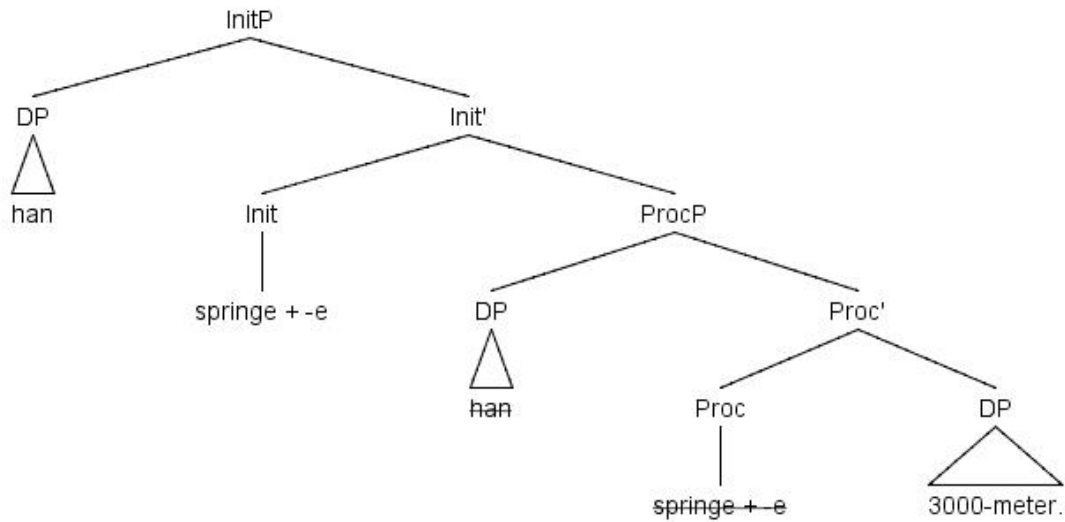

Dette forplanter seg videre oppover, og InitP dannes på samme måte som i (18a):

⁷⁴ Det gis ingen trestruktur fordi denne er identisk med Figur 5.6

(38) $\lambda e[\text{action}(e) \ \& \ \text{springe}(e) \ \& \ \text{initiator}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{han}) \ \& \ \text{path}(e)(3000\text{-meter})]$

Figur 5.13

Det som skiller (19c) fra (19a), er for det første at *bite* er et resultatverb og ikke et måteverb sånn som *springe*. Av dette følger det at *bite* må inn i konstruksjonen allerede i Res, jamfør 5.1.2 over. Dette skjer på samme måte som når *springe* settes inn i Proc:

(39)

- (a) $\lambda P\lambda e\exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ P(s) \ \& \ \text{resultee}(x)(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)](\lambda s'[\text{bitt}(s')])$
- (b) $\lambda e\exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \lambda s'[\text{bitt}(s')](s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$
- (c) $\lambda e\exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \text{bitt}(s) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

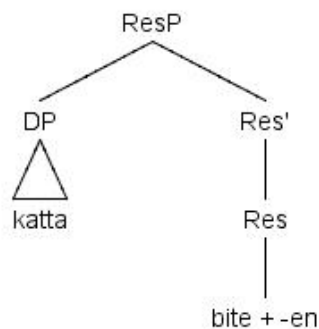
Figur 5.14

Deretter kommer resultee-argumentet inn via funksjonsapplikasjon, som vist i (40):

(40) $\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{event}(e) \ \& \ \text{bitt}(s) \ \& \ \text{resultee}(s)(\text{katta}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

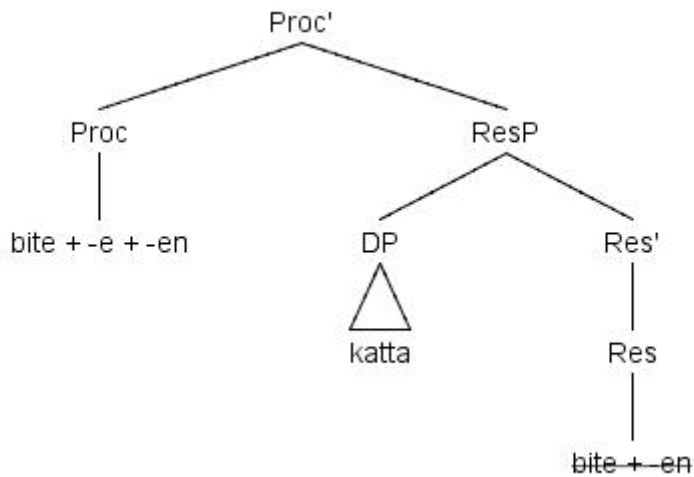
Figur 5.15

Hvorpå *bite* flytter videre opp i Proc sammen med *-en*-morfemet, med (39) som resultatet av funksjonsapplikasjonen og hendelsesidentifikasjonen på *-e*-morfemet og undergoerrelasjonen som står der:

(41) $\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{bite}(e) \ \& \ \text{undergoer}(x)(s) \ \& \ \text{bitt}(s) \ \& \ \text{resultee}(s)(\text{katta}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

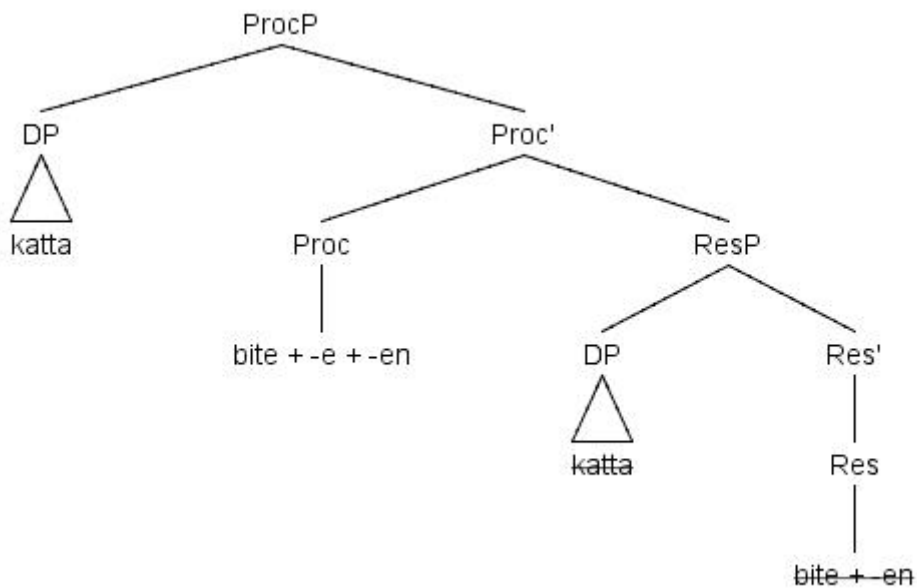
Figur 5.16

Så flytter NP-en *katta* opp i spesifikatorposisjonen til ProcP, som spleises med Proc' og dermed utgjør ProcP:

(42) $\lambda e\exists s[\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{bite}(e) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{katta}) \ \& \ \text{bitt}(s) \ \& \ \text{resultee}(s)(\text{katta}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Figur 5.17

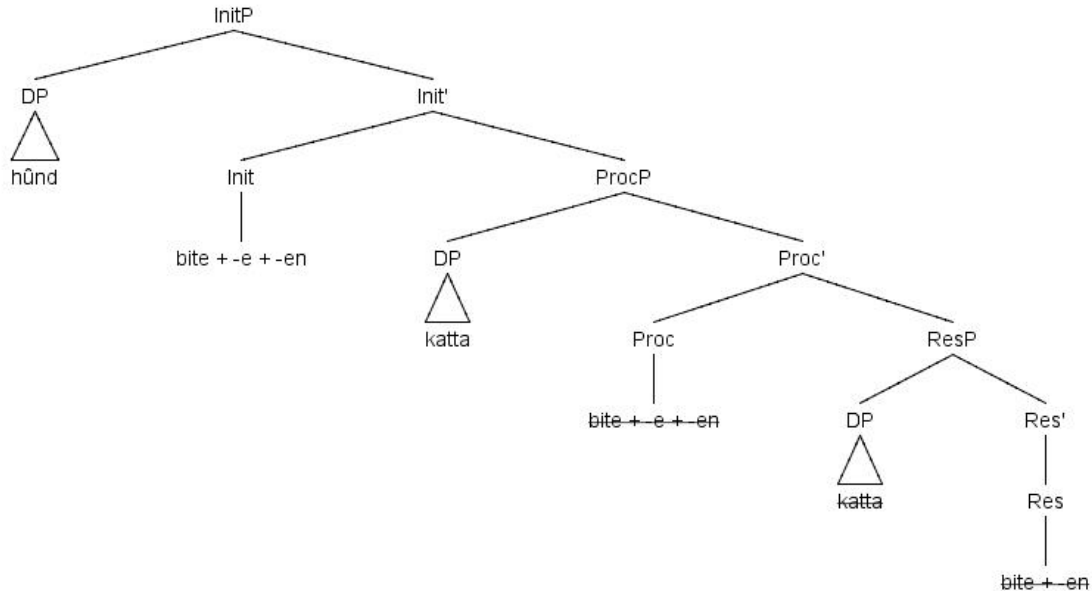
Ettersom dette er en passiv introduseres det ikke noe argument i InitP. Ramchand (2008:89) hevder at InitP likevel eksisterer i passivverb, men at et passivmorfem binder denne

posisjonen og forhindrer at et argument settes inn her. Et anna alternativ er at InitP ikke eksisterer i det heile tatt, eventuelt at den bare ikke har noen spesifikatorposisjon, slik man tillater dersom man antar Bare Phrase Structure⁷⁵ (BPS). Hvorvidt det eine eller det andre er tilfelle, kan ikke direkte tolkes ut ifra mine data, men en skulle tru at objektet var forhindra fra å flytte oppover i treet via denne frasen på grunn av relativisert minimalitet (Rizzi 1990) dersom Spec-InitP var fylt av et passivargument, noe som tydelig teller for BPS-alternativet. Et tredje alternativ er at passive igangsetterfraser ikke inneholder noe initiator-morfem, og at spesifikatorposisjonen derfor ikke har noen annen funksjon enn å bli brukt til å introdusere formelle subjekter i, eller romme det deriverte subjektet i en løftingskonstruksjon. Jeg velger likevel å ikke ta stilling til hvilket av alternativene som er det beste, i og med at det ikke direkte spiller noen rolle for analysen her.

Når det gjelder (19d), deriveres denne likt som (19c) fram til InitP⁷⁶, der *hûnd* introduseres som initiatoren for handlinga gjennom hendelsesidentifikasjon og agentmorfemet:

(43) $\lambda e \exists s [\text{state}(s) \ \& \ \text{action}(e) \ \& \ \text{bite}(e) \ \& \ \text{initiator}(e)(\text{hûnd}) \ \& \ \text{undergoer}(e)(\text{katta}) \ \& \ \text{bitt}(s) \ \& \ \text{resultee}(s)(\text{katta}) \ \& \ \text{CAUSE}(s)(e)]$

Figur 5.18

⁷⁵ Bare Phrase Structure ble introdusert i Chomsky (1995b), og representerer et brudd med X'-teorien. BPS er derivasjonelt definert, og ikke representasjonelt slik som X'-teorien, i og med at strukturen bygges bit for bit av de leksikalske elementa som spleises inn, og ikke antar at noe leksikalske element bidrar med en struktur som andre leksikalske element spleises inn i. Dette innebærer at frasestrukturen ikke er låst, slik at enhver frase må ha en kjerne, et komplement og en spesifikator.

⁷⁶ Se 5.6 for argumenter for hvorfor *-en*-morfemet er til stede også i konstruksjoner der det er *-e* som er fonetisk realisert.

5.6 Det grammatiske aspektet og hvordan det forårsaker vekslinga

Når jeg nå har beskrevet den leksikalske- og komposisjonelle delen av konstruksjonene, argumenterer jeg for at det som forårsaker vekslinga mellom *-e-* og *-en-*ending er grammatisk aspekt. Når jeg likevel har brukt størsteparten av kapitlet på Aktionsart er det fordi det er dette som danner grunnlaget det grammatiske aspektet opererer på, og således er en forutsetning for hvordan det fungerer, jamfør Smiths definisjon av grammatisk aspekt i 2.2; grammatisk aspekt er en synsvinkel som bestemmer hvilken del av situasjonen, Aktionsarten, som står i fokus (Smith 1991:5). Jeg vil, som nevnt i innledinga, ikke bruke videre plass på den formelle analysen av grammatisk aspekt, ettersom en da er nødt til å anta ad hoc logiske operatorer som jeg på grunn av plassmangel ikke har mulighet til å rettferdiggjøre i denne omgang.

Grammatisk aspekt blir generert over VP-nivået i en AspP, der det befinner seg en aspektuell operator som definerer det grammatiske aspektet til VP-en. Hvilken aspektuell operator vi har med å gjøre avgjør ikke bare hvilken del av verbhandlinga det blir fokusert på, men plukker også ut det korrekte hjelpeverbet.

Jeg vil hevde at *ha* koder perfektivt aspekt⁷⁷⁸, jamfør Comries definisjon:

"[Perfective aspect] presents the totality of the situation referred to [...] without reference to its internal temporal constituency: the whole of the situation is presented as a single unanalysable whole, with beginning, middle, and end rolled into one; no attempt is made to divide this situation up into the various individual phases that make up the action [referred to]"

(Comrie 1976:3)

Dette hjelpeverbet er altså bare avhengig av å ha en verbfrase i styringsdomenet sitt, og det later ikke til å spille noen rolle hvordan denne verbfrasen ser ut, altså hvilke av Ramchands fraser og mine morfemer som er til stede. *Has* aspektuelle fokus er altså heile den umiddelbart etterfølgende verbfrasen, komplementet dets, og det plukker ikke ut noen av de ulike delene. Det er altså ikke noe motstridende med at *ha* også opptrer der res-frasen som inneholder det jeg har kalt *-en-*morfemet er til stede, fordi *ha* plukker ut verbhandlinga som heilhet.

⁷⁷ Det er også det Comrie kaller "nær fortids perfektum" (*perfect of recent past*) (1976:60), men det er ikke relevant for distinksjonen mellom de ulike aspekta de relevante konstruksjonene kan opptre i; "nær fortid" er det som skiller norske perfektumkonstruksjoner fra de tilsvarende preteritumkonstruksjonene. Dette vil derfor ikke bli diskutert noe videre.

⁷⁸ Legg likevel merke til at *ha* ikke nødvendigvis koder perfektivt aspekt. "Jeg har bodd her i tjuer år" impliserer ikke at jeg ikke bor her lenger, kanskje snarere tvert imot. Det samme gjelder for "Jeg har jogga i tjuer minutter". Jeg tror imidlertid at dette kommer av at adverbialet *i tjuer år/i tjuer minutter* modifierer aspektet, ettersom *ha* synes å kode perfektivt aspekt dersom disse ikke er tilstede; "Jeg har bodd her" impliserer nok, i alle fall mest naturlig, at jeg ikke bor her lenger. Dette er imidlertid ikke relevant for den påfølgende diskusjonen, og vil derfor ikke bli via noe mer plass. Se for øvrig Eide (2005:367ff.) som hevder at *ha* egentlig koder relativt tempus mer enn aspekt.

Være, og *bli*⁷⁹, indikerer det Comrie (1976:56) kaller perfektum av resultat (*perfect of result*), altså en vedvarende tilstand som følge av en tidligere hendelse. Det er altså en tilstand som er sann på nåværende tidspunkt, og som er forårsaka av en avslutta hendelse. Jeg vil i det følgende kalle dette resultativt aspekt etter Smith (1991:176f.). *Være* plukker altså ut et resultat fra verbfrasen, og er dermed avhengig av at det jeg har kalt *-en*-morfemet, og derfor også ResP, er til stede i verbfrasen.⁸⁰

I et forsøk på å formalisere dette, kan vi, etter Klein (1995:686), formalisere dette med hendelsestid (HT) (*event time*), tilstandstid (TT) og påstandstid (PT) (*assertion time*). Hendelsestida er det tidsrommet der hendelsen foregår, tilstandstida de tidspunkta innafor tidsrommet der tilstanden holder, og påstandstida den deiktiske forankringa, altså det tidspunktet/tidsrommet i virkeligheta man påstår noe om. (44) er en antagelse som ikke er direkte relevant for det grammatiske aspektet, men som snarere er ei formalisering av Aktionsarten.

(44) For resultative konstruksjoner er det slik at:

(a) $\Box HT < TT \ \& \ \Box TT > HT$

Det er nødvendig at hendelsestida foregår tilstandstida og det er nødvendig at tilstandstida etterfølger hendelsestida.

(b) $\neg \diamond TT \subseteq HT$

Det er ikke mulig at TT er inkludert i HT.

(c) $\neg \diamond HT \subseteq TT$

Det er ikke mulig at HT er inkludert i TT.

Med dette som forutsetning er det mulig å beskrive forskjellen på perfektivt og resultativt aspekt på følgende måte:

(45) For perfektivt aspekt er det slik at

(a) $\Box (HT \ \& \ TT) \subseteq PT$

Det er nødvendig at HT og TT er inkludert i PT.

(b) $\neg \diamond ((HT \vee TT) < PT) \vee ((HT \vee TT) > PT)$

Det er ikke mulig at HT eller TT foregår PT eller at HT eller TT etterfølger PT.

(c) $\neg \diamond PT \subseteq (HT \vee TT)$

Det er ikke mulig at PT er inkludert i HT eller TT.

(46) For resultativt aspekt er det slikt at

(a) $\Box PT \subseteq TT$

Det er nødvendig at PT er inkludert i TT.

(b) $\neg \diamond HT \subseteq PT$

Det er ikke mulig at HT er inkludert i PT.

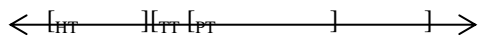
Påstandstida i perfektivt aspekt rommer altså nødvendigvis heile hendelsestida og heile tilstandstida, ingenting av det kan foregå eller etterfølge påstandstida og påstandstida kan ikke

⁷⁹ Jeg vil ikke diskutere den grammatiskaspektuelle forskjellen mellom *være* og *bli* her, ettersom det ikke later til å være relevant for vekslinga.

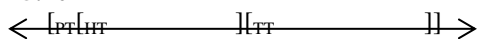
⁸⁰ Som nevnt i delkapittel 5.3, er *være* også avhengig av at det bare finnes ett argument. Dette ser jeg imidlertid på som uavhengig av det grammatiske aspektet, og det vil derfor ikke bli gjentatt her.

bare romme en del av hendelsestida eller tilstandstida. Påstandstida i resultativt aspekt er derimot sjøl en delmengde i tilstandstida, og hendelsestida kan ikke være en del av denne delmengden. Dette siste framgår vel strengt tatt av (44), men det er såpass viktig at jeg føler at det må være med likevel. Figur 5.19 og 5.20 illustrerer de ulike aspekta, henholdsvis resultativt og perfektivt, på ei tidslinje:

Figur 5.19

Figur 5.20

Ikke bare er dette i stand til å forklare vekslinga mellom *-e* og *-en*. Det har også interessante implikasjoner for andre teorier om aspekt. Demirdache og Uribe-Extebarria (2000:172f.) hevder at progressivt perfektum ikke er et mulig rekursivt aspekt, fordi man ikke kan ha ei påstandstid inni ei påstandstid. Jeg meiner imidlertid å ha vist, ved hjelp av ny-davidsoniansk hendelsessemantikk, at dette ikke er tilfelle ved progressivt perfektum, det jeg her har kalt resultativt aspekt. Ved resultativt aspekt er det nemlig ei tilstandstid som etterfølger hendelsestida, og det er dermed ikke snakk om ei referansetid inni ei referansetid, men ei referansetid inni ei tilstandstid. Dette synes i alle fall å kunne redgjøre for fenomenet i nordnorsk, og jeg meiner at ut fra innsiktene man får ved å regne med tilstandstider, bør dette kunne generaliseres til å gjelde universelt, men hvorvidt det faktisk er tilfelle at man kan gjøre ei slik generalisering, er sjølsagt nødt til å avgjøres av framtidig tverrspråklig forskning.

Når det er klart konkret hva de ulike aspekta uttrykker, er spørsmålet hvordan dette kan utledes fra syntaksen. Dersom vi da tar for oss et minimalt par (47), ser vi at verbfrasen deres, ut ifra syntaksen skissert over, må være identisk, foruten hjelpeverbet i AuxP.

- (47)
- (a) Han e sprungen på butikken.
 - (b) Han har sprunge på butikken.

Hvilke egenskaper må så disse ulike hjelpeverba ha for at de skal kunne kode aspekta skissert over? For *ha* kan vi si at hjelpeverbet må ta de to hendelsene uttrykt i hendelsesstrukturen og plassere dem inni seg sjøl, mens *være* på si side semantisk må plassere seg sjøl inni tilstanden. Men hvordan foregår dette syntaktisk?

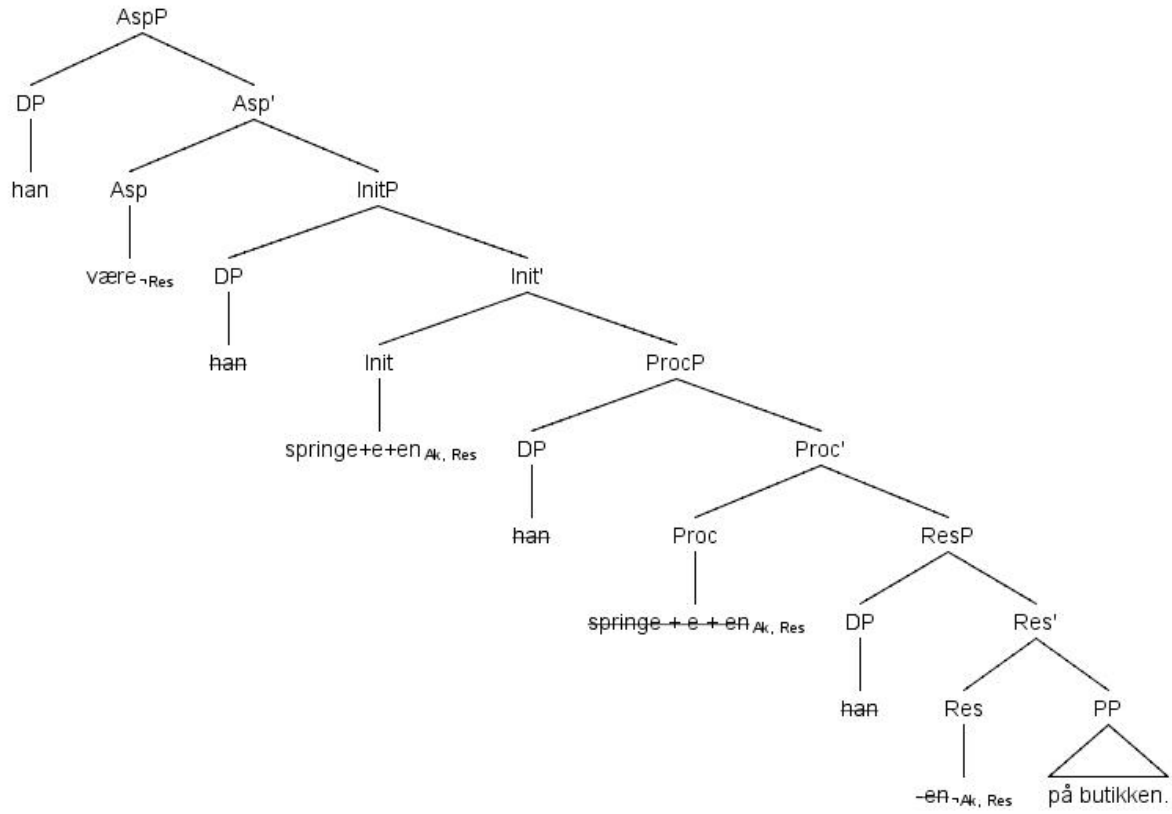
Jeg påpekte i 2.4.1 at syntaktiske trekk og semantiske typer må forstås som det samme, men at oppgavens omfang forhindrer meg fra å kartlegge de semantiske typene jeg

opererer med. Derfor vil jeg i det følgende snakke om syntaktiske trekk, men underforstått i dette, ligger det tilsvarende semantiske typer.

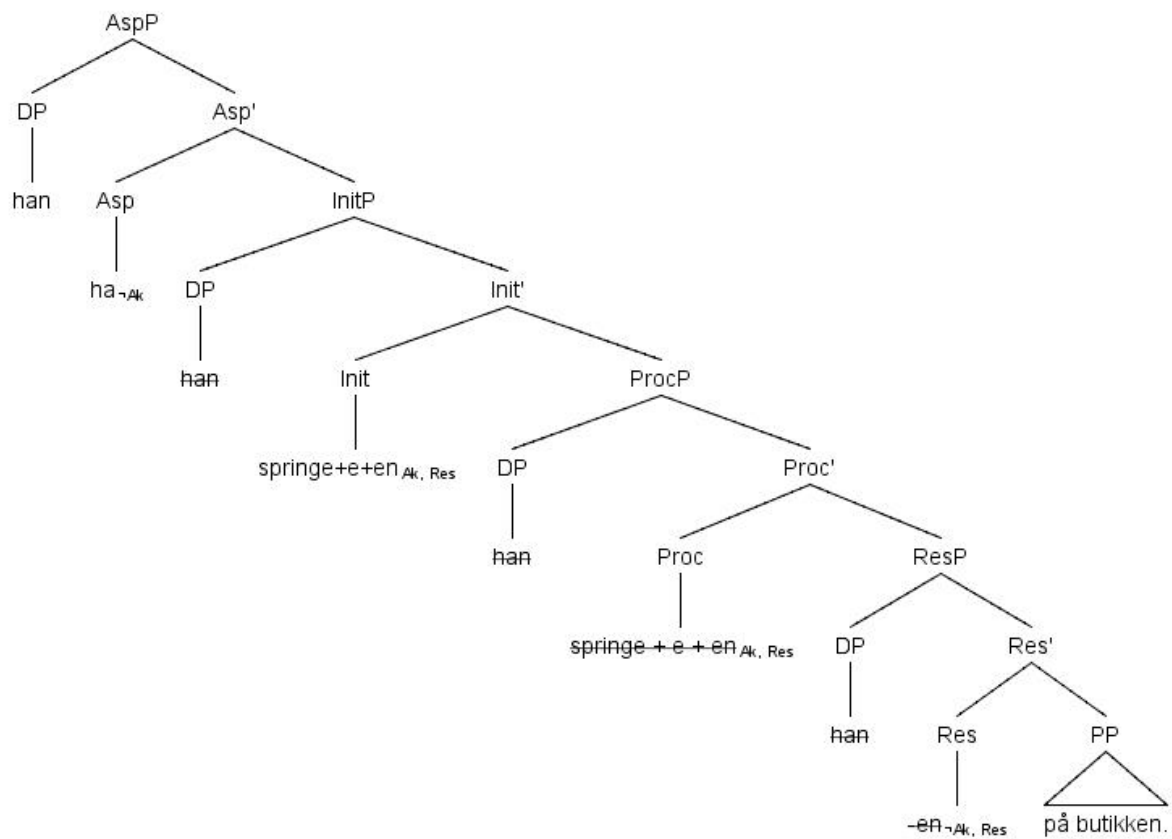
La oss anta at det jeg har kalt *-en*-morfemet har det syntaktiske trekket Res og det uevaluerte trekket \neg Ak; dette kan motiveres semantisk med at den har en bundet resultativ tilstand i seg, og at den har en variabel for en hendelse som må bindes. Det jeg har kalt *-e*-morfemet har kun et evaluert Ak-trekk, ettersom den er en hendelse i seg sjøl⁸¹. Det uevaluerte Ak-trekket elimineres når *-en*-morfemet flytter til Proc, og blir samstemt med *-e*-morfemet som står der. Dermed flyttes Res-trekket med videre oppover i strukturen. Dersom vi har med *ha* å gjøre spiller ikke dette noen rolle, ettersom *ha* bare krever et Ak-trekk som den kan underordne seg, den har altså et uevaluert trekk \neg Ak sjøl. Dersom det derimot er *være* som står i AspP, er det avhengig av et Res-trekk som det kan *bli* underordna, ettersom det sjøl har et \neg Res-trekk. Dersom det ikke er noe Res-trekk i verbet, får vi et uevaluert Res-trekk som gjør konstruksjonen utolkbar, og derivasjonen bryter dermed sammen. Som vi ser, er dette ikke et problem med *ha*, ettersom *ha* ikke er avhengig av noe anna enn et hvilket som helst verb, og sia Res-trekket på verbet er evaluert, er det heller ingen andre steder i derivasjonen at vi har uevaluerte trekk som får den til å bryte sammen. På denne måten plukker altså seleksjonskrava til de aspektuelle operatorene i hjeleverbsfrasen ut ulike trekk fra den etterfølgende verbfrasen, som i sin tur bestemmer aspektet. Dette illustreres i Figur 5.21 og 5.22:

⁸¹ Det at denne ikke er bundet, har med å gjøre at eksistenskvantoren først introduseres når den får en deiktisk referanse over VP-nivå. Se for eksempel Reinhart (1997) eller Kratzter (1998).

Figur 5.21

Figur 5.22

Som antyda i innledninga til dette kapitlet, antar jeg at den fonetiske realiseringa av morfema på de ulike verba er en følge av kontekstkrava til hjelpeverba (Åfarli & Eide 2003:141f.) i utvida forstand. Det vil si at dersom du har *være* krever dette at dette etterfølgende verbet har *-en*-ending, mens *ha* krever at det er *-e*-. Denne antagelsen synes å ha en del problemer når det gjelder *bli*, sia *bli* kan opptre med begge endingene. Dette er imidlertid ikke så problematisk som det kan se ut, ettersom dette også må bety at *bli* har ei tolkning som fokuserer på resultatet, og ei anna som fokuserer på prosessen, noe som vil innebære at *bli* kanskje har både ei *ha*- og ei *være*-tolkning. *Bli* krever altså enten et Res-trekk eller et Ak-trekk, men det virker som om *ha*-tolkninga er ei slags "reserveløysing" dersom det ikke finnes noe Res-trekk. Jeg har imidlertid ikke anledning til å gå i noe videre detalj om dette i denne oppgaven, og dette må derfor også bli gjenstand for eventuell framtidig forskning.

5.7 Summa summarum

I dette kapitlet har jeg vist hvordan leksikalisert meining gir sitt bidrag til en hendelsesstruktur som får konsekvenser både for syntaksen og semantikken til ei gitt setning. Videre har jeg vist hvordan denne hendelsesstrukturen utgjør ramma som det grammatiske aspektet opererer på, og at det er det grammatiske aspektet som til syvende og sist avgjør valget av hjelpeverb og derigjennom også verbending.

-En-endinga uttrykker et resultativt aspekt som fokuserer på en tilstand forårsaka av en hendelse, og det er derfor et krav for å ha dette aspektet at tilstanden det fokuserer på skal gjelde, altså være en sann påstand om verden, på taletidspunktet, eller eventuelt på referansetidspunktet dersom hjelpeverbet er plassert relativt til taletidspunktet i tid, enten gjennom tempusbøying eller en annen temporal konstruksjon. Et syntaktisk krav som følger av dette er at verbfrasen må inneholde en resultatfrase med et tilhørende Res-trekk som den aspektuelle operatoren, hjelpeverbet, kan plukke ut.

-E-endinga på si side, koder perfektivt aspekt og fokuserer derfor ikke på en spesifikk del av hendelsen, men ser på hendelsen som ei heilhet. En implikasjon av denne manglende utvelgelsen er at heile hendelsen må plasseres før taletidspunktet i tid, eller i alle fall foregå referansetidspunktet. Dette innebærer egentlig ingen restriksjon på syntaksen i det heile tatt, og en hvilken som helst verbfrase kan dermed plukkes ut dersom *ha* er den aspektuelle operatoren.

Det er imidlertid mange aspekter ved denne typen konstruksjoner som ikke har blitt via plass i denne oppgaven. For det første blir det, som diskutert i 1.1 og belagt i 4.1.1 og

4.1.2, ikke tatt stilling til hvordan partikkelkonstruksjoner skal plasseres inn i dette systemet. Semantisk sett er ikke dette så veldig problematisk, ettersom det råder en konsensus i litteraturen om at partikler er resultative (Kayne 1985, den Dikken 1995, Svenonius 1996, Aa under arbeid), noe som egentlig underbygger hypotesen min. Når det likevel ikke er tatt med, er det fordi det viser seg svært vanskelig å forklare partiklenes oppførsel syntaktisk og morfologisk sett, og det vil derfor være en heil masteroppgave i seg sjøl å forklare denne.

Få-konstruksjonene har heller ikke blitt redegjort for til tross for at disse var en vesentlig del av datamaterialet. Å forklare dem blei imidlertid for plasskrevende, men det later også til at disse på sitt vis er resultative, uavhengig av om de er passive/benefaktive eller kompletive, i mitt datamateriale. En annen del av datamaterialet som ikke blei diskutert, er presenspartisippa. Disse hadde en noe annen oppførsel i informantundersøkelsen, og det vil derfor være interessant å utforske også dem nærmere. Jeg har heller ikke tatt for meg de tilfellene der *-en* opptrer uten et uttrykt resultat, av typen *han e sprungen* og så videre, men jeg tror ikke at dette byr på spesielle problemer for teorien, i og med at morfemet i seg sjøl koder resultativitet. Hvilket resultat det er som kodes antar jeg er bestemt av pragmatiske faktorer, eller konvensjon, men dette må som sagt undersøkes nærmere i anna forskningsarbeid.

Det er dessuten flere implikasjoner av denne analysen av partisipper som kan være gjenstand for framtidig forskning. I første omgang kan det være interessant å se om det går an å generalisere denne analysen til andre norske dialekter som opererer med samsvarsbøying istedenfor den nordnorske vekslinga. Når det er sagt, går det formodentlig også an å se denne analysen som et bidrag til et større prosjekt om betydninga av Aktionsart og aspekt i norsk spesielt, men kanskje også i språk generelt. Jeg meiner å ha vist at denne forklaringsmodellen har et stort, kanskje noe undervurdert, potensiale, og at det derfor kan være nyttig å se på andre språklige fenomener innafør samme rammeverk.

6 Konklusjon

For å oppsummere oppgaven, velger jeg å gjenta problemstillingene formulert i 1.2s (13)-(17):

- (13) Hva er betydningsforskjellen som uttrykkes i valget mellom *-e* og *-en*, og hvordan kan man representere denne i modellteoretisk semantikk?
- (14) Hvordan kombineres betydninga av disse med betydninga av de andre ledda i setninga for å få betydninga til heilheta?
- (15) Hvilke restriksjoner legger dette på hendelsesstrukturen til verb som inngår i *-en*-konstruksjoner?
- (16) Hva har resultative intransitiver og passiver til felles som gjør at disse formene markeres likt i nordnorsk talemål?
- (17) Hva motiverer valget av *-en* over *-e*, gitt at *-e* også kan ha resultativ betydning?

For å besvare (13) har jeg valgt å anta at *-e* og *-en* er to morfemer som introduseres på hver sin plass i en tredelt verbfrase bestående av en InitP, en ProcP og en ResP, der *-e* blir introdusert i ProcP og *-en* i ResP. Det er imidlertid ikke snakk om at dette nødvendigvis er den fonetiske realiseringa av de to morfemene, men at disse to posisjonene i strukturen er forbundet med de grammatiske aspekta som de to ulike fonetiske realiseringene er en konsekvens av. Betydningsforskjellen mellom dem er i korte trekk at *-en* er en resultativ, og altså introduserer en tilstand bundet av en eksistenskvantor og en hendelsesvariabel i tillegg til et kausativt element som får tilstanden og hendelsen til å stå i en kausalrelasjon der hendelsen forårsaker tilstanden, og at *-e* bare introduserer en aktivitet eller en tilstand. Dette innebærer at *-e*-morfemet alltid er til stede når *-en*-morfemet er det, ettersom det er *-e*-morfemet som bidrar med en hendelse til hendelsesvariabelen i *-en*. Det omvendte er derimot ikke tilfelle; det er mulig å bare ha *-e* uten å ha *-en*, noe som egentlig er det typiske for konstruksjoner med *ha + -e*. Dette svarer i og for seg på spørsmål (14) også, i og med at disse kombineres med hverandre i *-en*-konstruksjoner, og i tillegg til orda som koder encyklopedisk informasjon og morfema som introduserer argumentrelasjoner via hendelsesidentifikasjon, utgjør en fullstendig derivasjon vist i 5.5, som til sammen danner betydninga til de ulike konstruksjonene vist i 5.4.

I og med at *-en*-konstruksjonene er resultative, innebærer dette at hendelsesstrukturen til verb som skal inngå i disse konstruksjonene må være resultativ, det vil si inneholde en eller anna aktivitet som forårsaker en tilstand. Som jeg argumenterte for i 5.1.1 og 5.2 innebærer dette at resultative intransitiver og passiver har det til felles at de koder en kausal relasjon mellom en hendelse og en tilstand. Forskjellen mellom dem er hovedsakelig at enkelte av de

intransitive resultativer, uakkusativer slik som *komme*, ikke impliserer noen intensjon verken fra argumentets side, slik som i uergativer, eller en ekstern agent, som i passiver.

Det som til syvende og sist motiverer denne vekslinga er det grammatiske aspektet som fungerer som en synsvinkel på hendelsesstrukturen, jamfør 2.2. Dersom den som ytrer ei setning ønsker å spesifisere at tilstanden som er forårsaka av den gitte hendelsen holder på påstandstidspunktet, velger vedkommende *være*, som koder resultativt aspekt, noe som vil si at påstandstida er en del av tilstandstida. Dersom den som ytrer ei setning ønsker å se på situasjonen som ei heilhet, og som avslutta, velger han *ha*, som koder perfektivt aspekt, det vil si at både hendelsestida og tilstandstida er en del av påstandstida.

Litteraturliste

- Adger, David (2003): *Core Syntax: A Minimalist Approach*, Oxford: Oxford University Press
- Agrell, Sigurd (1908): "Aspektänderung und Aktionsartbildung beim polnischen Zeitworte: ein Beitrag zum Studium der indogermanischen Præverbia und ihrer Bedeutungsfunktionen", *Lunds universitets årsskrift, N.F. Avd. 1, Bd. 4, nr. 2*
- Allwood, Jens; Lars-Gunnar Andersson & Östen Dahl (1977): *Logic in Linguistics*, Cambridge, Cambridge University Press
- Andrews, Peter B. (2001): "Classical Type Theory" i A. Robinson & A. Voronkov: *Handbook of Automated Reasoning*, Amsterdam, Elsevier Science Publishers B.V., ss. 967 – 1007
- Aristoteles (2006): *Metaphysics: Book Θ*, oversatt av Stephen Makin, Oxford: Oxford University Press
- Bach, Emmon (1981): "On Time, Tense, and Aspect: An essay in English Metaphysics" i P. Cole (red.): *Radical Pragmatics*, New York: Academic Press, ss. 62 - 81
- Bach, Emmon (1986): "The Algebra of Events" i *Linguistics and Philosophy*, 9, ss. 5 - 16
- Baker, Mark, Kyle Johnson & Ian Roberts (1989): "Passive Arguments Raised", *Linguistic Inquiry*, 20, ss. 219 - 251
- Beavers, John & Andrew Koontz-Garboden (2011): "Manner and Result in the Roots of Verbal Meaning" i *Linguistic Inquiry*, 43, ss. 331 - 369
- Boeckx, Cedric (2006): *Linguistic Minimalism*, Oxford: Oxford University Press
- Bogen, James & James Woodward (1988): "Saving the phenomena" i *The Philosophical Review*, 3, ss. 303 - 352
- Carlson, Greg N. (1984): "Thematic roles and their role in semantic interpretation" i *Linguistics*, 22, ss 259 - 280
- Carnap, Rudolph (1956 [1947]): *Meaning and Necessity*, 2. utgave, Chicago: The University of Chicago Press
- Carpenter, Bob (1997): *Type-Logical Semantics*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Chierchia, Gennaro (2004): "A Semantics for Unaccusatives and its Syntactic Consequences" i A. Alexiadou, E. Anagnostopoulou & M. Everaert (red.): *The unaccusativity puzzle: explorations of the syntax-lexicon interface*, Oxford: Oxford Univeristy Press, ss. 22 - 59
- Chomsky, Noam (1957): *Syntactic Structures*, Haag: Mouton
- Chomsky, Noam (1965): *Aspects of the Theory of Syntax*, Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press

- Chomsky, Noam (1980): *Rules and Representations*, New York: Columbia University Press
- Chomsky, Noam (1981): *Lectures on Government and Binding*, Dordrecht: Foris
- Chomsky, Noam (1986): *Knowledge of language: Its nature, origin and use*. New York: Praeger.
- Chomsky, Noam (1993): "A minimalist program for linguistic theory" i Hale, Kenneth & Keyser, Samuel Jay(red.): *The View from Building 20: Essays in Linguistics in Honor of Sylvain Bromberger*, Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press, s 1 - 52
- Chomsky, Noam (1995a): *The Minimalist Program*, Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press
- Chomsky, Noam (1995b): "Bare Phrase Structure" i H. Campos & P. Kempchinsky (red.): *Evolution and Revolution in Linguistic Theory*, Washington, D.C.: Georgetown University Press, ss. 51 - 109
- Chomsky, Noam (2000): "Minimalist Inquiries: The Framework" i R. Martin, D. Michaels & J. Uriagereka (red.): *Step by Step: Essays on Minimalist Syntax in Honor of Howard Lasnik*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press
- Chomsky, Noam (2001): "Derivation by Phase" I M. J. Kenstowicz (red.): *Ken Hale: A Life in Language*, Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press, s. 1 - 52
- Chomsky, Noam (2005): "Three Factors in Language Design" i *Linguistic Inquiry*, 36, 1–22
- Chomsky, Noam (2013): "Problems of Projection", i *Lingua*, 130, ss. 33 - 49
- Comrie, Bernard (1976): *Aspect*, Cambridge: Cambridge University Press
- Cornips, Leonie & Cecilia Poletto (2005): "On standardizing syntactic elicitation techniques (part 1)" i *Lingua*, 115, 939 - 957
- Cowart, Wayne (1997): *Experimental Syntax: Applying Objective Methods to Sentence Judgements*, Thousand Oaks: SAGE Publications
- Croft, William (2012): *Verbs: Aspect and Causal Structure*, Oxford: Oxford University Press
- Culicover, Peter W. & Ray Jackendoff (2010): "Quantative methods alone are not enough: Response to Gibson & Fedorenko" i *Trends in Cognitive Sciences*, 14, ss. 234 – 235
- Dąbrowska, Ewa (2010): "Naïve v. expert intuitions: An empirical study of acceptability judgments", i *The Linguistic Review*, 27, ss. 1 – 23
- Davidson, Donald (2001a [1966]): "Theories of Meaning and Learnable Languages" i D. Davidson (red.): *Inquiries into Truth and Interpretation*, 2. utgave, Oxford: Clarendon Press, ss. 3 – 15
- Davidson, Donald (2001b [1967]): "The Logical Form of Action Sentences" i D. Davidson (red.): *Essays on Actions and Events*, 2. utgave, Oxford: Clarendon Press, ss. 105 - 122

- Demirdache, Hamida & Myriam Uribe-Extebarria (2000): "The Primitives of Temporal Relations" i R. Martin, D. Michaels & J. Uriagereka (red.): *Step by Step: Essays on Minimalist Syntax in Honor of Howard Lasnik*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, ss. 157 - 186
- den Dikken, Marcel (1995): *Particles: On the Syntax of Verb-Particle, Triadic, Causative Constructions*, Oxford: Oxford University Press
- Dowty, David R. (1979): *Word Meaning and Montague Grammar*, Dordrecht/Boston/Lodon: D. Reidel Publishing Company
- Dowty, David R. (1989): "On the semantic content of the notion 'thematic role'" i B. Partee, G. Chierchia & R. Turner (red.): *Properties, Types and Meaning*, Dordrecht: Reidel, ss. 69 - 129
- Dowty, David R.; Robert E. Wall & Stanley Peters (1981): *Introduction to Montague Semantics*, Dordrecht/Boston/London, D. Reidel Publishing Company
- Dummet, Michael (1967): "Frege, Gottlob" i P. Edwards (red.): *The Encyclopedia of Philosophy*, vol. 3., New York, The Macmillian Company & The Free Press, ss. 225 – 237
- Dummet, Michael (1981 [1973]): *Frege: Philosophy of Language*, 2. utgave, London, Duckworth
- Eide, Kristin Melum (2005): *Norwegian Modals*, Berlin: Mouton de Gruyter
- Elordieta, Gorka (2007): "Segmental Phonology and Syntactic Structure" i G. Ramchand & C. Reiss (red.): *The Oxford Handbook of Linguistic Interfaces*, Oxford: Oxford University Press, ss. 125 – 177
- Embick, David (2003): "Locality, Listedness, and Morphological Information" i *Studia Linguistica*, 57, ss. 143 - 169
- Embick, David (2004): "On the Structure of Resultative Participles in English" i *Linguistic Inquiry*, 35, ss. 355 - 392
- Engdahl, Elisabet (1983): "Parasitic Gaps" i *Linguistics and Philosophy*, 6, ss. 5 - 34
- Epstein, David S. & T. Daniel Seely (2006): *Derivations in Minimalism*, Cambridge: Cambridge University Press
- Falk, Yehuda N. (1984): "The English Auxiliary System: A Lexical-Functional Analysis" i *Language*, 60, ss. 483 - 509
- Featherston, Sam (2009a): "Thermometer judgements as linguistic evidence" i C. M. Riehl &

- A. Rothe (red.): *Was ist linguistische Evidenz?*, Aachen: Shaker Verlag, ss. 69 - 90, publisert online 8. oktober 2007, lasta ned 24.10.2012 fra <http://www.sfb441.uni-tuebingen.de/~sam/papers/Koeln06paper.pdf>
- Featherston, Sam (2009b): "Relax, lean back, and be a linguist" i *Zeitschrift für Sprachwissenschaft*, 28, ss. 127-132, publisert online 16. februar 2009, lasta ned 24.10.2012 fra <http://www.sfb441.uni-tuebingen.de/~sam/papers/ZSForum.pdf>
- Feyerabend, Paul (1987): *Farewell to Reason*, London/New York, Verso
- Feyerabend, Paul (1993 [1975]): *Against Method*, 3. utgave, London/New York, Verso
- Filip, Hana (1999): *Aspect, Eventuality Types and Nominal Reference*, New York & London: Garland Publishing, Inc.
- Filip, Hana (2004): "The Telicity Parameter Revisited" i R. B. Young (red.): *Semantics and Linguistic Theory (SALT) XIV*, Ithaca: CLC Publications, Department of Linguistics, Cornell University, ss. 92 - 109
- Filip, Hana (2008): "Events and maximalization: The case of telicity and perfectivity" i S. Rothstein (red.): *Theoretical and Crosslinguistic Approaches to the Semantics of Aspect*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, ss. 217 - 256
- Filip, Hana (2011): "Aspectual Class and Aktionsart" i K. von Stechow, C. Maienborn & P. Portner (red.): *Semantics: An international handbook of natural language meaning*, Berlin: De Gruyter Mouton, ss. 1186 - 1217
- Filip, Hana (2012): "Lexical Aspect" i R. I. Binnick (red.): *The Oxford Handbook of Tense and Aspect*, Oxford: Oxford University Press, ss. 721 - 751
- Fodor, Jerry A. (1970): "Three Reasons for Not Deriving 'Kill' from 'Cause to Die'" i *Linguistic Inquiry*, 1, ss. 429 - 438
- Frege, Gottlob (2003 [1892]): "On sense and reference", oversatt av Max Black, i J. Guitérrez-Rexach (red.): *Semantics: Critical concepts in linguistics, vol 1.*, London/New York, Routledge, ss. 7 - 25
- Faarlund, Jan Terje (1978): *Verb og predikat: Ein studie i norsk verbalsemantikk*, Oslo: Universitetsforlaget
- Faarlund, Jan Terje; Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo (1997): *Norsk Referansegrammatikk*, Oslo: Universitetsforlaget
- Gamut, L. T. F. (1991): *Logic, Language, and Meaning Volume 2: Intensional Logic and Logical Grammar*, Chicago/London: The University of Chicago Press
- Garey, Howard B. (1957): "Verbal Aspect in French" i *Language*, 33, ss. 91 - 110
- Gibson, Edward & Evelina Fedorenko (2013): "The need for quantitative methods in syntax

- and semantics research" i *Language and Cognitive Processes*, 88, ss. 88 - 124
- Grewendorf, Günther (2007): "Empirical evidence and theoretical reasoning in generative grammar" i *Theoretical Linguistics*, 33-3, ss. 369 – 380
- Heim, Irene og Angelika Kratzer (1998): *Semantics in Generative Grammar*, Malden, Massachusetts: Blackwell Publishers
- Holmberg, Anders (2002): "Expletives and Agreement in Scandinavian Passives" i *Journal of Comparative Germanic Linguistics*, 4, ss. 85 - 128
- Hornstein, Norbert (2005): "Empiricism and rationalism as research strategies" i J. McGilvray (red.): *The Cambridge Companion to Chomsky*, Cambridge: Cambridge University Press, ss. 145 - 163
- Hume, David (2000 [1748]): *An Enquiry Concerning Human Understanding*. Kitchener, Ont., Batoche
- Jackendoff, Ray (1990): *Semantic Structures*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Jackendoff, Ray (2002): *Foundations of Language*, Oxford: Oxford University Press
- Jackendoff, Ray (2007): *Language, Consciousness, Culture: Essays on Mental Structure*, Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press
- Janssen, Theo M. V. (2012): "Compositionality: its historic context" i M. Werning, W. Hinzen & E. Machery (red.): *The Oxford Handbook of Compositionality*, Oxford: Oxford University Press, ss. 19 – 46
- Johannessen, Janne Bondi, Joel Priestley, Kristin Hagen, Tor Anders Åfarli & Øystein Alexander Vangsnes (2009): "The Nordic Dialect Corpus - an Advanced Research Tool" i K. Jokinen & E. Bick (red.): *Proceedings of the 17th Nordic Conference of Computational Linguistics NODALIDA 2009, NEALT Proceedings Series*, 4, ss. 73 - 80
- Kant, Immanuel (1800 [1781]): *Kritik der reinen Vernunft*, 2. utgave, Berlin, Deutsche Bibliothek
- Katz, Jerold (1972): *Semantic Theory*, New York: Harper and Row
- Kayne, Richard (1985): "Principles of Particle Constructions" i J. Gueron, H. G. Obenhauer & J. Y. Pollock: *Grammatical Representation*, Dordrecht: Foris, ss. 101 - 140
- Kenny, Anthony (1963): *Action, Emotion, and Will*, Oxford: Humanities Press
- Klein, Ewan & Ivan A. Sag (1985): "Type-Driven Translation" i *Linguistics and Philosophy*, 8, ss. 163 – 201
- Klein, Wolfgang (1994): *Time in language*, London: Routledge
- Klein, Wolfgang (1995): "A Time-Relational Approach to Russian Aspect" i *Language*, 71,

ss. 669 - 695

- Kracht, Marcus (2012): "Compositionality in Montague Grammar" i M. Werning, W. Hinzen & E. Machery (red.): *The Oxford Handbook of Compositionality*, Oxford: Oxford University Press, ss. 47 – 63
- Kratzer, Angelika (1996): "Severing the External Argument from its Verb" i J. Rooryck & L. Zaring (red.): *Phrase Structure and the Lexicon*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, ss. 109 - 137
- Kratzer, Angelika (1998): "Scope or pseudoscope? Are there Wide-scope Indefinites?" i S. Rothstein (red.): *Events and Grammar*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, ss. 163 - 196
- Kratzer, Angelika (2004): "Telicity and the Meaning of Objective Case" i J. Guéron & J. Lecarme (red.): *The Syntax of Time*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, ss. 389 - 423
- Kratzer, Angelika (2005): "Building Resultatives" i C. Maienborn & A. Wöllstein (red.): *Event Arguments: Foundations and Applications*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, ss. 177 - 212
- Kripke, Saul (1959): "A Completeness Theorem for Modal Logic" i *The Journal of Symbolic Logic*, 24, ss. 1-14
- Kripke, Saul (1981 [1972]): *Naming and Necessity*, 2. utgave, Oxford, Blackwell Publishing
- Kuhn, Thomas S. (1962): *The Structure of Scientific Revolutions*, Chicago & London, The University of Chicago Press
- Labov, William (1972): "Some Principles of Linguistic Methodology" i *Language in Society*, 1, ss. 97 – 120
- Labov, William (1975): "Empirical foundations of linguistic theory" i R. Austerlitz (red.): *The Scope of American Linguistics*, Lisse: Peter de Ridder, ss. 77-133
- Labov, William (1996): "When intuitions fail" i L. McNair, K. Singer, L. Dolbrin & M. Aucon (red.): *Papers from the parasession on theory and data in linguistics. Chicago Linguistics Society*, 32, ss. 77 - 106
- Lakatos, Imre (1968): "Criticisim and the Methodology of Scientific Research Programmes" i *Proceedings of the Aristotelian Society, New Series, Vol. 69*, ss. 149-186
- Lakatos, Imre (1970): "Falsification and the Methodology of Scientific Research Programmes" i I. Lakatos & A. Musgrave (red.): *Criticism and the Growth of Knowledge*, Cambridge: Cambridge University Press, ss. 91 - 196
- Larson, Richard K. & Gabriel Segal (1995): *Knowledge of Meaning*, Cambridge,

- Massachusetts: The MIT Press
- Larsson, Ida (2009): *Participles in Time: The Development of the Perfect Tense in Swedish*, Doktorgradsavhandling, Göteborgs Universitet
- Leech, Geoffrey (2006): *A Glossary of English Grammar*, Edinburgh: Edinburgh University Press
- Lenneberg, Eric H. (1967): *Biological foundations of language*, New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Lepore, Ernest og Kirk Ludwig (2005): *Donald Davidson: Meaning, Truth, Language, and Reality*, Oxford, Clarendon Press
- Levelt, Willem J. M. (1972): "Some psychological aspects of linguistic data" i *Linguistische Berichte*, 17, ss. 18 - 30
- Levin, Beth & Malka Rappaport Hovav (1991): "Wiping the slate clean: A lexical semantic exploration" i *Cognition*, 41, ss. 123 - 151
- Levin, Beth og Malka Rappaport-Hovav (1995): *Unaccusativity: At the Syntax-Lexical Semantics Interface*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Levin, Beth & Malka Rappaport Hovav (2006): "Constraints on the Complexity of Verb Meaning and VP Structure" i H.-M. Gaertner, R. Eckardt, R. Musan & B. Stiebels, (red.): *Between 40 and 60 Puzzles for Krifka*, <http://www.zas.gwz-berlin.de/fileadmin/material/40-60-puzzles-for-krifka/>, lastet ned 21.05.13
- Levin, Beth & Malka Rappaport Hovav (2013): "Lexicalized Meaning and Manner/Result Complementarity" i B. Arsenijević, B. Gehrke & R. Marín (red.): *Studies in the Composition and Decomposition of Event Predicates*, Dordrecht: Springer, ss. 49 – 70
- Lewis, David (1968): "Counterpart theory and quantified modal logic" i *Journal of Philosophy*, 65, ss. 113 – 126
- Lewis, David (2003 [1970]): "General Semantics", i J. Guitérrez-Rexach: *Semantics: Critical concepts in linguistics, vol 1.*, London/New York, Routledge, ss. 110 – 153
- Lightfoot, David (2005): "Plato's Problem, UG, and the language organ" i J. McGilvray (red.): *The Cambridge Companion to Chomsky*, Cambridge: Cambridge University Press, ss. 42 – 59
- Link, Godehard (1983): "The Logical Analysis of Plurals and Mass Terms: A Lattice-theoretical Approach" i R. Bäuerle, Ch. Schwarze & A. von Stechow (red.): *Meaning, Use, and Interpretation of Language*, Berlin: Walter de Gruyter, ss. 302 - 323
- Lohndal, Terje (2012): *Without Specifiers: Phrase Structure and Events*, PhD-avhandling, University of Maryland

- Lyotard, Jean-François (2011): "Thickness on the Margin of Discourse", oversatt av Antony Hudek, i *Parrhesia*, 12, ss. 28 – 36
- Marantz, Alec (1984): *On the Nature of Grammatical Relations*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Martin, Roger & Juan Uriagereka (2000): "Some Possible Foundations of the Minimalist Program" i R. Martin, D. Michaels & J. Uriagereka: *Step by step: Essays on Minimalist Syntax in Honor of Howard Lasnik*, Cambridge, Massachusetts: The M.I.T. Press, ss 1-30
- Maynes, Jeffrey (2012): "Linguistic intuition and calibration" i *Linguistics and Philosophy*, 35, ss. 443 - 460
- McCawley, James D. (1968): "Lexical Insertion in a Transformational Grammar Without Deep Structure" i B. Darden, C.-J. N. Bailey & A. Davison (red.): *Papers from the Fourth Meeting of the Chicago Linguistic Society*, Chicago: University of Chicago, Department of Linguistics
- von Miklosich, Franz (1868 - 1874): *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen*, Wien: Braumüller
- Montague, Richard (1974a [1970]): "English as a Formal Language" i R. H. Thomason (red.): *Formal Philosophy: Selected Papers of Richard Montague*, New Haven/London: Yale University Press, ss. 188 - 221
- Montague, Richard (1974b [1970]): "Universal Grammar" i R. H. Thomason (red.): *Formal Philosophy: Selected Papers of Richard Montague*, New Haven/London: Yale University Press, ss. 222 - 246
- Montague, Richard (1974c [1970]): "The Proper Treatment of Quantification in Ordinary ' English" i R. H. Thomason (red.): *Formal Philosophy: Selected Papers of Richard Montague*, New Haven/London: Yale University Press, ss. 247 – 270
- Mourelatos, Alexander P. D. (1978): "Events, Processes, and States" i *Linguistics and Philosophy*, 2, ss. 415 – 434
- Newmeyer, Frederick J. (1983): *Grammatical Theory: Its Limits and Its Possibilities*, Chicago/London: The University of Chicago Press
- Ogden, Charles K. og Ivor A. Richards (1923): *The Meaning of Meaning*, Oxford: Harcourt, Brace
- Parsons, Terence (1990): *Events in the Semantics of English*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Parsons, Terence (1995): "Thematic Relations and Arguments" i *Linguistic Inquiry*, 26, 635 –

- Partee, Barbara H. (1976): "Some Transformational Extensions of Montague Grammar" i B. H. Partee (red.): *Montague Grammar*, New York/San Francisco/ London: Academic Press, ss. 51 – 76
- Partee, Barbara H. (1996): "The Development of Formal Semantics in Linguistic Theory" i S. Lappin (red.): *The Handbook of Contemporary Semantic Theory*, Oxford: Blackwell Publishers, ss. 11 – 38
- Philips, Colin (2010): "Should we impeach armchair linguists?" i S. Iwasaki, H. Hoji, P. Clancy & S.-O. Sohn (red.): *Japanese-Korean Linguistics, 17*, Stanford: CSLI Publications ss. 49-64, publisert online i 2008, lasta ned 24.10.12 fra http://ling.umd.edu/~colin/research/papers/phillips2008_jk17.pdf
- Pietroski, Paul M. (2005): *Events and Semantic Architecture*, Oxford: Oxford University Press
- Platzack, Christer (1979): *The semantic interpretation of aspect and aktionsarten: a study of internal time reference in Swedish*, Dordrecht: Foris
- Platzack, Christer (2010): *Den fantastiska grammatiken*, Stockholm: Norstedts
- Poeppel, David & David Embick (2005): "Defining the relation between linguistics and neuroscience". i A. Cutler (red.): *Twenty-first century psycholinguistics: Four cornerstones*, Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, ss. 103 – 119
- Popper, Karl R. (1968 [1962]): *Conjectures and Refutations: The Growth of Scientific Knowledge*, New York & Everston: Harper & Row
- Pustejovsky, James (1995): *The Generative Lexicon*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Putnam, Hilary (1975): "The Meaning of Meaning" i H. Putnam (red.): *Mind, Language and Reality: Philosophical Papers, Volume 2*, Cambridge: Cambridge University Press, ss. 215 – 271
- Ramchand, Gillian C. (2008): *Verb Meaning and the Lexicon: A First-Phase Syntax*, Cambridge: Cambridge University Press
- Ramsey, Frank P. (1927): "Facts and Propositions" i *Aristotelian Society Supplementary Volume, 7*, ss. 153 - 170
- Rappaport Hovav, Malka & Beth Levin (2010): "Reflections on Manner/Result Complementarity" i M. Rappaport Hovav, E. Doron & I. Sichel (red.): *Lexical Semantics, Syntax, and Event Structure*, Oxford: Oxford University Press, ss. 21 – 38
- Rappaport Hovav, Malka (2008): "Lexicalized meaning and the internal temporal structure of

- events" i S. Rothstein (red.): *Theoretical and Crosslinguistic Approaches to the Semantics of Aspect*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, ss. 13 - 42
- Reichenbach, Hans (1947): *Elements of Symbolic Logic*, New York: Free Press
- Reinhart, Tanya (1997): "Quantifier Scope: How Labor is Divided Between QR and Choice Functions" i *Linguistics and Philosophy*, 20, ss. 335 - 397
- Riemer, Nicholas (2009): "Grammaticality as evidence and as prediction in a Galilean linguistics" i *Language Sciences*, 31, ss. 612 - 633
- Rizzi, Luigi (1990): *Relativized Minimality*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Ryle, Gilbert (1949): *The Concept of Mind*, London: Barnes & Noble
- Saeed, John I. (2009 [1997]): *Semantics*, 3. utgave, Oxford: Wiley-Blackwell
- Sampson, Geoffrey R. (2007): "Grammar without grammaticality" i *Corpus linguistics and Linguistic Theory*, 3, ss. 1 - 32
- Samuels, Bridget D. (2011): *Phonological Architecture: A Bilingual Perspective*, Oxford: Oxford University Press
- Sandøy, Helge (1988): "Samsvarbøying av adjektiv og perfektum partisipp i norske dialektar" i A. Bjørkum & A. Borg (red.): *Nordiske studiar: Innlegg på den tredje nordiske dialektkonferansen 1986*, Oslo: Universitetsforlaget, ss. 85 - 117
- de Saussure, Ferdinand (1983): *Course in general linguistics*, oversatt av Roy Harris, London: Duckworth
- Schein, Barry (1993): *Plurals and Events*, Cambridge, Massachusetts: The MIT Press
- Schütze, Carson T. (1996): *The Empirical Base of Linguistics*, Chicago & London, The University of Chicago Press
- Schütze, Carson T. (2011): "Linguistic evidence and grammatical theory" i *WIREs Cognitive Science*, 2, ss. 206 - 221
- Smith, Carlota S. (1991): *The Parameter of Aspect*, Dordrecht: Kluwer Academic Publishers
- Sollid, Hilde (2005): *Språkdannelse og –stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk*, Oslo: Novus Forlag
- Sorace, Antonella (2000): "Gradients in Auxiliary Selection with Intransitive Verbs" i *Language*, 76, ss. 859-890
- Sprouse, Jon & Diego Almeida (2012): "Assessing the reliability of textbook data in syntax: Adger's Core Syntax" i *Journal of Linguistics*, 48, ss. 609 - 652
- Sprouse, Jon, Carson T. Schütze & Diego Almeida (under publikasjon): "A comparison of

- informal and formal acceptability judgments using a random sample from *Linguistic Inquiry* 2001-2010", publisert online 16.01.2013, lasta ned 15.02.2013 fra <http://www.socsci.uci.edu/~jsprouse/papers/SSA.comparison.pdf>
- Stalnaker, Robert (2011): "Possible Worlds Semantics: Philosophical Foundations" i A. Berger: *Saul Kripke*, Cambridge: Cambridge University Press, ss. 100 – 115
- Svenonius, Peter (1996): "The Verb-Particle Alternation in the Scandinavian Languages" lasta ned 13.04.12 fra <http://www.hum.uit.no/a/svenonius/papers/svenonius96vpsl.pdf>
- Svenonius, Peter (2010): "Microcomparison in the Nordic Languages", støtteark til foredrag på NORMS Seminaret på CGSW 10. juni 2010 ved Universitetet i Tromsø
- Szabó, Zoltán Gendler (2012): "The Case for Compositionality" i M. Werning, W. Hinzen og E. Machery (red.): *The Oxford Handbook of Compositionality*, Oxford: Oxford University Press, ss. 64 – 80
- Talmy, Leonard (1975): "Semantics and Syntax of Motion" i J.P. Kimball (red.): *Syntax and Semantics 4*, New York: Academic Press, ss. 181 - 238.
- Taraldsen, Knut Tarald (1981): "The Theoretical Interpretation of a Class of Marked Extractions" i A. Belletti, L. Brandi & L. Rizzi (red.): *Theory of Markedness in Generative Grammar*, Pisa: Scuola Normale Superiore di Pisa, ss. 475 - 516
- Taraldsen, Knut Tarald (2010): "Unintentionally out of control" i M. Duguine, S. Huidobro & N. Madariaga (red.): *Argument Structure and Syntactic Relations: A cross-linguistic perspective*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, ss. 283 - 302
- Tarski, Alfred (1944): "The Semantic Conception of Truth: and the Foundation of Semantics" i *Philosophy and Phenomenological Research*, 4, ss. 341 – 376
- Tungseth, Mai (2005): "PP, FP and the Telic/Atelic Distinction in Norwegian Motion Constructions" i P. Kempchinsky & R. Slabakova (red.): *Aspectual Inquiries*, Dordrecht: Springer, ss. 147 - 168
- Tungseth, Mai Ellin (2008): *Verbal Prepositions and Argument Structure: Path, place and possession in Norwegian*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company
- Vannebo, Kjell Ivar (2003): "Ta og ro deg ned noen hakk: on pseudocoordination with the verb ta 'take' in a grammaticalization perspective" i *Nordic Journal of Linguistics*, 26, ss. 165 – 193
- Vendler, Zeno (1967): "Verbs and Times" i Z. Vendler (red.): *Linguistics in Philosophy*, Ithaca, New York: Cornell University Press, ss. 97 – 121
- Verkuyl, Henk J. (1972): *On the compositional nature of the aspects*, Dordrecht: D. Reidel Publishing Company

- White, Roger M. (2006): *Reader's Guides: Wittgenstein's Tractatus Logico-Philosophicus*, London: Continuum International Publishing
- Wittgenstein, Ludwig (1999 [1922]): *Tractatus Logico-Philosophicus*, oversatt av Terje Ødegaard, Trondheim: Gyldendahl
- Zeijlstra, Hedde (under publisering): "There is only one way to agree", artikkel presentert på GLOW 33 i Wrocław, lasta ned 12.01.2012 fra <http://www.uva.nl/binaries/content/documents/personalpages/z/e/h.h.zeijlstra/en/tab-two/tab-two/cpitem%5B49%5D/asset>
- Aa, Leiv Inge (under arbeid): *Verb-Particle Constructions in Spoken Norwegian*, ph.d.-avhandling ved ISL, NTNU
- Åfarli, Tor A. (1992): *The syntax of Norwegian passive constructions*, Amsterdam: John Benjamins
- Åfarli, Tor A. (2000): *Grammatikk – kultur eller natur? Elementær innføring i det generative grammatikkstudies vitenskapsteori*, Oslo: Det Norske Samlaget
- Åfarli, Tor A. (2009): "Passive participle agreement in Norwegian Dialects" i *Groninger Arbeiten zur Germanistischen Linguistik*, 49, ss. 167 - 181
- Åfarli, Tor A. & Kristin M. Eide (2000): "Subject requirement and predication" i *Nordic Journal of Linguistics*, 23, ss. 27 – 48
- Åfarli, Tor A. & Kristin M. Eide (2003): *Norsk generativ syntaks*, Oslo: Novus forlag
- Aas, Einar K. & Peter Wessel Zapffe (1971): *Vett og Uvett*, 9. utgave, Trondheim: F. Bruns Bokhandels Forlag

Vedlegg

Vedlegg 1: resultatet av korpusundersøkelsen

I og med at jeg ikke er heilt enig med transkripsjonene i ScanDiaSyn-korpuset har jeg gjort enkelte relevante endringer og disse er markert med []. Dersom det bare står bokstaver inni parentesene legges lyden til. Om det derimot står - foran bokstav(ene), betyr det at jeg ikke kan høre at de blir uttalt og derfor går ut ifra at de ikke blir det. Det kan også stå / først i parentesene, og da meiner jeg at det er heile ordet som er transkribert er feil og må erstattes av det inni parentesene.

Setningene som er fra ScanDiaSyn-korpuset er markert med samme kode som i korpuset. De setningene som er markert med VU med påfølgende sidetall er fra *Vett og Uvett* (Aas og Zappfe 1971).

1. Tilfeller av være + "kommen"

- a. **Botnhamn03:** dæmm får jo # betaling # ætte di e penngan somm e **kåmmen** inn te # Fottballføbunne # på avtaln så veit du så æmm sællte te Kanal # Digital
- b. **Karlsøy02uk:** ja # å så e du pluttsele **kåmme[n]** te de dæran # onngkarlive å kor allt e så fint _ æ har de så bra me mæ sjøll å _
- c. **Kvæfjord01um:** jo denn siste e kje **kåmme[n]** ut på nåssjk # de e tre bøker menn fillmen va bare fra denn føssjte
- d. **Kvæfjord03gm:** _ ja # ja n menn de e jo en de e jo denn negative menn så har di en an sånn ee # sånn ee sånn ee positiv dag såmm å e **kåmmen** ifrå Amerika
- e. **Kvæfjord04gk:** ja # å nå b nå brua e **kåmmen** då ska di te Vik # alle onngan på øya # på Vik skole # ska de øu gå buss # å så ska di te Vik
- f. **Lavangen01um:** vi sæi ee _ eg _ # de e jo vælldi mannge såmm i_værrt_fall nå e **kåmme[n]** te byen så e de vælldi mannge såmm sei sånn att di klare ikkje plassere meg
- g. **Lavangen02uk:** å æ har jo hadd så sinnsykt mykkje å jøre i de siste så e brukt lanng ti på denn # å så no nårr e bjinnt på anndre boka så bærre **kåmmen** hallvæis utn åengkli tænnk åver de
- h. **Lavangen03gm:** vi sa nånn ee vi hadde antakli nånn ee ee va nånn or såmm mine fåreldra brukkte så eg ha lakkt borrt så sje så e **kåmme[n]** borrt
- i. **Lavangen03gm:** å no nå Trommsø bei meir ee aktuællt ee å ee e må e sei sia univesjitete kamm så så ha vi jo # då e # då ee # Trommsø myttje **kåmmen** meir nærrmar åss

- j. **Lavangen04gk:** ja ja de va jo_då va kje e så mykkje inni billde då va jo kje **kåmmen** dit menn
- k. **Mefjordvær19:** de e jo de asså # vi e jo rænnngna førr å være _ **kåmmen** vælldi lanngt når de jell både # levekår å litt a kværrt asså så de
- l. **Mefjordvær20:** de e jo de menn vi e **kåmmen** vælldi lanngt i de å # å ha å har # ee låv å regla
- m. **Mefjordvær20:** å så kjæm hann heim te meddag å så e kje ho Leidi **kåmmen** heim # spør jo æ kor ho Leidi e henne
- n. **Myre01um:** æ sku fan kje ha **kåmme[n]** te rækka førr å f spyfåken sto bortåver have # å då lå vi mett innpå havvna
- o. **Myre01um:** å dæven ko gått de e _ nu nå ho e **kåmme[n]** fram
- p. **Myre02uk:** ja asså æ tru kje når di **kåmmen** såpass eller når di e så gamle æ # æ tru kje de e de å # tjæn mæsst muli så står i hæue på ann # sånn så nu hann sei jo ..
- q. **Myre02uk:** ja fårr æ har sjædd når e vå på jåbb vesst de ha kamm en fårr_eksæmpel en fesskar så **kåmmen** å bær sætt sæg
- r. **Myre03gm:** så har vore borte å tadd utannelse å **kåmmen** te bake
- s. **Stamsund04gk:** sånn att førælldran deres di vesst # vess de va uver å di ikkje va **kåmmen** heim # så va di hoss åss

2. Tilfeller av "kommen" etter ha

- a. **Lavangen01um:** _ ja næi di va gådd ut di ha **kåmmen** i en ny modæll _ # _ ja e di like bra ? _ _ ja ja ja ja ja _ # _ idiot asså e sporte sånn
- b. **Lavangen02uk:** ja ja å så hadd o # så ha færtællt o omm att de va dæmm hadde **kåmmen** tæll en går # dær de va # dær de lå bak huse så lå de to dæue sæua
- c. **Lavangen02uk:** å før eg nesstn treffe vanne så kjemm lærærn ætter # hann tru jo_då att e hadde **kåmme[n]** te å drokkne å så hadde hann då rinngt mor mi å lissåm bærre

3. Irregulariteter ved "komme"

- a. **Myre04gk:** hann va så # ann va så fråsn att då vi vi sko bortåver te ho F2 å hann M3 å spis middag førr di hadde **kåmme** ee en dag eller to før
- b. **Stamsund01um:** vi e # knappt **kåmmet** hallveis
- c. **Stonglandseidet47:** ja i haust så ha e kje **kåmme** så lanngt da heilt førr e ha vesjulan full a ve

- d. **Stonglandseidet47:** å då sku mann jo tru dæ hadd **kåmme** unner på tripparrtn a prisn

4. Passiver

- a. **Myre02uk:** å sto di ee attme en sånn ærran æ vet kje omm # en bannngk har e en # _ du kan se ko mannge korrt # så ha bidd **droggen**
- b. **Myre02uk:** Såmm[/så bei an] æ **ståln** # du ha kje funne ann ?
- c. **Myre01um:** smidd åss jevæer å så va de # bei mann **skåttn** så mått mann ligg i fæmm menutt å
- d. **Stamsund02uk:** mann varrt jo bare påkleddn[-n] å så **hevven** ut å så # dåkk få kje kåmme inn før de e middag eller # dåkk får vennt te barneteve eller
- e. **VU(s54):** Fijnn va ejnda såpass arg før at han bei **brøtten** a mett i "klimaten".

5. Andre verb med "være" + -en

- a. **VU (s68):** Og nå han va lien ei stoinn.
- b. **VU (s71):** Mæn ejnda då ho va åtte slien.

6. Partikkelverb

- a. **VU (s25):** Han va'kje før ilajnnkommen.
- b. **VU (s30):** Han va'kje så ajlldeles – greiklevven hejller.
- c. **VU (s52):** Således jikk med rike majnn så jæmsøken va ytav alle jævlan.
- d. **VU (s55f):** Trur du hånn Meisk-Erik at hånn ha vorre utbetten!
- e. **VU (s56):** Då va hånn så vél negrevven
- f. **VU (s64):** Kor'e – e di ijnnkommen no ajlle?
- g. **VU (s64):** Når mejnneskjan e fojll-tejnt, så
- h. **VU (s76):** Å der e oppskrevven navn.
- i. **VU (s86):** Igår kom han Olvar hjem me lustorva halt adriggen.

7. Verb i predikativ stilling

- a. **Karlsøy03gm:** ja vi lerte no å skriv å å lese litt å ræine litt _ så vi # vi # de e nå **jællpet[/jællpent?]**
- b. **Lavangen02uk:** ee te en påle så sto de ee **boddn[d=t]** to hunna såmm

- c. **Lavangen02uk:** sto de **bottn** to hunna dæmm va så tynn menn alikavæll så va denn lissåm # denn kjættingen dæmm hadde runnt hallsn va så stramm att hudn lissåm haddefålla sæ åver denn
- d. **Stonglandseidet47:** så sa e _ korr dæ jækk M3 _ sa e # _ e du e kje fårrdærrva **sjlien?**

8. Få + -en

- a. **Karlsøy02uk:** så ann va på naboen sinn eiendåm får å få **skåttn** honn
- b. **Myre01um:** m # ja fan æ fikk sø # sykkeln **stoln** #

9. Verb med "ha" + -e som også kan ha -en etter "være" eller "bli"

- c. **Botnhamn03:** ja # å em å em # _ så har æg em ee så hadde æg # sko hann hadde skomakarhammar åg ut fullt utstyr # menn de lot ann pappa onngan få # de har dæmm **hevve** borrt
- d. **Karlsøy01um:** _ ja viss e sko **fonne** en plass å oppdra onnga så ha de jo vore aktuellt å # ta demm hit
- e. **Karlsøy01um:** ja # å ve # på alle di sanngan såmm har **vonne** du ha kje _ # ingen a demm så kann sammenlingnes på sånn
- f. **Karlsøy01um:** menn viss du ser på di sannga såmm har **vonne** de e jo denn såmm # såmm _ he vekke stæmmninga i _
- g. **Kvæfjord04gk:** førdi av de va sånn vælledi fin tur menn ho ha kje **funne** # hann hann såmm bor her hann em # _ hann M39
- h. **Kvæfjord04gk:** ho a ikkje **funne** når så hann ska bo i _ lag me
- i. **Lavangen01um:** _ så du kann ta # ka e forrtaste du har **drokke** en halliter øll ?
- j. **Lavangen02uk:** de e # no e eg på to av ellve # menn tinngen e att hann Djårdn såmm har **skrevve** di her bøkene hann e deu # så dæffår ee må mann ...
- k. **Lavangen02uk:** dær hann e lissåm sjikkeli gal garat hæile jørrmate hæile hann så stå har ho **skreve** unner _ o Mio minn lille sjitgris _
- l. **Lavangen02uk:** ja no sånt # fåkårtels # amstaff # uansett # å dæmm hadde jo **funne** denn huen å hann klart ikkje å gå å å va så synn i hann hode va dåbbelt størrelse a denormale menn dæmm måtte jo rædde hann
- m. **Lavangen02uk:** ja æ ska på julebor på fredag de gler e me tell e har **funne** denn værddns finaste kjoln

- n. **Lavangen02uk:** uansett # så kámm e på skoln á fártælte de hær te æi venninna á ho bei jo ee ho lissám bærrer _ ja _ ho hadde værrt sykemellt dá á dá dá á så hadd o **drevve** á sedd på denn hærne # kanaln
- o. **Lavangen02uk:** á så stár de Mio áver # á te dattra så har æ dá **funne** æi tesjorta # á så har æ funne ett billde sámm o har på # sámm ho har på Fæisbukk lissám
- p. **Lavangen03gm:** lavangen_03gm så vi ee ja á e ha jo **dreve** fesske á e ha vore på lannarbei ákksá
- q. **Lavangen03gm:** så da ha e vore **drevve** sámm # i arrbesjlive hæi te no eg e tre á søtti ár # á ho lavangen_04gk ho
- r. **Lavangen04gk:** _ # de e no de de ha gádd på á # vi har á **dreve** ee ætt e jiffa me så ha vi **dreve** gásjbruk maann e lærar á ee
- s. **Lavangen04gk:** vi har no kje # vi ha kje **lie** på latsia _
- t. **Medfjordvær19:** á ha sánn ee # sánne ee nássjkkusj fórr fórr russiske studennta dær # e vi har jo **troffe** mannge ee sámm har # vore på Svanviks dær á f á fádd nássjkkusj
- u. **Mefjordvær19:** menn menn menn æ har **skreve** nákka omm ee # omm ásjtien á husmora si rolle # i i denn tia så # sánn sámm æ huske de heimanifra
- v. **Myre02uk:** _ bærrer nánn så hadde ei hann hadde **skreve** att # _ ska du ha dæ bát _ ælle nákka sánnt
- w. **Myre02uk:** kámm hann inn p te mæ en gánn # m ha hann **botte** di dær krákfóttren i_hopen så # la han di på puta så ná æ vákkna lá de de to gamle krákfóttar á fyttihællvete
- x. **Myre02uk:** Sámm[sá bei an] æ stáln # du ha kje **funne** ann ?
- y. **Myre04gk:** dá lá ann me dyna áver sæ á kjikka framm á så me hæue på hæuputa á # ja # fórr ann hadde bjynnt á **logge** på # på ei dyna på ei anna sænn
- z. **Myre04gk:** á dá hadd ann lakkt sæ unner dyna de va ákora så hann ha **trokke** dyna áver sæ på sænnga várres så vi bruk á ligg
- æ. **Myre04gk:** á så ha ann á så bei de kallar á kallar utáver kvælln á så har ann **trokke** æin på så hann # han gádd unner dyna á lakkt sæ á så
- ø. **Stamsund01um:** e ha **stie** på begge dela egentli
- å. **Stamsund01um:** så ha vi **sotte** ut ná pássta oppá ee # inn jennám skogen á sánn á opp ve bakketáppa # så for vi á sprann vælldi mykkje dá
- aa. **Stamsund03gm:** fórr á ha ee minne ætter de hann ha **dreve** på me
- bb. **Stamsund03gm:** ja e va mæ di to føssjte áran ætte_att hann dannsken starta opp jænn ætte de ha **lie** nere

- cc. **Stonglandseidet47:** bya så ha **fonne** bærre enn del a kjelltrinngan så bi tatt menn dæ ser ut førr att dæ læk borrt
- dd. **Stonglandseidet47:** å no ha hann **drevve** denn gårn sia å har nå nå nytt hus dær å gammellt hus å en ny fjøs å en gammell fjøs dær attme ennaan dær å
- ee. **VU (s45):** Han Leonart skjønnte då at han hadde førrforre sæ.

10. "Ha"/"være" + -e der det burde være "være" + -en.

- a. **Lavangen04gk:** ja eg e åg **vokkse** opp på Tennevålln # Tennevølln så vi sa såmm onnga # å ee vokks opp på et gåsjbruk
- b. **Lavangen04gk:** så synns eg så synns eg jo omm mann tænnge åver dæ # ee denn utvikkinga så ha # blidd _ vi ha **våkkse** opp i
- c. **Stamsund01um:** så fikk vi tellsennt æi ee grøsserbok # ee e hus ikkje ka o hæit # menn ee på baksia så [e] **skreve** innledning e vet jo ka så smått ka denn hannle åmm

11. Apokoperte former

- a. **Myre02uk:** næi # du ska åkker forrtsette å bo dær_oppe eller har dåkke **funn** dåkker ...
- b. **Myre04gk:** så ha **li** sidn i fjorrtn
- c. **Myre04gm:** nei de e kje samme huse # de huse æ vokks opp i de va ee # ett murhus me funngkistak # heilt te æ va enn åtte ni år då va de påbyggd de å så va de **sette[-e]** løsstatak på de
- d. **Stamsund02uk:** e bærre så de # så att di hadde **vunn**
- e. **Stamsund02uk:** e har **sott** på nåen gånnga # å de va kjemmparti menn samtidi va de vældi vældi skummelt fårr du har ee null kontråll såmm passasjer
- f. **Stamsund04gk:** innte att hann # hannes jor va bidd så lite att hann ikkje klarte å stå på denn # då ha vi **vunn** # de va å _ sjlå jor

12. -en-endinger ved nøytrumsord og "være"/"bli"

- a. **Kvæfjord03gm:** [de e] **kåmmen** menn de egentli e de vældi gammelt dette hær trur æg hellt ...
- b. **Kvæfjord03gm:** ellesj sefølli allt de tekkniske såmm e **kåmmen** e jo # kaffekværna e kje lænnger dreven ee førr hann menn # mann kjøpe færddimalt _
- c. **Lavangen01um:** å no e de fakktisk **kåmme[n]** en ee soll asså Adrealin træningsstudio de va de ikkje før # å de æ jo

- d. **Lavangen03gm:** Fállkebla d e jo **kåmmen** i ætteti førr de atte innlanne kámm no meir mæ då dær
- e. **Myre04gk:** så utpræget sámm di har her på Myræ # de e nokko sámm e **kåmmen** me denn onnge # befállkningen fárr legg merrke te att di ønng ønngste
- f. **Stamsund02uk:** ee ja # eg e velldi gla i bøkern tell hann ee # Lassj Såby Kristiansn # så dær trur eg ha læsst de messte sámm e **kåmmen** ut
- g. **Medby75:** _ så spællt vi syverfoppall # menn no e eg litt førr ga no e førr gammell te å spæll på de lage så ska bi **søtt** opp her # dettann åre

13. -en-endinger i presenteringskonstruksjoner med "være"

- a. **Lavangen01um:** de e de å no e de jo bidd ee no e de jo **kåmmen** ballbinng e å # me de vi trenng de e årntli innehall fárr de e så tjipt å måtte kjøre till Sallangen

14. -en-endinger i presenteringskonstruksjoner med "ha"

- a. **Kvæfjord01um:** de bi litt kjedeli me de så ha **kåmme[n]** en fillm te allerede enngkli
- b. **Lavangen01um:** næi de va kunn fottball vi hadde ee de va fottball kværrt friminutt heile tia å vesst dæ hadde **kåmmen** en hallmeter puddersjny åver hællga
- c. **Lavangen02uk:** ja # de e jo klart # å å så då lissám så # hadde lissám bærr e **kåmmen** svartt sjærrm å så bærr e _ tu bi kontinnjud _
- d. **Myre04gk:** vi jør førr l fá tinng i_lag # å de sku æ ønnske vi kunne fá tell # å dær kannsje viss de hadde **kåmmen** fleire [unge]
- e. **Myre04gk:** å menn nu har de **kåmmen** gannske mannge barnefamilia di siste ee # ee ja f onnge fállk sámm ha sjlått sæ ne

Vedlegg 2: Spørreskjema til pilotundersøkelsen

	1	2	3	4	5
1. Ho ga han boka tel odel og eie.					x
2. Ho ga boka han tel odel og eie.	x				
3. Han må nødd tel å fare.			x		
4. Meiningen hannes bir latterliggjort av folk flest.					
5. Det va vel da vel da vi va kjøranes tel Tromsø.					
6. Sjølv om han ikkje ville sendte han meg saltet.					
7. Vi må få kjølt oss ned før temperaturen e steggen førr mykje.					
8. Utn sammenligning førrøvrig, e du ganske lik far din i lynne.					
9. Suppa e kolna i ti minutt.					
10. Matn har bederva.					
11. Han hadde aldri sedd ho ofte.					
12. Søv han Jon søv atmed nån som.					
13. Enten så e han våken.					
14. I går hørte han Jon at de andre flirte av sæ.					
15. Han e sovven.					
16. Det e kommen et brev i posten.					
17. Månn har forre.					
18. Ka du gjør?					
19. På fem menutt har æ skrevve brevet.					
20. No kjem han med han.					
21. Han fikk skottn hûnd i helga.					
22. Han har sprunge i en halvtime allerede.					
23. Eg e voksn opp utn å vette nåkka så helst.					
24. Av og tel bir det sprunge.					
25. Han sei at ølet e drukken førr lenge sia.					
26. Åpenbart e arket sujnnrevven.					
27. Da eg kom heim bei eg sottn på plass.					
28. Utn at vi merka det hadde ho tadd og forn med alt vi eie.					
29. Kjenningen gikk iltert på butikken.					
30. Kvær morra bei droget droggen utav senga.					
31. Det e'kje tel å abbelere på.					
32. I tre tima har eg juksa utn tegn tel liv.					
33. Det va no besett at båten rak av.					
34. Han e forn i ti menutt.					
35. Ka det e slags oppsop du kjem draganes heim med?					
36. Han vil ha mat, men brødet e ettn.					
37. Brevet bei skrevven på under en time.					
38. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.					
39. Brødet e skorn opp.					
40. Han e ferdigsovven					
41. Ofte kom månn på besøk berre enn gang.					
42. Utn at han fikk smake bei brødet ettn.					
43. Han e bette av basilln.					

44. Plutselig hadde han bestemt seg og tadd og kommen heim.					
45. E mânn forre?					
46. Han hadde vanskelig førr å sosialisere.					
47. Stykkje bir oppsottn av profesjonelle.					
48. Utn grujnn bir det sprungen.					
49. Temperaturen e steggen bra mykje sia førredndag.					
50. I går kom han utskrekken heim frå skoln.					
51. Hit og dit bir det sprunge.					
52. Nei, vi kjem no siganes utover kvejltn.					
53. I avisn står det skrevven at boligmarkedet e pressa.					
54. Korsn du har det?					
55. Med et uhejll fikk han hûnd skottn.					
56. I ti menutt e han sprungen.					
57. Han orga og styrte, men det blei no'kje tel nån ting.					
58. Han va'kje bli førr at han bei avbrøtten.					
59. No e han bettn av basilln.					
60. Det bir sprungen hit og dit.					
61. Maroder kom vi og førrfjamsa.					
62. Kem e du ujnna?					
63. Det e kommen en mann på besøk.					
64. Når eg oppdaga det, va beltet allerede nesten avrevven.					
65. Katta blei hardt betten av hûnd.					
66. Han hadde sprunge heim en tur, men han kom telbake.					
67. Ølet e oppdrukken førr lenge sia, hevde han.					
68. Han va lien ei stund.					
69. Å sosialisere seg hadde han vanskelig førr.					
70. Droget bei drogge utav senga mot sin vilje.					
71. Stoln va bidd lealaus.					
72. Eg har sotte på med han fleire ganga.					
73. Dem hadde vûnn utn å jukse.					
74. Så bakglatt e skien at eg kjem meg verken att eller fram.					
75. Førerkommen og aleina bei han fûnn langt tel fjells.					
76. Eg e oppvoksn med å måtte gå dit eg skal.					
77. Mânn har forn allerede.					
78. Han lette etter skoen hannes.					
79. Av fattigdom va han drevven tel å stjæle					
80. Han va kommen i attleksa på alle tenkelige vis.					
81. Ajllt rasket bei hevven på sjøen.					
82. Da han va på skogsarbeid hadde han lemstra seg med øksa.					
83. Da han kom va navnet hannes oppskrevven på tavla.					
84. Han e forn rundtomkring.					
85. Kofførr e brødet oppettn?					
86. Det e lenge sia han har forre rundtomkring.					
87. Korsn har du det?					
88. Han fikk rådyret skottn på sviktanes grunn.					
89. Kvær morra hørte han huset sett knirke.					
90. I ti menutt va han forn.					
91. Han gav all kjærlicheita si til éi dama.					

92. Men ejnnda da ho va åtte slien.					
93. Katti får vi førrsjyne oss med matn?					
94. I forrige vekka va han fort heimsprungun.					
95. Kem du e ujnna?					
96. Under rettsaken bei han brøtten av før han rakk å førklare seg.					
97. Arket bei revven sujnn.					
98. Kom hit så eg får hanke deg.					
99. Han va sprungun heim en tur, men han kom telbake.					
100. Mot han bar vi ikkje nag på nokka måte.					
101. Når du kjøpe brødet, e det ferdig oppskorn.					
102. Faglærarn va temmelig bottn tel læreboka.					
103. Hjelpelaus såg han båtn hannes drive av gårde.					
104. Endelig fikk han skottn det rådyret som hadde trødd ned beddan hannes heile sommarn.					
105. Om du kan tru det, va lokket enda meir oppsprukken no.					
106. Når vi kjem e mânn forn.					
107. Han Jon va vel mest bortkommen av alle sammen.					
108. Slaget bei vûnn førrdi generaln demmes va bedre.					
109. Dyret stirra på oss, men innsåg at det va heilt fastbottn.					
110. Ka gjør du?					
111. Tydeligvis e arket revven sujnt.					
112. Så sett man no her og fetle, da.					
113. Midt på natta hadde han tadd og sprungun heim					
114. Dyret va drevven opp i et hjørne.					
115. Les Miserables blir sottn opp av Hålogaland teater i høst.					

Skalabeskrivelse:

- 1: Dette går det ikke an å si.
- 2: Nesten heilt umulig. Kanskje noen som sier det, men ingen jeg kjenner.
- 3: Dette kan folk finne på å si, men jeg syns den er litt rar.
- 4: Kanskje litt spesiell, men dette sier folk og jeg kan også si det sjøl.
- 5: Ei vanlig, velforma setning.

Vedlegg 3: Resultatet av pilotundersøkelsen

Informantene er koda etter kjønn, M(ann) og K(vinne), og har fått et tall for å skille de to mennene fra hverandre. Testsetningene er markert med grå felt.

	M1	M2	K1	Totalt	Gjennomsnitt
1. Ho ga han boka tel odel og eie.					
2. Ho ga boka han tel odel og eie.					
3. Han må nødd tel å fare.					
4. Meinigen hannes bir latterliggjort av folk flest.	5	5	5	15	5
5. Det va vel da vel da vi va kjøranses tel Tromsø.	5	5	5	15	5
6. Sjølv om han ikkje ville sendte han meg saltet.	5	5	5	15	5
7. Vi må få kjølt oss ned før temperaturen e steggen førr mykje.	3	3	3	9	3
8. Utn sammenligning førrøvrig, e du ganske lik far din i lynne.	5	3	5	13	4,33333333
9. Suppa e kolna i ti minutt.	3	3	3	9	3
10. Matn har bederva.	3	1	1	5	1,66666667
11. Han hadde aldri sedd ho ofte.	2	2	1	5	1,66666667
12. Søv han Jon søv atmed nån som.	1	1	1	3	1
13. Enten så e han våken.	2	1	3	6	2
14. I går hørte han Jon at de andre flirte av sæ.	4	5	3	12	4
15. Han e sovven.	3	1	1	5	1,66666667
16. Det e kommen et brev i posten.	5	5	5	15	5
17. Månn har forre.	5	4	5	14	4,66666667
18. Ka du gjør?	5	5	5	15	5
19. På fem menutt har æ skrevve brevet.	5	5	5	15	5
20. No kjem han med han.	5	5	5	15	5
21. Han fikk skottn hûnd i helga.	5	5	5	15	5
22. Han har sprunge i en halvttime allerede.	5	5	5	15	5
23. Eg e voksn opp utn å vette nåkka så helst.	5	5	5	15	5
24. Av og tel bir det sprunge.	4	5	3	12	4
25. Han sei at ølet e drukken førr lenge sia.	4	5	5	14	4,66666667
26. Åpenbart e arket sujnrevven.	3	5	5	13	4,33333333
27. Da eg kom heim bei eg sotton på plass.	4	3	5	12	4
28. Utn at vi merka det hadde ho tadd og forn med alt vi eie.	3	3	4	10	3,33333333
29. Kjenningen gikk iltert på butikken.	2	2	1	5	1,66666667

30. Kvær morra bei droget droggen utav senga.	3	5	5	13	4,33333333
31. Det e'kje tel å abbelere på.	3	3	5	11	3,66666667
32. I tre tima har eg juksa utn tegn tel liv.	5	5	5	15	5
33. Det va no besett at båten rak av.	4	5	5	14	4,66666667
34. Han e forn i ti menutt.	2	1	1	4	1,33333333
35. Ka det e slags oppsop du kjem draganes heim med?	5	5	5	15	5
36. Han vil ha mat, men brødet e ettn.	5	5	5	15	5
37. Brevet bei skrevven på under en time.	5	5	5	15	5
38. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.	4	5	5	14	4,66666667
39. Brødet e skorn opp.	5	5	5	15	5
40. Han e ferdigsovven	4	5	5	14	4,66666667
41. Ofte kom mânn på besøk berre enn gang.	1	1	1	3	1
42. Utn at han fikk smake bei brødet ettn.	5	4	5	14	4,66666667
43. Han e bette av basilln.	4	5	3	12	4
44. Plutselig hadde han bestemt seg og tadd og kommen heim.	5	3	4	12	4
45. E mânn forre?	3	4	2	9	3
46. Han hadde vanskelig førr å sosialisere.	2	2	3	7	2,33333333
47. Stykkje bir oppsottn av profesjonelle.	3	2	2	7	2,33333333
48. Utn grujnn bir det sprungen.	2	3	4	9	3
49. Temperaturen e steggen bra mykje sia førrledndag.	5	5	5	15	5
50. I går kom han utskrekken heim frå skoln.	3	5	5	13	4,33333333
51. Hit og dit bir det sprunge.	2	3	3	8	2,66666667
52. Nei, vi kjem no siganes utover kvejltn.	5	5	5	15	5
53. I avisn står det skrevven at boligmarkedet e pressa.	5	5	5	15	5
54. Korsn du har det?	2	2	1	5	1,66666667
55. Med et uhejll fikk han hûnd skottn.	5	3	5	13	4,33333333
56. I ti menutt e han sprungen.	2	1	1	4	1,33333333
57. Han orga og styrte, men det blei no'kje tel nån ting.	5	5	5	15	5
58. Han va'kje bli førr at han bei avbrøtten.	5	4	5	14	4,66666667
59. No e han bettn av basilln.	5	5	5	15	5
60. Det bir sprungen hit og dit.	3	5	5	13	4,33333333
61. Maroder kom vi og førrfjamsa.	2	3	5	10	3,33333333
62. Kem e du ujnna?	2	5	5	12	4
63. Det e kommen en mann på besøk.	5	5	5	15	5

64. Når eg oppdaga det, va beltet allerede nesten avrevven.	5	5	5	15	5
65. Katta blei hardt betten av hûnd.	4	5	5	14	4,66666667
66. Han hadde sprunge heim en tur, men han kom telbake.	5	5	5	15	5
67. Ølet e oppdrukken førr lenge sia, hevde han.	5	5	5	15	5
68. Han va lien ei stund.	2	1	1	4	1,33333333
69. Å sosialisere seg hadde han vanskelig førr.	5	3	3	11	3,66666667
70. Droget bei drogge utav senga mot sin vilje.	5	3	5	13	4,33333333
71. Stoln va bidd lealaus.	2	5	5	12	4
72. Eg har sotte på med han fleire ganga.	5	5	5	15	5
73. Dem hadde vûnn utn å jukse.	4	1	1	6	2
74. Så bakglatt e skien at eg kjem meg verken att eller fram.	5	5	5	15	5
75. Førrkommen og aleina bei han fûnn langt tel fjells.	5	5	5	15	5
76. Eg e oppvoksn med å måtte gå dit eg skal.	2	5	5	12	4
77. Månn har forn allerede.	1	1	1	3	1
78. Han lette etter skoen hannes.	1	2	1	4	1,33333333
79. Av fattigdom va han drevven tel å stjæle	2	5	5	12	4
80. Han va kommen i attleksa på alle tenkelige vis.	2	5	5	12	4
81. Ajllt rasket bei hevven på sjøen.	5	5	5	15	5
82. Da han va på skogsarbeid hadde han lemstra seg med øksa.	3	2	5	10	3,33333333
83. Da han kom va navnet hannes oppskrevven på tavla.	5	5	5	15	5
84. Han e forn rundtomkring.	1	1	2	4	1,33333333
85. Kofførr e brødet oppettn?	5	5	5	15	5
86. Det e lenge sia han har forre rundtomkring.	5	2	5	12	4
87. Korsn har du det?	5	5	5	15	5
88. Han fikk rådyret skottn på anna majnns/sviktanes grunn.	5	1	5	11	3,66666667
89. Kvær morra hørte han huset sett knirke.	4	3	2	9	3
90. I ti menutt va han forn.	1	1	1	3	1
91. Han gav all kjærligheita si til éi dama.	5	5	5	15	5
92. Men ejnnda da ho va åtte slien.	1	5	1	7	2,33333333
93. Katti får vi førrsjyne oss med matn?	4	5	5	14	4,66666667
94. I forrige vekka va han fort heimsprungen.	1	1	1	3	1
95. Kem du e ujnna?	2	5	5	12	4
96. Under rettsaken bei han brøtten av før han rakk å førklare seg.	5	5	2	12	4

97. Arket bei revven sujnn.	5	5	5	15	5
98. Kom hit så eg får hanke deg.	2	1	3	6	2
99. Han va sprungen heim en tur, men han kom telbake.	5	5	5	15	5
100. Mot han bar vi ikkje nag på nokka måte.	5	5	5	15	5
101. Når du kjøpe brødet, e det ferdig oppskorn.	5	5	5	15	5
102. Faglærarn va temmelig bottn tel læreboka.	5	5	5	15	5
103. Hjelpelaus såg han båtn hannes drive av gårde.	3	2	5	10	3,33333333
104. Endelig fikk han skottn det rådyret som hadde trødd ned beddan hannes heile sommarn.	5	5	5	15	5
105. Om du kan tru det, va lokket enda meir oppsprukken no.	1	4	5	10	3,33333333
106. Når vi kjem e mânn forn.	5	5	2	12	4
107. Han Jon va vel mest bortkommen av alle sammen.	5	5	5	15	5
108. Slaget bei vûnn førrdi generaln demmes va bedre.	5	5	5	15	5
109. Dyret stirra på oss, men innsåg at det va heilt fastbottn.	5	4	5	14	4,66666667
110. Ka gjør du?	5	5	5	15	5
111. Tydeligvis e arket revven sujnt.	4	3	5	12	4
112. Så sett man no her og fetle, da.	5	4	5	14	4,66666667
113. Midt på natta hadde han tadd og sprungen heim	3	3	2	8	2,66666667
114. Dyret va drevven opp i et hjørne.	5	4	5	14	4,66666667
115. Les Miserables blir sottn opp av Hålogaland teater i høst.	4	5	5	14	4,66666667

Vedlegg 4: Spørreskjema til hovedundersøkelsen

Alder:

Kjønn:

Heimkommune:

	1	2	3	4	5
I. Ho ga han boka tel odel og eie.					x
II. Ho ga boka han tel odel og eie.			x		
III. Han må nødd tel å gjøre det.	x				
i. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.					
ii. Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.					
iii. Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.					
iv. Fleire folk har vært i Syden enn eg har.					
v. Han fikk ikkje nåkka igjen før å være dumsnill.					
vi. Søv han Jon ligg atmed nån som?					
vii. Han orga og styrte, men det bei no'kje tel nån ting.					
viii. Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.					
ix. Det e ofte at dem sjelden trives.					
x. Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.					
1. Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.					
2. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e han min.					
3. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.					
4. Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!					
5. Eg fikk skottn hûnd av nån andre.					
6. Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.					
7. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.					
8. Det va no besætt at båtn rak av.					
9. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.					
10. Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.					
11. Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.					
12. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.					
13. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.					
14. Vi va kjøranes tel Tromsø før å handle.					
15. Han Jon hørte de andre flire av han.					
16. Spis mølja like du mânn som.					
17. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.					
18. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.					
19. Han Jon hørte de andre flire av seg.					
20. Han hadde ofte sedd ho aldri.					
21. No kjem han med han.					
22. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.					
23. Huset brente opp før brannvæsne kom.					
24. Han e sprungen formålslaust fra plass til plass.					
25. Entn så e han våken.					
26. Katta må skulle ville det før at man får kose me ho.					

27. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.					
28. Eg har læs boka innimellom.					
29. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.					
30. I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.					
31. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.					
32. Eg fikk hûnd skottn av irriterte nabo.					
33. Vi hadde aldri gjort det nån gång.					
34. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.					
35. Han har drefst fesken på havet.					
36. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.					
37. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.					
38. Eg har forre aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.					
39. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.					
40. Vi e kjørans uten mål og meining.					
41. Han e stukken på butikken, men no e han tebake.					
42. Mânn måtte ofte skreiv brev.					
43. Ofte kom mânn på besøk bære en gang.					
44. Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.					
45. No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.					
46. Maroder kom vi og førrfjamsa.					
47. Han e forn rundt omkring.					
48. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.					
49. Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.					
50. Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.					

Skalabeskrivelse:

- 1: Dette går det ikke an å si.
- 2: Nesten heilt umulig. Kanskje noen som sier det, men ingen jeg kjenner.
- 3: Dette kan folk finne på å si, men jeg syns den er litt rar.
- 4: Kanskje litt spesiell, men dette sier folk og jeg kan også si det sjøl.
- 5: Ei vanlig, velforma setning.

Vedlegg 5: Det fullstendige resultatet av hovedundersøkelsen

Informantene er koda etter kjønn, alder og heimklass.

Sør = Sørreisa.

Mål = Målselv.

Len = Lenvik

Sen = Senjakommunene.

	K44- Sør	M60- Mål	M60- Len	M58- Sør	K67- Sør	M46- Sør	M57- Sen
i. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrake.	5	5	5	5	5	5	4
ii. Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.	2	1	1	1	1	1	1
iii. Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.	5	5	4	3	5	5	4
iv. Fleire folk har vært i Syden enn eg har.	3	1	1	4	5	5	4
v. Han fikk ikkje nåkka igjen før å være dumsnill.	5	5	5	5	5	5	5
vi. Søv han Jon ligg atmed nån som?	1	1	1	1	1	1	1
vii. Han orga og styrte, men det bei no'kje tel nån ting.	5	5	5	5	5	5	4
viii. Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.	1	1	1	1	1	1	2
ix. Det e ofte at dem sjelden trives.	2	1	1	2	1	1	1
x. Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.	3	5	2	1	3	1	2
1. Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.	3	1	1	1	1	1	1
2. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e han min.	1	1	1	3	1	1	1
3. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.	4	5	5	5	5	5	5
4. Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!	5	5	5	5	5	5	5
5. Eg fikk skottn hûnd av nån andre.	2	1	1	4	1	3	1
6. Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.	5	5	5	5	5	5	3
7. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.	5	5	5	5	5	5	4
8. Det va no besætt at båtn rak av.	3	5	5	5	5	5	5
9. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.	5	5	4	1	5	5	5

	K44- Sør	M60- Mål	M60- Len	M58- Sør	K67- Sør	M46- Sør	M57- Sen
10. Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.	1	1	1	2	1	1	1
11. Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.	5	5	5	5	5	5	4
12. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.	5	5	5	5	5	5	3
13. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.	5	5	1	1	1	1	4
14. Vi va kjørans tel Tromsø førr å handle.	5	5	5	5	5	5	5
15. Han Jon hørte de andre flire av han.	5	5	5	5	5	5	5
16. Spis mølja like du månn som.	1	1	1	1	1	1	1
17. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.	5	5	5	5	5	5	3
18. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.	5	1	1	2	1	5	5
19. Han Jon hørte de andre flire av seg.	5	5	5	1	5	5	3
20. Han hadde ofte sedd ho aldri.	1	1	1	1	1	1	1
21. No kjem han med han.	5	5	5	5	5	5	5
22. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.	1	1	1	4	1	1	1
23. Huset brente opp før brannvæsne kom.	5	2	5	4	5	5	5
24. Han e sprungen formålslaut fra plass til plass.	4	1	1	1	5	1	1
25. Entn så e han våken.	4	1	1	1	1	1	1
26. Katta må skulle ville det førr at man får kose me ho.	1	1	2	1	5	1	2
27. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.	5	5	5	2	5	5	5
28. Eg har læs boka innimellom.	1	1	1	1	1	1	1
29. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	5	5	5	5	4
30. I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.	4	2	4	1	1	5	4
31. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	3	1	2	4	5	5	4
32. Eg fikk hûnd skottn av irriterte nabo.	5	5	1	3	5	5	4
33. Vi hadde aldri gjort det nån gång.	5	1	3	5	5	5	5
34. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	3	1	1	1	5	1	1
35. Han har drefst fesken på havet.	4	1	3	4	5	1	3
36. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.	5	1	2	1	1	1	2

	K44- Sør	M60- Mål	M60- Len	M58- Sør	K67- Sør	M46- Sør	M57- Sen
37. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.	4	1	1	1	1	1	1
38. Eg har forre aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.	1	1	1	1	1	1	1
39. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.	4	5	5	5	5	5	3
40. Vi e kjørans uten mål og meining.	4	5	3	5	5	5	4
41. Han e stukken på butikken, men no e han tebake.	5	1	3	1	5	3	2
42. Månn måtte ofte skreiv brev.	1	1	1	1	1	1	1
43. Ofte kom månn på besøk bære en gang.	1	1	1	2	1	1	1
44. Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.	5	5	5	5	5	5	1
45. No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.	5	5	5	5	1	3	4
46. Maroder kom vi og førffjamsa.	1	1	1	1	1	1	2
47. Han e forn rundt omkring.	2	1	2	5	5	5	2
48. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.	4	1	1	1	1	3	1
49. Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.	4	5	4	5	5	5	3
50. Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.	5	5	5	5	5	5	5

	K45- Sør	K56- Len	M34- Sen	K44- Sen	K33- Len	K41- Len	M20- Sen
i. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.	5	5	5	5	5	4	5
ii. Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.	1	1	1	2	3	1	1
iii. Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.	5	5	5	5	5	4	5
iv. Fleire folk har vært i Syden enn eg har.	4	1	2	5	5	3	4
v. Han fikk ikkje nåkka igjen før å være dumsnill.	5	5	5	5	5	5	5
vi. Søv han Jon ligg atmed nån som?	1	1	1	1	1	1	1
vii. Han orga og styrte, men det bei no'kje tel nån ting.	5	5	5	5	5	4	5
viii. Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.	1	1	2	1	2	1	2
ix. Det e ofte at dem sjelden trives.	3	1	1	1	3	1	2
x. Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.	4	5	1	4	4	4	1
1. Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.	3	1	2	1	3	1	1
2. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e han min.	2	5	1	1	4	2	1
3. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	4	5	0	0	5
4. Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!	5	5	5	5	5	5	4
5. Eg fikk skottn hûnd av nån andre.	4	1	2	1	5	3	5
6. Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.	4	5	4	5	5	5	5
7. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.	3	2	4	5	4	4	5
8. Det va no besætt at båtn rak av.	3	5	5	4	3	3	3
9. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.	4	5	4	5	5	3	2
10. Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.	4	1	2	1	4	1	2
11. Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.	5	5	5	5	5	5	5
12. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.	5	2	5	4	5	3	5
13. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.	5	1	2	4	5	1	2
14. Vi va kjørnes tel Tromsø før å handle.	5	5	5	5	5	5	3
15. Han Jon hørte de andre flire av han.	5	5	5	5	5	5	5
16. Spis mølja like du mânn som.	2	1	2	1	3	1	1

	K45- Sør	K56- Len	M34- Sen	K44- Sen	K33- Len	K41- Len	M20- Sen
17. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.	5	5	4	5	5	5	5
18. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.	5	5	4	4	5	5	5
19. Han Jon hørte de andre flire av seg.	5	1	3	5	4	2	2
20. Han hadde ofte sedd ho aldri.	2	1	1	1	2	1	1
21. No kjem han med han.	5	5	5	5	3	3	4
22. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.	1	1	2	1	5	4	1
23. Huset brente opp før brannvæsne kom.	5	1	3	5	5	5	5
24. Han e sprungen formålslaut fra plass til plass.	3	1	3	4	3	2	1
25. Entn så e han våken.	2	1	3	1	2	1	1
26. Katta må skulle ville det førr at man får kose me ho.	3	1	2	4	4	1	4
27. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.	5	5	4	5	5	5	5
28. Eg har læs boka innimellom.	5	1	3	1	4	1	1
29. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	5	5	4	5	5
30. I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.	4	1	3	4	4	3	2
31. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	4	3	4	5	4	2	4
32. Eg fikk hûnd skottn av irriterte nabo.	3	1	4	5	5	4	3
33. Vi hadde aldri gjort det nån gång.	5	5	4	4	4	2	5
34. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	3	1	4	2	5	1	4
35. Han har drefst fesken på havet.	5	1	3	1	3	1	3
36. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.	3	5	5	5	4	2	5
37. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.	4	1	5	2	3	1	4
38. Eg har forre aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.	1	1	2	1	2	1	1
39. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.	5	5	5	5	4	5	5
40. Vi e kjørans uten mål og meining.	5	5	5	5	4	3	5
41. Han e stukken på butikken, men no e han te bake.	5	1	5	5	4	2	2
42. Mânn måtte ofte skreiv brev.	2	1	3	1	1	1	1

	K45- Sør	K56- Len	M34- Sen	K44- Sen	K33- Len	K41- Len	M20- Sen
43. Ofte kom mânn på besøk bære en gang.	1	1	1	1	4	1	1
44. Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.	5	5	5	5	5	5	5
45. No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.	3	1	5	4	4	5	5
46. Maroder kom vi og førffjamsa.	2	1	4	4	4	1	3
47. Han e forn rundt omkring.	5	1	4	5	3	4	4
48. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.	3	2	5	3	3	4	1
49. Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.	4	1	5	5	4	5	3
50. Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.	5	1	5	5	3	1	1

	M58- Len	K55- Len	K58- Len	M61- Len	Gjennomsnitt
i. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.	5	5	5	5	4,9
ii. Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.	1	3	1	1	1,3
iii. Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.	3	5	5	4	4,6
iv. Fleire folk har vært i Syden enn eg har.	3	5	1	3	3,3
v. Han fikk ikkje nåkka igjen førr å være dumsnill.	5	5	2	4	4,8
vi. Søv han Jon ligg atmed nån som?	1	1	1	1	1,0
vii. Han orga og styrte, men det bei no'kje tel nån ting.	5	5	5	4	4,8
viii. Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.	2	4	1	2	1,5
ix. Det e ofte at dem sjelden trives.	3	4	1	2	1,7
x. Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.	4	1	1	4	2,8
1. Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.	2	5	1	2	1,7
2. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e han min.	1	2	1	3	1,8
3. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.	5	4	5	2	4,6
4. Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!	5	5	5	5	4,9
5. Eg fikk skottn hûnd av nån andre.	4	4	1	3	2,6
6. Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.	5	4	5	4	4,7
7. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.	5	4	2	3	4,2
8. Det va no besætt at båtn rak av.	5	5	3	5	4,3
9. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.	4	5	3	3	4,1
10. Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.	5	3	1	2	1,9
11. Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.	5	5	3	5	4,8
12. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.	5	5	2	4	4,3
13. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.	5	3	1	4	2,8
14. Vi va kjørnes tel Tromsø førr å handle.	5	5	5	5	4,9
15. Han Jon hørte de andre flire av han.	5	4	5	5	4,9
16. Spis mølja like du mânn som.	1	1	1	1	1,2

	M58- Len	K55- Len	K58- Len	M61- Len	Gjennomsnitt
17. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.	5	5	5	5	4,8
18. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.	5	4	3	5	3,9
19. Han Jon hørte de andre flire av seg.	5	5	1	4	3,7
20. Han hadde ofte sedd ho aldri.	1	1	1	1	1,1
21. No kjem han med han.	4	5	5	5	4,7
22. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.	2	4	5	3	2,2
23. Huset brente opp før brannvæsne kom.	3	5	5	4	4,3
24. Han e sprungen formålslaut fra plass til plass.	2	3	1	4	2,3
25. Entn så e han våken.	1	4	4	2	1,8
26. Katta må skulle ville det førr at man får kose me ho.	1	4	1	2	2,2
27. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.	5	5	2	5	4,6
28. Eg har læs boka innimellom.	1	4	1	1	1,7
29. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	5	5	4,9
30. I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.	5	5	1	3	3,1
31. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	5	5	5	3	3,8
32. Eg fikk hûnd skottn av irriterte nabo.	5	4	3	4	3,8
33. Vi hadde aldri gjort det nån gång.	5	5	3	4	4,2
34. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	5	5	1	3	2,6
35. Han har drefst fesken på havet.	2	5	1	3	2,7
36. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.	5	4	1	4	3,1
37. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.	5	4	1	3	2,4
38. Eg har forre aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.	1	3	1	2	1,3
39. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.	4	5	5	5	4,7
40. Vi e kjørans uten mål og meining.	5	5	5	5	4,6
41. Han e stukken på butikken, men no e han tebake.	5	4	1	4	3,2
42. Mânn måtte ofte skreiv brev.	1	1	1	3	1,3

	M58- Len	K55- Len	K58- Len	M61- Len	Gjennomsnitt
43. Ofte kom mânn på besøk bære en gang.	1	2	1	2	1,3
44. Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.	5	2	5	5	4,6
45. No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.	5	5	3	5	4,1
46. Maroder kom vi og førffjamsa.	4	2	5	1	2,2
47. Han e forn rundt omkring.	3	5	2	3	3,4
48. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.	2	1	1	4	2,3
49. Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.	5	5	5	3	4,2
50. Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.	5	5	5	3	4,1

	K45- Sør	K56- Len	M34- Sen	K44- Sen	K33- Len	K41- Len	M20- Sen
i. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.	5	5	5	5	5	4	5
ii. Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.	1	1	1	2	3	1	1
iii. Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.	5	5	5	5	5	4	5
iv. Fleire folk har vært i Syden enn eg har.	4	1	2	5	5	3	4
v. Han fikk ikkje nåkka igjen før å være dumsnill.	5	5	5	5	5	5	5
vi. Søv han Jon ligg atmed nån som?	1	1	1	1	1	1	1
vii. Han orga og styrte, men det bei no'kje tel nån ting.	5	5	5	5	5	4	5
viii. Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.	1	1	2	1	2	1	2
ix. Det e ofte at dem sjelden trives.	3	1	1	1	3	1	2
x. Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.	4	5	1	4	4	4	1
1. Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.	3	1	2	1	3	1	1
2. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e han min.	2	5	1	1	4	2	1
3. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	4	5	0	0	5
4. Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!	5	5	5	5	5	5	4
5. Eg fikk skottn hûnd av nån andre.	4	1	2	1	5	3	5
6. Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.	4	5	4	5	5	5	5
7. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.	3	2	4	5	4	4	5
8. Det va no besætt at båtn rak av.	3	5	5	4	3	3	3
9. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.	4	5	4	5	5	3	2
10. Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.	4	1	2	1	4	1	2
11. Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.	5	5	5	5	5	5	5
12. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.	5	2	5	4	5	3	5
13. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.	5	1	2	4	5	1	2
14. Vi va kjørnes tel Tromsø før å handle.	5	5	5	5	5	5	3
15. Han Jon hørte de andre flire av han.	5	5	5	5	5	5	5
16. Spis mølja like du mânn som.	2	1	2	1	3	1	1

	K45- Sør	K56- Len	M34- Sen	K44- Sen	K33- Len	K41- Len	M20- Sen
17. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.	5	5	4	5	5	5	5
18. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.	5	5	4	4	5	5	5
19. Han Jon hørte de andre flire av seg.	5	1	3	5	4	2	2
20. Han hadde ofte sedd ho aldri.	2	1	1	1	2	1	1
21. No kjem han med han.	5	5	5	5	3	3	4
22. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.	1	1	2	1	5	4	1
23. Huset brente opp før brannvæsne kom.	5	1	3	5	5	5	5
24. Han e sprungen formålslaut fra plass til plass.	3	1	3	4	3	2	1
25. Entn så e han våken.	2	1	3	1	2	1	1
26. Katta må skulle ville det førr at man får kose me ho.	3	1	2	4	4	1	4
27. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.	5	5	4	5	5	5	5
28. Eg har læs boka innimellom.	5	1	3	1	4	1	1
29. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	5	5	4	5	5
30. I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.	4	1	3	4	4	3	2
31. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	4	3	4	5	4	2	4
32. Eg fikk hûnd skottn av irriterte nabo.	3	1	4	5	5	4	3
33. Vi hadde aldri gjort det nån gång.	5	5	4	4	4	2	5
34. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	3	1	4	2	5	1	4
35. Han har drefst fesken på havet.	5	1	3	1	3	1	3
36. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.	3	5	5	5	4	2	5
37. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.	4	1	5	2	3	1	4
38. Eg har forre aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.	1	1	2	1	2	1	1
39. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.	5	5	5	5	4	5	5
40. Vi e kjørans uten mål og meining.	5	5	5	5	4	3	5
41. Han e stukken på butikken, men no e han te bake.	5	1	5	5	4	2	2
42. Mânn måtte ofte skreiv brev.	2	1	3	1	1	1	1

	K45- Sør	K56- Len	M34- Sen	K44- Sen	K33- Len	K41- Len	M20- Sen
43. Ofte kom mânn på besøk bære en gang.	1	1	1	1	4	1	1
44. Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.	5	5	5	5	5	5	5
45. No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.	3	1	5	4	4	5	5
46. Maroder kom vi og førffjamsa.	2	1	4	4	4	1	3
47. Han e forn rundt omkring.	5	1	4	5	3	4	4
48. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.	3	2	5	3	3	4	1
49. Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.	4	1	5	5	4	5	3
50. Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.	5	1	5	5	3	1	1

	M58- Len	K55- Len	K58- Len	M61- Len	Gjennomsnitt
i. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.	5	5	5	5	4,9
ii. Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.	1	3	1	1	1,3
iii. Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.	3	5	5	4	4,6
iv. Fleire folk har vært i Syden enn eg har.	3	5	1	3	3,3
v. Han fikk ikkje nåkka igjen førr å være dumsnill.	5	5	2	4	4,8
vi. Søv han Jon ligg atmed nån som?	1	1	1	1	1,0
vii. Han orga og styrte, men det bei no'kje tel nån ting.	5	5	5	4	4,8
viii. Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.	2	4	1	2	1,5
ix. Det e ofte at dem sjelden trives.	3	4	1	2	1,7
x. Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.	4	1	1	4	2,8
1. Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.	2	5	1	2	1,7
2. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e han min.	1	2	1	3	1,8
3. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.	5	4	5	2	4,6
4. Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!	5	5	5	5	4,9
5. Eg fikk skottn hûnd av nån andre.	4	4	1	3	2,6
6. Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.	5	4	5	4	4,7
7. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.	5	4	2	3	4,2
8. Det va no besætt at båtn rak av.	5	5	3	5	4,3
9. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.	4	5	3	3	4,1
10. Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.	5	3	1	2	1,9
11. Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.	5	5	3	5	4,8
12. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.	5	5	2	4	4,3
13. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.	5	3	1	4	2,8
14. Vi va kjørnes tel Tromsø førr å handle.	5	5	5	5	4,9
15. Han Jon hørte de andre flire av han.	5	4	5	5	4,9
16. Spis mølja like du mânn som.	1	1	1	1	1,2

	M58- Len	K55- Len	K58- Len	M61- Len	Gjennomsnitt
17. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.	5	5	5	5	4,8
18. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.	5	4	3	5	3,9
19. Han Jon hørte de andre flire av seg.	5	5	1	4	3,7
20. Han hadde ofte sedd ho aldri.	1	1	1	1	1,1
21. No kjem han med han.	4	5	5	5	4,7
22. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.	2	4	5	3	2,2
23. Huset brente opp før brannvæsne kom.	3	5	5	4	4,3
24. Han e sprungen formålslaut fra plass til plass.	2	3	1	4	2,3
25. Entn så e han våken.	1	4	4	2	1,8
26. Katta må skulle ville det førr at man får kose me ho.	1	4	1	2	2,2
27. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.	5	5	2	5	4,6
28. Eg har læs boka innimellom.	1	4	1	1	1,7
29. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	5	5	4,9
30. I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.	5	5	1	3	3,1
31. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	5	5	5	3	3,8
32. Eg fikk hûnd skottn av irriterte nabo.	5	4	3	4	3,8
33. Vi hadde aldri gjort det nån gång.	5	5	3	4	4,2
34. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	5	5	1	3	2,6
35. Han har drefst fesken på havet.	2	5	1	3	2,7
36. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.	5	4	1	4	3,1
37. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.	5	4	1	3	2,4
38. Eg har forre aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.	1	3	1	2	1,3
39. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.	4	5	5	5	4,7
40. Vi e kjørans uten mål og meining.	5	5	5	5	4,6
41. Han e stukken på butikken, men no e han tebake.	5	4	1	4	3,2
42. Mânn måtte ofte skreiv brev.	1	1	1	3	1,3

	M58- Len	K55- Len	K58- Len	M61- Len	Gjennomsnitt
43. Ofte kom mânn på besøk bære en gang.	1	2	1	2	1,3
44. Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.	5	2	5	5	4,6
45. No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.	5	5	3	5	4,1
46. Maroder kom vi og førffjamsa.	4	2	5	1	2,2
47. Han e forn rundt omkring.	3	5	2	3	3,4
48. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.	2	1	1	4	2,3
49. Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.	5	5	5	3	4,2
50. Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.	5	5	5	3	4,1

Vedlegg 6: Resultatet av hovedundersøkelsen for målgruppa

	M60- Mål	M60- Len	M58- Sør	M46- Sør	M57- Sen	K45- Sør	Gjennom- snitt
i. Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrakte.	5	5	5	5	4	5	4,8
ii. Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.	1	1	1	1	1	1	1,0
iii. Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.	5	4	3	5	4	5	4,3
iv. Fleire folk har vært i Syden enn eg har.	1	1	4	5	4	4	3,2
v. Han fikk ikkje nåkka igjen før å være dumsnill.	5	5	5	5	5	5	5,0
vi. Sølv han Jon ligg atmed nån som?	1	1	1	1	1	1	1,0
vii. Han orga og styrte, men det bei no'kje tel nån ting.	5	5	5	5	4	5	4,8
viii. Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.	1	1	1	1	2	1	1,2
ix. Det e ofte at dem sjelden trives.	1	1	2	1	1	3	1,5
x. Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.	5	2	1	1	2	4	2,5
1. Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.	1	1	1	1	1	3	1,3
2. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e han min.	1	1	3	1	1	2	1,5
3. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	5	5	5	5	5,0
4. Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!	5	5	5	5	5	5	5,0
5. Eg fikk skottn hûnd av nån andre.	1	1	4	3	1	4	2,3
6. Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.	5	5	5	5	3	4	4,5
7. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.	5	5	5	5	4	3	4,5
8. Det va no besætt at båtn rak av.	5	5	5	5	5	3	4,7
9. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.	5	4	1	5	5	4	4,0
10. Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.	1	1	2	1	1	4	1,7
11. Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.	5	5	5	5	4	5	4,8
12. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.	5	5	5	5	3	5	4,7
13. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.	5	1	1	1	4	5	2,8
14. Vi va kjøranses tel Tromsø før å handle.	5	5	5	5	5	5	5,0

	M60- Mål	M60- Len	M58- Sør	M46- Sør	M57- Sen	K45- Sør	Gjennom- snitt
15. Han Jon hørte de andre flire av han.	5	5	5	5	5	5	5,0
16. Spis mølja like du mânn som.	1	1	1	1	1	2	1,2
17. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.	5	5	5	5	3	5	4,7
18. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.	1	1	2	5	5	5	3,2
19. Han Jon hørte de andre flire av seg.	5	5	1	5	3	5	4,0
20. Han hadde ofte sedd ho aldri.	1	1	1	1	1	2	1,2
21. No kjem han med han.	5	5	5	5	5	5	5,0
22. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.	1	1	4	1	1	1	1,5
23. Huset brente opp før brannvæsne kom.	2	5	4	5	5	5	4,3
24. Han e sprungen formålslaut fra plass til plass.	1	1	1	1	1	3	1,3
25. Entn så e han våken.	1	1	1	1	1	2	1,2
26. Katta må skulle ville det førr at man får kose me ho.	1	2	1	1	2	3	1,7
27. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.	5	5	2	5	5	5	4,5
28. Eg har læs boka innimellom.	1	1	1	1	1	5	1,7
29. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.	5	5	5	5	4	5	4,8
30. I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.	2	4	1	5	4	4	3,3
31. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	1	2	4	5	4	4	3,3
32. Eg fikk hûnd skottn av irriterte nabo.	5	1	3	5	4	3	3,5
33. Vi hadde aldri gjort det nån gång.	1	3	5	5	5	5	4,0
34. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	1	1	1	1	1	3	1,3
35. Han har drefst fesken på havet.	1	3	4	1	3	5	2,8
36. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.	1	2	1	1	2	3	1,7
37. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.	1	1	1	1	1	4	1,5
38. Eg har forre aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.	1	1	1	1	1	1	1,0
39. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.	5	5	5	5	3	5	4,7
40. Vi e kjørans uten mål og meining.	5	3	5	5	4	5	4,5

	M60- Mål	M60- Len	M58- Sør	M46- Sør	M57- Sen	K45- Sør	Gjennom- snitt
41. Han e stukken på butikken, men no e han te bake.	1	3	1	3	2	5	2,5
42. Månn måtte ofte skreiv brev.	1	1	1	1	1	2	1,2
43. Ofte kom månn på besøk bære en gang.	1	1	2	1	1	1	1,2
44. Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.	5	5	5	5	1	5	4,3
45. No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.	5	5	5	3	4	3	4,2
46. Maroder kom vi og førrefjamsa.	1	1	1	1	2	2	1,3
47. Han e forn rundt omkring.	1	2	5	5	2	5	3,3
48. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.	1	1	1	3	1	3	1,7
49. Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.	5	4	5	5	3	4	4,3
50. Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.	5	5	5	5	5	5	5,0

Vedlegg 7: Resultatet av hovedundersøkelsen etter kategori

Pretest:			
Dårlige		Gjennomsnitt	Målgruppe
1.	Søv han Jon ligg atmed når som?	1	1
2.	Brus likte han Ola ho Mari fordi ho drakk.	1,3	1
3.	Ho så båtn flyt, men ho kan ikkje gjort nåkka.	1,5	1,2
Gode			
4.	Han fikk ikkje nåkka igjen før å være dumsnill.	4,8	5
5.	Han orga og styrte, men det bei no'kje tel når ting.	4,8	4,8
6.	Eg e førrsjynt, men en litn kjæft kaffe e'kje å førrake.	4,9	4,8
Middels			
7.	Det e ofte at dem sjelden trives.	1,7	1,5
8.	Fleire folk har vært i Syden enn eg har.	3,3	3,2
9.	Han sprang fort, men det gikk veldig sakte.	2,8	2,5
10.	Ho hadde tenkt tel å komme før, men så blei ho sjuk.	4,6	4,3

Test:		
Resultativ lesning	Gjennomsnitt	Målgruppe
1. Kjeltringen e sprungen, så han e sikkert over alle hauga no.	4,6	5
2. Kjeltringen har sprunge, så han e sikkert over alle hauga no.	4,9	4,8
3. Hûnd e stukken av før, men det har han slutta med.	2,8	2,8
4. Hûnd har stukke av før, men han gjør det ikkje no lenger.	4,8	4,7
5. Heile familien e forn på ferie tel England, men det e fleire år sia no.	2,4	1,5
6. Heile familien har forre på ferie tel England, men det byjnne å bli ei stujnn sia.	3,9	3,2
Progressiv lesning (Om tilstanden vedvarer)		
7. Han e sprungen heim, men no e han her igjen.	3,1	1,7
8. Han har sprunge en tur, men no e han her igjen.	4,2	4,5
9. Han e stukken på butikken, men no e han tebake.	3,2	2,5
10. Han har forre på butikken fleire gang tiliar, men han orska ikkje det i dag.	4,3	4,7
11. Han e forn på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	2,6	1,3
12. Han har forre på jordomseiling, men det va i hannes ungdom.	3,8	3,3
Direksjonalitet / telisitet		
13. Han e forn rundt omkring.	3,4	3,3
14. Han e sprungen formålslaust fra plass til plass.	2,3	1,3
15. Vi e kjøranes uten mål og meining.	4,6	4,5
16. Vi va kjøranes tel Tromsø førr å handle.	4,9	5
17. Han har ette opp brødet, så du får ta opp et nytt hvis du vil ha.	4,7	4,7
Benefaktiv eller kompletiv lesning av få		
18. Eg fikk biln stolln, så no kjem eg meg ingen vei.	4,6	4,5
19. Eg fikk stolln sykkeln utn at nån så det, så no e han min.	2,2	1,5
20. Eg fikk stolln biln, så eg kjem meg ikkje på besøk tel deg.	4,1	4
21. Eg fikk sykkeln stolln utn at nån så det, så no e den min.	1,8	1,5
22. Eg fikk hûnd skottn av nån irriterte nabo.	3,8	3,5
23. Eg fikk skottn hûnd av nån andre	2,6	2,3

Fillers:			
Gode		Gjennomsnitt	Målgruppe
1.	Han Jon hørte i går at de andre flirte av han.	4,6	4,3
2.	Han Jon hørte de andre flire av han.	4,9	5
3.	No kjem han med han.	4,7	5
4.	Det va no besætt at båtn rak av.	4,3	4,7
5.	Ka du trur kor artig vi får det når eg kjem heim!	4,9	5
6.	Med kniven på strupen e det lætt å gjøre dumme ting.	4,7	4,5
7.	Ho Marit kjem ikkje om ho ikkje blir bedd.	4,8	4,8
8.	No etter jul har det vorre mykje styr med påskeforberedelsan.	4,1	4,2
9.	Ho Kari blir lei av at han Per ønes sånn.	4,2	4,3
Dårlige			
10.	Mânn måtte ofte skreiv brev.	1,3	1,2
11.	Eg har læs boka innimellom.	1,7	1,7
12.	Han Ola har kjøpe biln utn å prøvekjøre han.	1,7	1,3
13.	Han hadde ofte sedd ho aldri.	1,1	1,2
14.	Han har drefst fesken på havet.	2,7	2,8
15.	Hûnd like aldri ikkje å bli klødd.	1,9	1,7
16.	Spis mølja like du mânn som.	1,2	1,2
17.	Eg har fore aleina på ferie mange gang, men eg har aldri prøvd.	1,3	1
18.	Det e ikkje uvanlig å være utpeise etter en lang skitur.	4,1	5
Middels			
19.	Katta må skulle ville det førr at man får kose me ho.	2,2	1,7
20.	Entn så e han våken.	1,8	1,2
21.	Han Jon hørte de andre flire av seg.	3,7	4
22.	I går hørte han Jon at de andre flirte av seg.	3,1	3,3

23. Ofte kom mânn på besøk bære en gang.	1,3	1,2
24. Vi hadde aldri gjort det nån gång.	4,2	4
25. Maroder kom vi og førffjamsa.	2,2	1,3
26. Huset brente opp før brannvæsne kom.	4,3	4,3
27. Han drakk et glass vatn, men han stoppa halvveis.	2,3	1,7

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg to ulike sterke fortidspartisipper i nordnorsk (hovedsakelig Troms-mål), der man i intransitive verb har ei veksling mellom vanlig supinumsending *-e* og det som antakelig opphavlig har vært hankjønnsforma *-en*, uavhengig av kjønn. Disse to fortidspartisippa opptrer også med ulike hjelpeverb, henholdsvis *ha* og *være*.

Vekslinga blir analysert semantisk som ei aspektuell markering av hendelsesstruktur, der *være* + *-en* koder det som blir kalt *resultativt aspekt*, mens *ha* + *-e* koder *perfektivt aspekt*. Resultativt aspekt forutsetter at hendelsesstrukturen består av to distinkte hendelser, en aktivitet og en tilstand som blir forårsaka av denne aktiviteten. Det blir også forsøksvis vist hvordan hendelsesstrukturen og aspektet oppstår i derivasjonen av ei setning, og gjennom dette framgår det dessuten hva betydningsbidraget til de to ulike morfema og til hjelpeverba er.